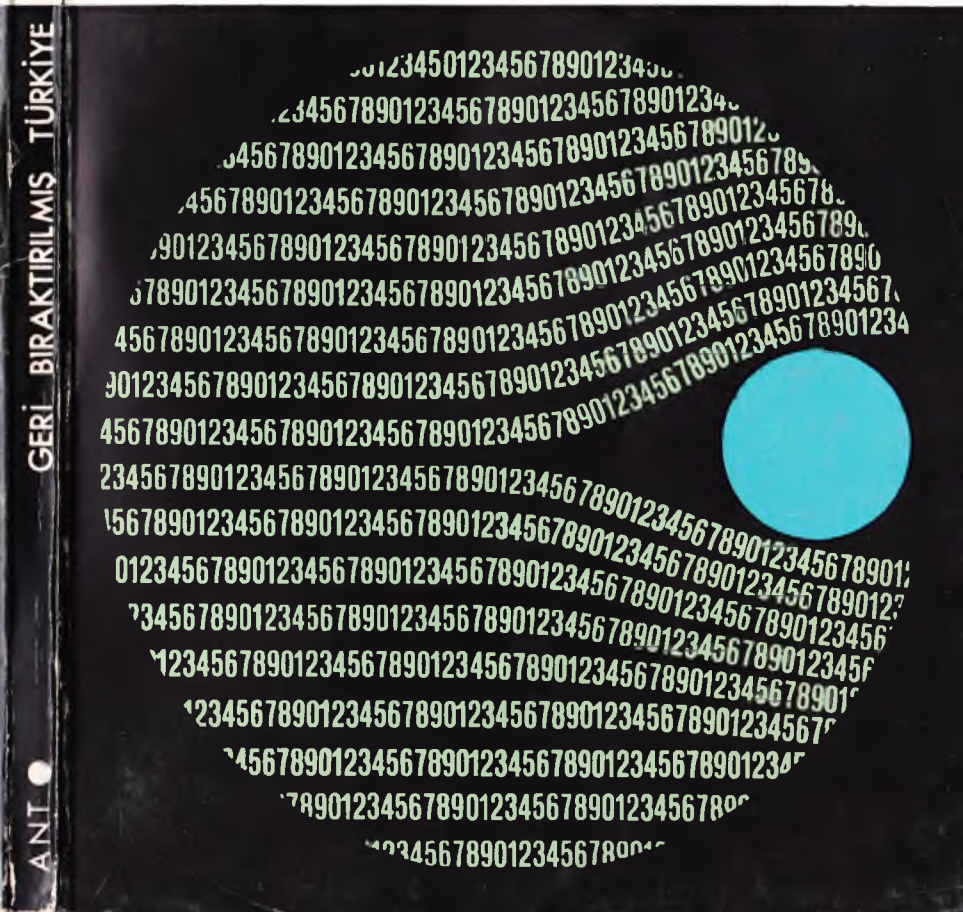
Geri bıraktırılmış Türkiye

ant

Sedat Özkol

SEDAT ÖZKOL

GERİ BIRAKTIRILMIŞ TÜRKİYE

ANT

ANT YAYINLARI: 26

Telif Hakkı
ANT YAYINLARI

İlk Yayını:
ANT YAYINLARI
Ekim 1969, İstanbul

Kapak :
İNCİ ÖZGÜDEN

Dizgi - Tertip
ES - İN MATBAASI

Baskı :
İLERİ SANAT MATBAASI

Dr. Sedat Özkol

GERİ BIRAKTIRILMIŞ TÜRKİYE

(Emperyalizmin Sömürdüğü Ülkelerde Kalkınma Sorunu)

ANT YAYINLARI
Cağaloğlu, Başmusahip Sok. 10/12 - İSTANBUL

Beni ve Benim Gibi Milyonlarca Kişiyi Tanımadan Eğiten Aziz Hocalarım Paul BARAN, Paul M. SWEEZY ve Leo HUBERMAN'a.

1 Geri Bıraktırılmışlık

■ *Az gelişmiş, gelişmekte olan yada geri kalmış ülkeler yok, geri bıraktırılmış ülkeler vardır.*

Burjuva politik ekonomisinin bir amacı da sömürülen emekçi halk kitlelerini yalanlarla, soyutlamalarla, fikir fahişeliğinin en aşağılık örnekleriyle uyutmak ve toplumsal gerçeklerin bilincine varmalarını ne bahasına olursa olsun önlemek, hiç değilse geciktirmektir. Bu yüzdendir ki, bilimsellik ve tarafsızlık maskeleri arkasında apaçık gerçekler tanınmayacak şekle sokulur, her olayın bir değil bir kaç tanımı, bir kaç anlamı olduğu ileriye sürülür, gerçekliğin öz yapısını hiçbir zaman bilemiyeceğimiz belirtilir ve bütün bu gülünç bilgiçlik yaveleriyle sermayenin çığırtkanlığı, köpekliği yapılır. Her vesileyle bilimsel metodlara, bilimsel gözlemlere dayandıklarını ileriye sürmelerine rağmen burjuva sosyolojisi, burjuva politik ekonomisi, burjuva tarihi, tıpkı diğer tüm sınıfsal üst yapı kurumları gibi, sömürücü bir azınlığın çıkarlarını korur ve belirli bir süre için de olsa istismar düzeninin devamını sağlarlar.

Asırlardır sermayeye uşaklık etmek, burjuva politik ekonomisine, sömürülenlerin sınıfsal bilincini en etkili ve en kolay şekilde bulandırma yolunun, gerçeklerin tümüyle çatışmayan, fakat gerçeklerin sadece düzeydeki özelliklerini, niteliklerini tanımlayan kavramlar yada deyimler türetmek olduğunu çok iyi öğretmiştir. «Az gelişmiş, gelişmekte olan yada geri kalmış ülkeler» deyimleri bu tür deyimlerinin en tehlikelilerinden, en yanıltıcılarındandırlar. Burjuva politik ekonomistlerince kasıtlı olarak ortaya çıkartılan, piyasaya sürülen ve çok kereler bilimsel sosyalistler tarafından da yanlışlıkla kullanılan bu deyimler, söz konusu ülke yada ülkelerin geriliklerinin genellikle iç etkenlere, bu ülke halklarının tarih boyunca pek az değişmiş yada hiç değişmemiş kendine özgü özelliklerine bağlı olduğu sonuçlarını içerir. Oysaki hiç bir ülke halkı geriliği gönüllü olarak seçmiş değildir. Bolivya'dan Endonezya'ya, İran'dan Tunus'a, Dominik Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye, Güney Vietnam'dan Suudi Arabistan'a kadar bütün geri bıraktırılmış ülkelerde milyarlarca şehir ve köy emekçisi korkunç bir maddi ve manevi sefalet içerisinde ZORLA yaşatılmakta, tüm çabalarına, tüm tepkilerine rağmen efendileri kendilerine insan gibi yaşamak, insan gibi ölmek hakkını tanımamaktadır. Hindistan'da sokaklarda yaşıyan milyonlarca Hintli, İran'da at dışkılarında yenecek bir şey arayan İran'lılar, Kolombiya'da lağım suları içinde sürünen Kolombiya'lılar, karılarını, kızlarını Amerikalılara satmağa zorlanan Güney Vietnam'lılar, yine büyük şehirlerinin Amerikan filolarının kerhanesi haline gelmesinden yakınan Türkler, bir kelimeyle kendilerine ve çocuklarına yiyecek, giyecek, barınak ve ilaç bulamıyan tüm geri bıraktırılmış ülke halkları, bu sürüngen yaşantısını kendileri seçmiş değillerdir. Bu sürüngen yaşantısı onların tenbelliklerinin, bilgisizliklerinin, eğitimsizliklerinin, disiplinsizliklerinin, sorumsuzluklarının sonucu da değildir.

Geriliği doğuran, belirleyen ve sürdüren etkenler iç olmaktan çok dış etkenlerdir. Dış etkenlerin belirlediği iç etkenler sadece dış etkenlerin ülke içerisindeki faaliyetini kolaylaştırır ve gizlerler. Bir kelimeyle gerilik eski ve yeni emperyalist sömürünün doğal ve zorunlu sonucudur. İşte bu nedenledir ki, «Geri kalmış ülke» yok, «GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELER» vardır.

«Geri bıraktırılmış ülke» deyimi tıpkı «geri kalmış, az gelişmiş, gelişmekte olan ülke» deyimleri gibi sınıfsal ve taraflı bir deyimdir. Yalnız «az gelişmiş, geri kalmış ülke» deyimleri sermayenin ve sömürünün hizmetinde, niteliksel ve niceliksel gerçeklerle çelişen «gölge-kavram»lar, «gölge-deyim»ler oldukları halde, «geri bıraktırılmış ülke» deyimi sömürülenlerin tarafında olan, tarihin zorunlu gelişimiyle çatışmayan devrimci bir deyimdir. Burada, araştırmamızın hemen başında açıkça belirtelim ki, bir burjuva bilimadamının yapmacıklığı ve dişiselliğiyle tarafsız kaldığımızı, tarafsız kalmağa çalışacağımızı ileriye sürecek değiliz. Seçim yapmamak da bir seçim olduğuna göre, herkes seçimini yapmış, günümüzde ya sermaye ve sömürünün yada dünya emekçilerinin ve evrimlenen tarihin yanında yer almıştır. Dolayısıyla biz de en belirli, en açık bir şekilde taraf tutuyoruz; ezilen, sömürülen, süründürülen «geri bıraktırılmış ülkeler» halklarının tarafını.

■ *Geri Bıraktırılmış Ülkeler Sorununun Önemi*

Günümüzün en önemli sorununun, «geri bıraktırılmış ülkeler sorunu» olduğunda artık kimsenin şüphesi yoktur. Bununla beraber bu sorunun ortaya konuluşu, araştırılışı, çözümlenişi, araştırıcının geldiği yada savun-

duğu sınıfın egemen veya sömürülen sınıflar oluşuna göre çok değişik şekiller alır. Bilimsel sosyalizme bağlı araştırıcılar için geri bıraktırılmışlık, zorunlu ve daha ileri bir toplumsal aşamanın tohumlarını taşıdığından ve giderek emperyalist sömürüyü bir daha kalkamıyacağı mezarına gömeceğinden dolayı önemlidir. Diğer bir deyişle, bilimsel sosyalistler araştırmalarıyla geri bıraktırılmış ülkelerdeki anti-emperyalist mücadeleyi pekiştirir, hızlandırır ve güçlendirirler, anti-emperyalist potansiyelin bir çığ gibi büyümesini kıvançla, sevinçle karşılarlar. Buna karşılık sermayeye uşaklık eden sözümona bilim adamları yalancı araştırmalarıyla bu anti-emperyalist potansiyeli dizginlemeğe yada ana hedefinden saptırmağa çalışırlar. Burjuva bilim adamına göre, şimdiye kadar bir bütün halinde ortaya çıkmamış, bununla beraber kendisini örneğin Küba'da, örneğin Cezayir'de, örneğin Vietnam'da, örneğin İsrail işgali altındaki Arap topraklarında göstermiş olan bu anti-emperyalist devrimci potansiyel, ne bahasına olursa olsun, iğdiş edilmeli, geri bıraktırılmış ülkeler halkları asırlardan beri sömürüldüklerinin bilincine varmamalıdırlar. Bu nedenle doğum kontrolu, milletlerarası ürün ihtisaslaşması, turizm sanayii gibi soysuz oyunlarla geri bıraktırılmış ülke halkları belirli bir düzeyde tutulmalı, sömürü eskiden olduğu gibi bir talan ve çapulculuk şeklinde değil de, uzun vadeli ve çok iyi hesaplanmış bir plana göre yürütülmeli, ekonomik çatışmaların sınıfsal çatışmalar halini almasına, egemen sınıfların kontrolundan çıkmasına fırsat verilmemelidir. Geri bıraktırılmış bir ülkenin halkı, içinde zorla tutulduğu insanlık dışı koşullara karşı direnmeğe başladığında bu koşulların feodal bir düzenin kalıntıları olduğu, hür teşebbüsün ve sermaye birikiminin gelişmesiyle, ayrıca tüketim ekonomisi ve özellikle turizm sanayiinin kurulmasıyla toplumsal sorunların da birer birer ortadan

kalkacağı, bütün geri bıraktırılmış ülkeler halkları için kurtuluş yolunun ancak ve ancak hür teşebbüsten geçtiği radyolardan, televizyonlardan, gazetelerden, okullardan, camilerden, kiliselerden, kışlalardan halka anlatılmalı ve bu çok etkin beyin yıkama yöntemleriyle anti-emperyalist devrimci potansiyel henüz ana rahmindeyken boğulmalıdır.

Bütün bu soysuzluklara rağmen, geri bıraktırılmış ülke halkının direnmeden vazgeçmemesi halinde bu defa tatlı su sosyalistlerinin de desteğiyle PİÇ (KARMA) EKONOMİ yolunun tutulacağı, ekonomik ve sosyal kalkınmanın bilimsel bir plana göre gerçekleştirileceği ileriye sürülmelidir. Görüldüğü gibi, burjuva bilimadamları gerçekte birer bilim hokkabazı ve gözboyayıcısıdırlar. Örneğin burjuva sosyologlarının ağababalarından Philip Hauser ekonomik gelişmeyi engelleyen etkenlerin sosyal etkenler olduklarını ileriye sürdükten sonra bu etkenlerin en önemlilerini şu şekilde sıralar:

1. «Az gelişmiş» toplumlarda geleneksel değer sistemleri yüzünden manevi değerlere maddi değerlerden daha çok önem verilir ve bu değerler kişilerin maddi çabalarıyla, maddi çıkarlarıyla sürekli olarak çatışırlar.

2. «Az gelişmiş» toplumlarda genellikle orta sınıf mevcut değildir. Orta sınıfın eksikliği kendini dinamik müteşebbislerin de eksikliği şeklinde gösterir.

3. Yine «az gelişmiş» toplumlarda kişilerin yeteneklerinden, bilgilerinden, tecrübelerinden çok yaşlarına önem verilir. Böylece genç ve dinamik kişilerin olumlu toplumsal çabalarda bulunmaları daha baştan engellenir.

4. Batıl inançlara, büyücülüğe ve fizik ötesine dönük bir inanç sistemi bilimsel anlayışın gelişmesini önler. Rasyonel ekonomik faaliyetlerin arka plana atılmasına sebep olur.

5. Toplumsal bağlar genellikle çok zayıf olduğundan, diğer bir deyişle «Az Gelişmiş» ülkeler halkları çok kereler kısır bir feodal bireysellik anlayışına sahip bulunduklarından modern bir ekonominin gerektirdiği disiplinden ve takım ruhundan da yoksundurlar.

Hauser'in sosyal etkenler üzerinde durmasına karşılık, yine burjuva bilimadamlarından Ragnar Nurkse «az gelişmişliğin» temel nedeninin sermaye eksikliği, sermayenin bu gibi ülkelerde bir türlü birikememesi olduğunu ileriye sürer. Aynı şekilde W. Arthur Lewis de, «az gelişmiş» ülkelerde sanayi, tarım ve ticaretteki yatırımların azlığına dikkati çeker. Delbert A. Snider'a göre ileri kapitalist ülkelerin yardımı olmaksızın «az gelişmiş» ülkelerin kalkınmaları imkansızdır. Alexander Ecstein, «az gelişmiş» ülkelerdeki hükümetlerin, üretim araçlarını sosyalleştirmeden, sadece kazançla doğru orantılı olarak artan bir vergi sistemiyle kalkınmayı gerçekleştirebileceklerini ileriye sürer. Daniel Lerner, radyo, televizyon, sinema gibi araçların feodal değerlerde değişmeler yarattığını ve bu gibi olumlu birikimler sonunda fosilleşmiş geleneklerden kurtulmuş toplumların kendine yeter duruma geçebileceklerini belirtmeğe çalışır. Benjamin Higgins «az gelişmiş» ülkelerin tarımsal üretimindeki verimin çok düşük olduğunu ileriye sürdükten sonra, kalkınmanın ancak tarımsal üretimin artırılmasıyla gerçekleşeceğini ispata çalışır. Dünya Bankası eski müdürü Eugene R. Black'a göre «az gelişmiş» ülkelerde tarım arazisinin geleneksel miras düzeni yüzünden sürekli olarak bölünmesi, bu ülkelerde modern tarımsal üretim metodlarının kullanılmasının önüne geçer. Arazinin sonu gelmeyen bir şekilde bölünüşü tarımda gizli işsizlik yaratır, tarımsal ekonomiden sanayie geçişi zorlaştırır. Oscar Lewis «az gelişmiş» ülkelerde egemen sınıfların genellikle tutucu olduklarını ve toplumsal gelişme çabalarını sü-

rekli olarak baltaladıklarını belirtir. Walter Krause, Sovyetler Birliği'nin «az gelişmiş» ülkelere çok düşük faizlerle kredi verdiğini, ayrıca bu gibi ülkelerden çok kereler doğrudan doğruya ham madde ve tarımsal ürünler alarak takas yoluyla ticaret yaptığını açıklar ve başları üzerinde dolaşan felaketi kapitalistlere duyurmağa çalışır.

Görüyoruz ki, burjuva bilimadamları sorunun temeline inmekten kaçınmakta, bazen şu bazen bu özelliğe dokunarak tarafsızlık maskesi altında geri bıraktırılmışlığın temel nedenini, yani eski ve yeni emperyalizmin sömürüsünü gizlemeğe çalışmaktadırlar. Geri bıraktırılmış ülkelerdeki egemen sınıfların tutucu oldukları, her türlü toplumsal kalkınma çabasını yokuşa sürdükleri doğrudur. Yine bu gibi toplumlarda fosilleşmiş geleneklerin olumlu hamleleri daha başlarken boğdukları, yarı bunak siyaset adamlarından, büyücülerden, üfürükçülerden medet umulduğu, pek çok kişinin genellikle çıkarcı bir köylü bireyselliği içerisinde bulunduğu inkar olunamaz. Aynı şekilde tarımsal üretimde bazen geleneksel miras düzeni yüzünden toprakların çok küçük birimlere bölündüğü, bu gibi birimlerde mekanikleşmiş yoğun tarıma gidilemiyeceği hep bilinen gerçeklerdendir. Fakat burjuva bilimadamlarının belirtmekten kaçındıkları gerçek, bu yukardaki görüntüsel gerçeklerin, özelliklerin tümünü içeren, tümünü belirleyen yada doğuran bir gerçektir. Bu gerçek de, geri bıraktırılmış ülkelerdeki tutucu iç etkenlerin, sosyal ve ekonomik özelliklerin tümünün temel nedeninin emperyalist sömürü olduğu gerçeğidir. Bilimsel sosyalist Andre Gunder Frank'ın «*The Development of Underdevelopment*» ve «*Capitalism and Underdevelopment in Latin America*» adlı araştırmalarında da belirttiği gibi, geri bıraktırılmış ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel kurumların, ilişkilerin, değer-

lerin tümü dünya kapitalist düzeninin zorunlu ürünleridirler. Diğer bir deyişle geri bıraktırılmışlık fosilleşmiş feodal ilişkilerin, sermaye ve müteşebbis eksikliğinin değil, kapitalizmin dünya üzerindeki gelişiminin en doğal sonucudur. Kapitalizme sadece Batı Avrupa'ya, Kuzey Amerika'ya, Yeni Zelanda'ya, Avustralya ve Güney Afrika'ya özgü, sınırlı bir sistem gözüyle bakmak, geri bıraktırılmış ülkeleri kapitalist gelişim sürecinin dışında bırakarak bir noktaya kadar kapitalist düzenin dünya üzerindeki gelişiminden bağımsız kalabilmiş, feodal, yarı feodal, kapitalist öncesi toplumlar olarak tanımlamak, olayları ve gerçekleri karşılıklı etkileri içerisinde araştıran, açıklayan diyalektik yönteme aykırıdır. Diğer bir deyişle, dünya kapitalist düzeni, tarihsel gelişimi içerisinde belirli ülkelerde yine belirli sınıflar için üstün bir yaşama düzeyi yaratır ve üretim gücünün giderek büyümesine sebep olurken, aynı gelişim diğer bazı ülkelerde üretim kapasitesinin kavruk kalmasını, aracılar dışındaki tüm emekçi kitlelerin sefalet içerisinde yaşamalarını da belirlemiştir. İleri kapitalist ülkelerle geri bıraktırılmış ülkeler aynı gelişimin zorunlu, birbirini tamamlıyan, birbirine bağımlı ve çelişik öğeleridirler. Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Afrika, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın ileri gitmişliği, Asya'nın, Güney ve Orta Amerika'nın, Afrika'nın geri bıraktırılmışlığından bağımsız olarak düşünülemez. Bir dünya sistemi haline gelebilmek için kapitalizm geri bıraktırılmış ülke halklarının emek gücüne, doğal kaynaklarına muhtaçtı; bugün de varlığını sürdürebilmek için aynı ülkeleri geri bırakılmışlıkları içinde zorla tutmak zorundadır. Bu nedenlerle tüm geri bıraktırılmış ülkelerde kompradorlar ve tutucu bürokratlar aracılığıyla ekonomik ve sosyal kalkınma engellenir, batıl inançlar kasıtlı olarak körüklenir, kalkınmanın ileri kapitalist ülkelerde bile asırlar aldığı, sermayenin

daima çok ürkek, çok nazlı olduğu, en küçük bir toplumsal çalkalanmada küserek piyasadan hemen elini eteğini çekeceği, bu nedenlerle daima sabırlı, daima kanaatkar, daima mutlu olmak gerektiği ileriye sürülür. Müminler Endonezya'da, Türkiye'de olduğu gibi «sapık ve yabancı ideolojiler»e karşı mukaddes cihad açmağa çağrılır, «zararlı» kitaplar toplatılır, ilerici yazarlar, toplumcu siyaset ve bilim adamları, bilinçli emekçiler, devrimci vatansever gençler tutuklanır, hapsedilir, döğülür yada boğazlanır. Böylece giderek büyüyen bir terör içerisinde emperyalizm geri bıraktırılmış ülkelerdeki saltanatını tüm ihtişamıyla sürdürür.

İşin en acı tarafı, bilimsel sosyalizme bağlı, fakat bilimsel sosyalist yöntemi statik olarak uygulamağa çalışan bazı araştırıcıların da çok kereler burjuva bilimadamlarının deyimlerini, kavramlarını, vardıkları yalancı sonuçları aynen kullanmaları ve geri bıraktırılmış ülkelerdeki sosyal ve ekonomik geriliğin temel nedenini ülkenin iç özelliklerinde, feodal ilişkilerde yada kalıntılarda aramalarıdır. Geri bıraktırılmışlığın temel nedeninin yanlış olarak ortaya konulması, teşhisin ve dolayısıyla tedavinin de yanlış olması sonucunu doğuracaktır. Diğer bir deyişle, emperyalist sömürüye karşı devrimci strateji ve bu stratejiye bağlı taktikler de yanlış olacaktır, Bilimsel sosyalizm soyut ve statik bir dogmalar dizisi değildir. Bilimsel sosyalizm, gerçeklerle sürekli olarak denenmesi, kontrol edilmesi gereken ve doğru kullanılması halinde toplumu zorunlu tarihsel gelişimi içerisinde daha ileri bir aşamaya gittikçe büyüyen bir hızla götürebilecek bir yöntemdir. Bu yöntemin yanlış kullanılması halinde geri bıraktırılmış ülkelerin temel yapısına, en belirleyici etkenlerine değil, görünüşlerine, düzeydeki ilişkilere takılabilir ve geri bıraktırılmış toplumları feodal, yarı feodal, kapitalist öncesi toplumlar olarak tanımlayabiliriz. Oysaki bilimsel sosya-

lizmin koyduğu terminolojiyi, sırf kendi görüşlerimizi savunmak için zorlamamak şartıyla, feodal toplumdan, milli yada dış pazarlar için değil de genellikle feodal birimler için üretimde bulunan kapalı toplumları anlıyacak olursak, geri bıraktırılmış ülkelerden hiç birisinin günümüzde bu tanımlamaya uymadığı açıkça ortaya çıkacaktır. Kapitalist ülkelerin sadece sanayi değil, tarım ürünlerinin bile satıldığı, emek gücüyle doğal kaynakları yok bahasına kapatılmış toplumlara nasıl «kapalı toplumlar» adı verilebilir? Feodal görünüşü veren özellikler de, dünya kapitalizminin geri bıraktırılmış ülkelerde sömürüsünü sürdürebilmek amacıyla ortaya çıkardığı ve asırlar boyunca desteklediği özelliklerdir, kendi kendilerine ortaya çıkmamışlardır. Merkantilizmin en parlak devrinde A.B.D.'nin güneyinde, Latin Amerika'da, Afrika'da, Asya'da ortaya çıkan ve bugün bazı sosyalist araştırıcılarca dahi hatalı bir şekilde feodal olarak tanımlanan plantasyonlar, geri bıraktırılmış ülkelere Batı Avrupa kapitalinin sızmasından önce mevcut değillerdi. Bu toplumların yapıları elbette değişikti, bu toplumlar elbette değişik toplumsal aşamalarda bulunuyorlardı. Fakat Doğan Avcıoğlu'nun Türkiyenin Düzeni'nde belirttiği gibi, örneğin Türkiye feodal üretim düzeninden çok farklı bir üretim düzeninde idi. Kompradorlar, bürokratik kapitalist sınıf, toprağın rasyonel olmıyan bir şekilde kullanılması, hep emperyalist kapitalizmin zorunlu sonuçlarıdır. Dolayısıyla bugün geri bıraktırılmış ülkelere ileri kapitalist ülkelerin bundan birkaç asır önceki şekilleri diye bakılamaz, ileri kapitalist ülkelerin hiçbirisi geri bıraktırılmış ülkelerin şimdiki özelliklerine sahip değildi ve geri bıraktırılmış ülkeler de ileri kapitalist ülkelerin şimdiki özelliklerine hiç bir zaman kavuşamıyacaklardır. Çünkü Batı Avrupa ve Amerikan kapitalizmi tüm gelişimini ve günümüzdeki kudretini, Asya'daki, Afrika'daki, Latin Amerika'daki emekçilerin te-

rine, gözyaşına ve kanına borçludur. Tatlı su sosyalistlerinin Batı'da bulup hayran oldukları her demokratik kurum, her teknolojik gelişme, milyarlarca insanın en korkunç bir şekilde sömürülmesinin doğal sonucudur. Bir kelimeyle kapitalist gelişmenin gerçekleşebilmesi için Asya, Afrika, Latin Amerika halklarının ve toplumlarının sömürülmeleri, ezilmeleri, «GERİ BIRAKTIRILMALARI» gerekliydi.

Görüyoruz ki, geri bıraktırılmış ülkeler ne feodal, ne de yarı feodal toplumlardır. Bunlara kapitalist öncesi toplumlar adını da veremeyiz, çünkü ilerde ileri kapitalist bir toplum halini almalarına emperyalist kapitalizmin imkan vermeyeceği ve bu nedenle bütün geri bıraktırılmış ülkelerde milli burjuva adı verilebilecek bir sınıfın da gelişemiyeceği, meydandadır. Şu veya bu nedenle böyle bir sınıfın ortaya çıktığını ve toplumu kapitalist aşamaya götürmek görevini üzerine aldığını bir an düşünsek bile, böyle cılız bir burjuva sınıfının Batı Avrupa ve özellikle Amerikan kapitalistleriyle dünya pazarlarında rekabete girişebileceğini ve bu rekabette başarı sağlıyabileceğini düşünmek en hafif bir deyimle safdillik olacaktır. Cumhuriyetten sonra yurdumuzda olduğu gibi devlet eliyle milli burjuva yaratılmasına çalışılsa dahi, bir süre sonra bu sözümona milli burjuvanın, komisyonculuğu, ithalat ve ihracatçılığı, spekülasyonu, tek kelimeyle kompradorluğu, milli sanayici olmağa tercih edeceği ve de ettiği ortadadır. Demek ki, geri bıraktırılmış ülkelere kapitalist öncesi toplumlar diye de bakamayız.

Öyleyse nedir geri bıraktırılmış ülkeler? Daha yukarda da belirtiğimiz gibi, geri bıraktırılmış ülkeler doğal zenginlikleriyle işgüçleri kapitalist ülkeler tarafından sömürülen ve yine kapitalist ülkelerin sanayi ürünlerinin monopol fiyatlarla satıldığı pazarlardan başka bir şey değildir. Emperyalist kapitalizm bir ülkede doğrudan doğru-

ya kompradorları, bir başkasında milliyetçiliği tutuculuk haline getirebilecek küçük burjuvayı, yine bir diğerindeyse bir baskı ve talan örgütü haline sokulabilecek olan orduyla kiliseyi tutacak ve devrimci potansiyeli değişik biçimlerde yokedecektir. Dolayısıyla emperyalist kapitalizm tarafından o süre için desteklenen egemen sınıf yada guruplara bağlı olarak, geri bıraktırılmış bir ülke, bazan feodal, bazan faşist, bazan yalancı demokratik olarak gözükebilir ve araştırıcıları şaşırtan da budur. Oysaki devrimizde feodal görünüşteki Endonezya'nın da, faşist generallerin egemen olduğu Yunanistan'ın da, sözümona burjuva demokrasisinin içindeki Türkiye'nin de temel gerçeği bir ve aynıdır. Bu ülkelerin hepsi emperyalist kapitalizmin sömürü kaynaklarıdırlar ve bugünkü şartlar içerisinde emperyalizm Endonezya ve Yunanistan'da tutucu ordu ve din adamlarını, Türkiye'deyse kompradorlarla bürokratik kapitalistleri tutmaktadır. Yarın koşullar değişince diğer tutucu güçlerin destekleneceği ve iktidara getirileceği muhakkaktır. Nitekim bu nedenledir ki, emperyalist kapitalizm, örneğin Türkiye'de orduyu yozlaştırmağa çalışmakta, küçük burjuvanın en tipik temsilcisi olan esnafı mukaddes cihada çağırmakta ve böylece ilerde meydana gelebilecek devrimci bir gelişim için yedek kuvvetlerini şimdiden mevzie sokmaktadır.

Bu kısa ayırımdan sonra geri bıraktırılmış ülkelere niçin feodal, feodal - kapitalist, yada kapitalist öncesi toplumlar diyemiyeceğimiz ortaya çıkmaktadır. Geri bıraktırılmış ülkeler, iç özellikleri ve toplumsal yapıları emperyalist kapitalizm tarafından belirlenen ve mevcut koşullara en uygun şekilde bazan tutucu şeyhlerle din adamları, bazan şan, şöhret, madalya, kat ve araba düşkünü generaller, bazan da düzenbazlığı ve kapıkulluğunu bir sanat haline getirmiş kompradorlar aracılığıyla soyulan toplumlardır. Burada, çok kereler ve genellikle yukarda

adı geçen tutucu sınıfların aracılık görevini aynı süre içerisinde bir arada yaptıklarını da belirtelim. Geri bıraktırılmış ülkelerde tutucu küçük burjuvayla, kompradorlar ve yozlaştırılmış ordu arasındaki çekişmelerin nedeni rejim üzerinde anlaşamamalarından değil, toplam artık değerden emperyalist kapitalistlerce kendilerine bahşiş şeklinde bırakılmış olan miktarı aralarında paylaşamamalarındandır.

Emperyalist kapitalizme askeri, siyasi, ekonomik bağlarla sıkı sıkıya bağlanmış olan geri bıraktırılmış ülkelerin kalkınmalarına imkan yoktur. Geçmişin kısa, fakat burjuva olmıyan bir araştırması bize geri bıraktırılmış ülkelerde bazan rastlanılan sınırlı ve yetersiz ilerlemelerin hemen hepsinin de emperyalist baskının zayıfladığı yada kısa bir süre için ortadan kalktığı dönemlerde gerçekleştirilebildiğini açıkça göstermektedir. Andre Gunder Frank, Latin Amerika ülkelerinden özellikle Arjantin, Brezilya, Meksika ve Şili'nin sanayi alanındaki gelişmelerinin genellikle dünya savaşlarıyla bu savaşlar arasındaki depresyon yılları sırasında gerçekleştiğine dikkati çekmektedir. Dünya kapitalist ticaret bağlarının ve emperyalizmin baskısının zayıflamasıyla, Latin Amerika ülkelerindeki dış yatırımlar da azalmış ve ülkeler kendi iç kaynaklarını daha verimli bir şekilde kullanmak imkanlarına kavuşmuşlardı. Emperyalizmden kendisini tamamen koruyabildiği için sanayi devrimini büyük ölçüde gerçekleştirmiş ülkelerin en iyi örneğiyse Japonya'dır. Japonya'daki hammadde kaynaklarının çok yetersiz olmalarına rağmen ve belki biraz da bu yüzden, Japon kapitalizmi büyük bir hızla gelişmiştir. Bunun en büyük nedeni Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar dünya finans kapitalinin etkilerinden bağımsız kalabilmesiydi. Aynı şekilde Türkiye de, önemli sayılabilecek ekonomik ve sosyal bir gelişimi, bağımsızlık savaşının kazanılmasından ve

kapitülasyonlarla yabancı sermayenin egemenliğinin kısa bir süre için de olsa ortadan kaldırılmalarından sonra gerçekleştirmiştir. Kıyafet, yazı, kadınlara oy hakkının tanınması gibi küçük burjuva reformları, devletçilik yoluyla demiryollarının, fabrikaların, okulların yapılması hep bu süreye rastlar. Türkiye bu dönemde iktisadi ve siyasi bağımsızlığına bir ölçüde sahiptir ve yurt ihtiyaçlarını karşılayabilecek milli bir sanayiin tohumları atılmıştır.

Görüyoruz ki, emperyalist kapitalizm kendi çıkarlarını koruyabilmek, varlığını sürdürebilmek için milyarlarca şehir ve köy emekçisini sömürmek ve bu emekçilerin yaşadığı ülkeleri geri bırakmak zorundadır. Çünkü sınırlı da olsa ekonomik bir kalkınma yine belirli bir kültürel ve sosyal kalkınmayı doğuracak, sosyal ve kültürel kalkınmaysa sömürülenlerin gözlerinin açılmasına sebep olacaktır. Gerçeklerin, yani sömürüldüklerinin bilincine varan geri bıraktırılmış ülkeler halklarının kendilerini geriliğe mahkum eden iç ve dış düşmanlarına karşı birleşecekleri, kendi kaderlerine sahip olmak isteyecekleri, diğer bir deyişle ekonomik ve siyasi bağımsızlıkları için mücadeleye girişecekleri apaçıktır. Ucuz hammadde kaynaklarıyla, işgücünü ve dış pazarları elinden kaçırmak istemiyen emperyalist kapitalizm, bu devrimci gayretleri önleyebilmek için her yola başvuracak, geri bıraktırılmış ülkelerdeki satılmış siyasileri, kompradorları, din adamı kisvesindeki sahtekarları, kararsız küçük burjuvayı, kudretleri göbeklerinin çapı ve burunlarının büyüklüğüyle orantılı olan generalleri gerektiğinde parayla ve gerektiğindeyse silahla, kanla, ateşle destekleyecektir. Bu korkunç politikanın örneklerini vermenin gereği dahi yoktur. Vietnamlıların, Korelilerin, Panamalıların, Dominiklilerin, Arapların başına gelenler ortadadır.

2 Emperyalizm ve Geri Bıraktırılmış Ülkeler

Emperyalizmin ilk bilimsel araştırılması, J. A. Hobson tarafından yapılmıştır. Hobson bugün bir klasik sayılan «*Imperialism*» adlı eserinde, kendi yaşadığı dönemin en büyük emperyalist kudretini, yani İngiliz İmparatorluğunu incelemiş ve emperyalist dış politikanın, İngiliz İmparatorluğuna sağladığı ekonomik çıkarları sayısal olarak ortaya koymuştu.

V. I. Lenin ise, «*Kapitalizmin En İleri Aşaması, Emperyalizm,* (Imperialism, The Highest Stage Of Capitalism)» adlı eserinde emperyalizmin değişen özelliklerine dikkati çekmiş ve özellikle finans kapitalin muazzam ölçüde gelişmesiyle emperyalizmin sermaye ihracına yöneldiğini belirtmişti. Lenin'e göre, emperyalist ülkeler, artık sadece gelişmemiş ülkelerle değil, sermaye ihracı ve dünya ticaretini ellerinde tutabilmek için, birbirleriyle de amansız bir mücadeleye girişeceklerdi. Kendine açılacak, yayılacak yeni alanlar bulmak zorunda olan kapital, de-

değişik gelişim noktalarında bulunan kapitalist ülkeler arasında kanlı savaşlara yol açacaktı. Bu savaşları geçici uzlaşmalar, geçici anlaşmalar, yeni çıkar birlikleri izleyecek, fakat sınır ve ülke tanımayan kapitalin zorunlu baskısı altında bütün bu anlaşmalar ve çıkar birlikleri çok kısa ömürlü olacaklardı. Lenin'in analizinin doğruluğunu, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ve kapitalist ülkeler arasındaki sürekli olarak değişen çıkar birlikleri ispatlamış bulunmaktadır. Bununla beraber, Sovyet Devrimi'nden sonra ortaya bir de sosyalist blok çıkmış, İkinci Dünya Savaşından sonra 700 milyon nüfuslu Çin'in de sosyalistleşmesiyle dünya nüfusunun yaklaşık olarak üçte biri sosyalist düzende yaşamağa başlamıştır. Bu durum karşısında kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki çatışmaları ikinci plana atıp, sosyalizm tehlikesine karşı birleşmeleri gerekiyordu. Nitekim Alman faşizminin yenilgiye uğramasından sonra bütün kapitalist ülkeler Amerika'nın egemenliği altına girmişlerdir. Amerikan sermayesi çok kısa bir süre içerisinde yalnız geri bıraktırılmış ülkelere değil, ileri kapitalist ülkelere bile girmiş, asırlardan beri dünyayı sömürmekte olan mağrur Avrupa burjuvası sonradan görmelikle itham ettiği Amerikan kapitalist sınıfının uşaklığını kabullenmek zorunda kalmıştı. Ne Ortak Pazar çabaları, ne De Gaulle'ün Fransız burjuvası adına giriştiği mücadele Amerikan sermayesinin Batı Avrupa sanayiini kontrol altına almasını önleyebilmiştir. Bugün bütün kapitalist ülkeler üzerinde bir «*Pax Americana*» hüküm sürmektedir. Beğenseler de beğenmeseler de Batı Avrupa ve İngiliz kapitalistlerine düşen, Amerikan sermayesinin dümen suyunda yürümek, dünya çapındaki talandan böylece kendilerine düşen payı almaktır. Aşağıda verilen Tablo I'de 1950 - 1965 yılları arasında Amerikan yatırımlarının değişik kıtalarda ne şekilde dağıldığı gösterilmektedir.

TABLO I

DİREKT AMERİKAN YATIRIMLARININ KITALAR ARASI DAĞILIMI (MİLYAR DOLAR)
1950 - 1965

Avrupa	Kanada	Latin Amerika	Diğer Bölgeler
8,1	6,8	3,8	5,2

(Kaynak: Economic Aspects of U.S. Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1966 sayısı)

Bu direkt yatırımların sağladığı kârlardan Amerika'ya transfer edilen miktarlarsa Tablo II'de verilmiştir.

TABLO II

AMERİKAN DİREKT YATIRIMLARININ SAĞLADIĞI KÂRLARDAN AMERİKAYA TRANSFER OLUNANLAR (MİLYAR DOLAR)

Avrupa	Kanada	Latin Amerika	Diğer Bölgeler
5,5	5,9	11,3	14,3

Tablo I ve Tablo II'den görülüyor ki, Latin Amerika'ya yapılan direkt yatırım, toplam yatırımların sadece % 15,9'u olduğu halde, bu bölgeden Amerika'ya transfer edilen kârlar, toplam kârların % 30,6'sını teşkil etmektedir. Aynı şekilde genellikle geri bıraktırılmış ülkeleri kapsıyan diğer bölgelere toplam yatırımların % 21,7'si yapılmış, buna karşılık bu bölgelerden toplam kârların % 38,6'sı sağlanmıştır. Demek ki, Avrupa ve Kanada dışındaki geri bıraktırılmış ülkelere 1950 - 1965 yılları arasında toplam direkt yatırımların % 37,6'sı yapılmış, fakat bu bölgelerden toplam transfer kârlarının % 69,2'si elde edilmiştir. Bundan başka ileri kapitalist ülkelerdeki kâr transferleri direkt yatırımların sadece % 76,5'unu

teşkil ettikleri halde, geri bıraktırılmış ülkelerden sağlanan kârlar bu ülkelerdeki yatırımların 2,85 katıdır. Diğer bir deyişle geri bıraktırılmış ülkelerdeki yatırımlar ileri kapitalist ülkelerdeki yatırımlara kıyasla 3,35 kat daha kârlıdır.

Burjuva bilim adamları geri bıraktırılmış ülkelerin yabancı sermayeye muhtaç olduklarını ve ekonomik kalkınmada yabancı sermayenin çok olumlu bir rol oynıyacağını ileriye sürerler. Satılmış siyaset adamları da, bu yatırımlar sonunda elde edecekleri komisyonları düşünerek, memleket kaynaklarının yabancı sermaye tarafından sömürülmesine seve seve göz yumar, alet olurlar. Oysa görüyoruz ki, yabancı sermaye yaptığı yatırımların çok üstündeki değerleri geri bıraktırılmış ülkelerden sömürüp almakta, bu ülkelerin gelişimini her bakımdan baltalamaktadır.

Yabancı sermaye geri bıraktırılmış ülkelerde genellikle madencilik, petrol ve montaj alanlarına yayılmakta, geri bıraktırılmış ülkenin sanayi gücünün artması için genellikle hiçbir yatırım yapmamaktadır. Tablo III, Amerikan yatırımlarının 1964 yılındaki sektörel dağılımlarını vermektedir.

TABLO III, Kanada ve Avrupa'daki Amerikan yatırımlarının genellikle sanayi sektöründe yoğunlaştığını, buna karşılık Latin Amerika, Afrika ve Asya'nın geri bıraktırılmış ülkelerindeki yatırımların petrol yada madencilik sektörlerinde yapıldığını göstermektedir. Rakkamların da apaçık ortaya koyduğu gibi, kapitalist ülkelerin, özellikle Amerika'nın geri bıraktırılmış ülkelerin sanayi kalkınmalarına yardımcı olmaya hiç niyetleri yoktur. Geçmişte olduğu gibi devrimizde de bütün emperyalistlerin gayesi geri bıraktırılmış ülkelerin tabii kaynaklarını ve işgücünü ucuza kapatmaktır. Sanayi yatırımları, kâr sağlıyabilmek için disiplinli bir çalışmayı ve sabrı gerek-

tiren yatırımlardır. Oysaki özellikle petrol alanında, yatırımları birkaç yıl içinde amortize edebilmek ve muazzam kârlar sağlamak imkanları vardır. Dolayısıyla sömürü kapitali, zorunlu olarak bu alanlara kayacaktır.

TABLO III

AMERİKAN YATIRIMLARININ 1964 YILINDAKİ SEKTÖREL DAĞILIMLARI

Yatırım Alanı	Kanada	Avrupa	Latin Amerika	Afrika	Okyanusya	Asya
Madencilik	%12,1	% 0,4	%12,6	%21,9	% 6,3	% 1,1
Petrol	23,4	25,6	35,9	51,0	28,1	65,8
Sanayi	44,8	54,3	24,3	13,8	54,1	17,5
Ticaret	5,8	12,2	10,7	5,7	5,5	7,8
Diğer	14,1	7,5	16,5	7,6	6,0	7,8
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(Kaynak: Survey of Current Business, Eylül 1965)

Petrol ve madencilik kadar olmasa da gene çok kârlı olan bir yatırım dalı montaj sanayiidir. Bu dalda yapılan yatırımlarla gümrük güçlüklerinden sıyrılındığı gibi, geri bıraktırılmış ülkenin iç pazarlarının da kısa bir süre içerisinde ele geçirilerek monopol kapitalizmin boyunduruğu altına alınması çok kolaydır. Ayrıca montaj sanayiindeki yatırımlarla, geri bıraktırılmış ülke, kapitalist ülkenin ara sanayi ürünlerine ve hatta çok kereler hammaddelerine dahi muhtaç duruma sokulur.

Dünya Bankası eski müdürü Eugene R. Black, Amerikan dış yatırımlarının temel özelliğini şu sözlerle açıkça ortaya koymaktadır: «*Dış yardımlar, yardım yapılan ülkelerin ekonomilerini hür teşebbüs sistemine yöneltir,*

böyle bir ortamda da Amerikan firmaları çok büyük kazançlar sağlıyabilirler.» General Electric Şirketinin Müdürü Fred J. Borch da aynı fikri şöyle dile getirmektedir: *«Ekonomik ve politik çalkalanımlar ne şekilde gelişirlerse gelişsinler, Amerikan firmaları için en büyük hızla büyüyen pazarlar dış pazarlar olacaktır.»* Amerikan kapitalizmini savunan U.S. News and World Report Dergisi'nin 1 Haziran 1964 tarihli sayısında yayınlanan bir özel raporda şu hususlar belirtilmektedir:

1. Amerikan firmalarının dış ülkelerdeki satışları iç pazarlardaki satışlarından çok daha büyük bir hızla büyümektedir. Dış satışların büyüme hızı iç satışların büyüme hızından üç, dört kat daha büyüktür.

2. Dışarıdaki satış ve yatırımlardan sağlanan kârlar, içerideki kârların çok üstündedir. Birçok Amerikan firması dışarıdaki kâr oranının içeridekinin en az iki katı olduğunu belirtmiştir. Bu farklılığın nedenleri olarak, Amerikan işadamları dış ülkelerdeki ücret düşüklüğünü ve rekabet yokluğunu göstermektedirler.

3. Dış pazarlar çok kereler doğrudan doğruya, o pazar ülkesinde üretimde bulunmakla daha kolay elde olunabilir. Bu şekilde ihracatın karşılaşacağı gümrük ve diğer ticari kısıtlamalarla vergilerden kurtulunacaktır.

Amerikan kapitalistlerinin, geri bıraktırılmış ülkelerdeki uşaklarından daha açık sözlü olduklarını ve dış yardımdan, dış yatırımlardan neyi anladıklarını görüyoruz. Amerikalı kapitalistler geri bıraktırılmış ülkelerde doğrudan doğruya faaliyette bulunmanın sağladığı muazzam avantajları o kadar iyi kavramışlardır ki, 1964 yılında Amerikan firmalarının dış ülkelerdeki yatırımlarından sağladıkları satışlar 143 milyar dolara ulaşmışken aynı yıl içinde Amerikan ürünlerinin ihracı yoluyla sadece 25 milyar dolar sağlanabiliyordu. Demek ki, Amerikan sermayesinin kontrolu altındaki dış pazarlara yine dışarıdaki

yatırımlardan yapılan satışların değeri Amerika içerisindeki bütün çiftliklerin, fabrikaların ve madenlerin yıllık toplam ürünlerinin % 40'ına ulaşmaktadır. Amerika içinde ve dışında faaliyette bulunan Amerikan sanayi firmalarının iç ve dış satışlarını karşılaştıracak olursak, söylediklerimiz daha belirli bir hale gelecektir:

TABLO IV
AMERİKAN SANAYİ FİRMALARININ DIŞ VE İÇ SATIŞLARI (MİLYAR DOLAR)

Yıl	İhracat	Dış Ülkelerdeki Firmaların Satışları	Toplam	İçerdeki Firmaların Satışları	3/5
1950	7,4	8,4	15,8	89,8	%17,6
1955	12,6	13,9	26,5	135,0	19,6
1960	16,1	22,6	39,7	164,0	24,2
1964	20,6	37,3	57,9	203,0	28,5
Artış	% 179	% 344	% 267	%126	

(Kaynak: Economic Aspect of U.S. Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1966)

Değerli sosyalist araştırıcı Harry Magdoff'un incelemesinden alarak verdiğimiz Tablo IV'e göre, dış ülkelerdeki Amerikan sanayi firmalarının satışları 14 yıl içerisinde % 344 artış göstermiştir, buna karşılık Amerika'daki sanayi firmalarının satışları aynı yıllar içerisinde % 126 artmıştır. Ayrıca 1950 yılında ihracat ve dış sanayi firmalarının satışları toplam satışların % 17,6'sını teşkil ederlerken, bu değer 1964 yılında % 28,5'a yükselmiştir. Dış yatırımların kârlılığını göstermek için Tablo V'i veriyoruz:

TABLO V

AMERİKAN FİRMALARININ SAĞLADIKLARI KÂRLAR (MİLYAR DOLAR)

Yıl	(2) Dış Yatırımlardan Sağlanan Kârlar	(3) Amerika İçerisindeki Sanayi Firmalarının kârları (vergiler ödendikten sonra)	(2)/(3)
1950	2,1	21,7	% 9,7
1955	3,3	22,2	14,9
1958	3,7	17,5	21,1
1965	7,8	36,I	21,7
Artış	% 271	% 66	

(Kaynak: Economic Aspect of U.S. Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1966)

Görülüyor ki, dış yatırımlardan sağlanan kârların içerdeki kârlara oranı 1950 yılında sadece % 9,7 iken, bu oran 1965 yılında % 21,7'ye yükselmiştir. Bundan başka dış yatırımlardan sağlanan kârlar mutlak değerce % 271 bir artış göstermiş, oysaki içerideki yatırımların sağladığı kârlar % 66 artmıştır. Bütün bu rakkamlar dış yatırımların, dış kaynakların, dış pazarların, bir kelimeyle geri bıraktırılmış ülkelerin Amerikan kapitalizmi için ne büyük bir önem taşıdığını belirtmektedir. Günümüzde Amerikan kapitalizminin, dolayısıyla Amerika'nın dümen suyunda giden dünya kapitalizminin geri bıraktırılmış ülkeleri istismar etmeksizin varlıklarını sürdürmeleri fiziksel olarak imkansızdır. İşte sadece bu nedenle Amerikan emperyalizmi milli kurtuluş savaşlarından azrailden korkar gibi korkmakta, örneğin fakir Vietnam halkı nükleer silahlara sahip bir Sovyet Rusya'dan daha çok dehşet vermektedir sömürücülere.

Geri bıraktırılmış ülkelerdeki Amerikan yatırımları-

nın ne kadar kârlı olduklarını ve bu yatırımların genellikle petrol, madencilik, gıda maddeleri ve montaj sanayiinde yoğunlaştığını belirttik. Yatırımları montaj sanayiine kaydırmanın kapitalistlere bir diğer faydası da yedek parça pazarları açmaktır. Dış ödeme dengesinde güçlüklerle karşılaşan bir geri bıraktırılmış ülkenin bu dengesizliği düzeltmek için montaj sanayiine ve bu sanayiin dışardan getirdiği yedek parçalara, ürünlere, hammaddelere kısıtlamalar koyması çok kereler imkansızdır. Çünkü böyle bir ekonomik politikayla çok güçlü kapitalistler darıltılacağı gibi, bölgesel montaj sanayiindeki duraklama işsizliğin daha da artmasına sebep olacaktır. Devlet idaresini komisyonculukla bir tutanların bu gibi tedbirler almaları kendi tabiatlarına aykırıdır.

Görüyoruz ki, Amerikan kapitalizminin önderliğindeki dünya kapitalizmi pek çok ülkeyi kasıtlı olarak geri bırakmakta ve en önemlisi bu ülkelerde aşağıdaki gelişimleri doğurmaktadır:

1. Dünya kapitalizminin boyunduruğuna girmiş olan bir ülke kendine yeterli ve bağımsız olma imkanlarını tamamen kaybetmektedir.

2. Geri bıraktırılmış ülke varlığını devam ettirebilmek için sömürücü kapitalist ülkelerin sanayi ürünlerine, kredisine, sadakasına ebediyen muhtaç hale getirilmektedir.

3. Geri bıraktırılmış ülke ileri kapitalist ülkelere, bu kapitalist ülkelerin talep ettiği bir iki tarımsal yada madeni ürünü gene bu kapitalist ülkelerin tespit edecekleri fiyatlarda satmak zorunda bırakılmaktadır.

Ayrıca sözümona siyasal bağımsızlıklarına kavuşmuş olan Asya ve Afrika ülkeleri emperyalist kapitalizmin içerde yarattığı beşinci kol (kompradorlar, bürokrat kapitalistler) aracılığıyla bu defa ekonomik boyunduruk altı-

TABLO VI
EMPERYALİST KAPİTALİZMİN ZORLAMALARIYLA GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELERDE BELİREN ÜRÜN İHTİSASLAŞMASI

ÜLKE	Belli Başlı İhracat Ürünlerinin Sayısı	Bu Ürünlerin Toplam İhracattaki Payı	Bu Ürünlerin Cinsi
Arjantin	4	% 61	Et, Buğday, Mısır, Yün, Kalay
Bolivya	1	% 63	Kahve, Demir cevheri, Pamuk,
Brezilya	4	% 58	Çay, Kauçuk,
Kameron	3	% 65	Kakao, Kahve, Alüminyum
Merkezi Afrika Cum.	3	% 90	Elmas, Kahve, Pamuk
Seylan	3	% 89	Çay, Kauçuk, Hindistan Cevizi
Şili	3	% 85	Kahve, Demir cevheri, Küherçile
Kolombiya	2	% 69	Kahve, Petrol
Demokratik Kongo Cum.	4	% 74	Bakır, Kalay, Elmas, Kahve
Kongo (Brazaville)	2	% 76	Kereste, Elmas
Kosta Rika	2	% 60	Kahve, Muz
Dominik Cumhuriyeti	5	% 91	Şeker, Kahve, Kakao, Boksit, Tütün
Ekvator	3	% 84	Muz, Kahve, Kakao
Habeşistan	4	% 84	Kahve, Deri, Hububat, Yağ tohumu
Gabon	4	% 86	Kereste, Manganez, Petrol, Uranyum
Gana	4	% 78	Kakao, Elmas, Kereste, Manganez
Guetemala	4	% 69	Kahve, Pamuk, Muz, Şeker
Guyana	4	% 83	Şeker, Boksit, Alüminyum, Pirinç
Haiti	3	% 68	Kahve, Şeker, Sisal
Honduras	1	% 67	Muz, Kahve, Kereste
Iran	1	% 91	Petrol
Irak	1	% 92	Petrol
Fildişi Sahili	3	% 81	Kahve, Kakao, Kereste
Jamaika	4	% 75	Alümina, Boksit, Şeker, Muz
Libya	1	% 99	Petrol
Malezya	4	% 73	Kauçuk, Kalay, Kereste, Demir Cevheri
Mauritania	1	% 91	Demir Cevheri
Nikaragua	5	% 69	Pamuk, Kahve, Et, Yağ Tohumu, Şeker
Nijerya	3	% 69	Petrol, Kahve, Yer fıstığı
Paraguay	6	% 77	Et, kereste, Pamuk, Quebracho, Tütün, Yağ tohumu
Peru	6	% 78	Bakır, Balık yemi, Pamuk, Gümüş, Kurşun, Şeker
Filipinler	3	% 70	Hindistan cevizi, Şeker, Kereste
Türkiye	2	% 48	Pamuk, Tütün
G. Vietnam	2	% 10	Pamuk, Pirinç

na alınmaktadırlar. Sadece görünüşte kalan bağımsızlık, emperyalizmin içerdeki sömürü çabalarını gizlemek için bir maske gibi kullanılmaktadır. Böylece yalancı bağımsızlığa kavuşan geri bıraktırılmış ülkeler, kapitalist ülkelere sadece bir iki belirli ürünü satabilen şamar oğlanları halinde varlıklarını devam ettirebilmektedirler. Burjuva bilim adamlarının milletlerarası sıhhatli bir ihtisaslaşma adını verdikleri bu korkunç deformasyonun acı örneklerine bütün geri bıraktırılmış ülkelerde rastlanılmaktadır.

Tablo VI, geri bıraktırılmış ülkelerin sadece tarım ürünleriyle hammadde ihraç ettiklerini açıkça göstermektedir. Burada ihracat ve ithalat deyimlerinin ancak siyasi ve iktisadi bağımsızlığına sahip ülkeler arasındaki ticari ilişkiler için kullanılabileceğini, geri bıraktırılmış ülkeler için «ham maddeleriyle tarım ürünleri talan ediliyor» deyiminin gerçeklere daha yakın olacağını da belirtelim. Geri bıraktırılmış ülkelerin kapitalist ülkelere teminle yükümlü oldukları bu gibi ürünlerin ortak özelliği, fiyatlarının genellikle yıldan yıla düşmesi, böylece geri bıraktırılmış ülkelerin ihtiyaçları olan sanayi ürünleri için daha çok tarım ürünü, daha çok hammadde satmak zorunda kalmalarıdır. Tarım ürünleriyle hammadde fiyatlarının devamlı olarak azalmalarının nedeniyse bu ürünlerin yerine kapitalist ülkelerin diğer ürünleri ikame edebilmeleri (örneğin tabii kauçuk yerine suni kauçuk) ve tarım ürünlerine duyulan talebin elastik olmayışıdır. Diğer bir deyişle, belirli bir noktadan sonra bu ürünlerin fiyatları hangi seviyeye düşerse düşsün talebin artmayışıdır. Bu nedenledir ki, çok kereler milyonlarca kilo Brezilya kahvesi kasıtlı olarak denize dökülmekte, ekime açılabilecek tarlalar boş bırakılmakta, tarım ürünleri arzı kısılarak tarım fiyatlarının belirli bir seviyeden aşağıya düşmesi önlenmeğe çalışılmaktadır. Ayrıca Tablo VI'nın da gös-

terdiği gibi, geri bıraktırılmış ülkeler çok kereler kapitalist ülkelere aynı ürünleri satmakta, bu nedenle aralarında kıyasıya bir rekabete girişmekte ve ortak hareket edemeyişlerinden dolayı bu ürünlerin dünya piyasasındaki fiyatlarını kontrol edememektedirler. Buna karşılık özellikle Amerikan emperyalizmi bu ülkeleri sadece kendisinden sanayi ürünleri almağa zorlamakta ve geri bıraktırılmış ülkelere monopol fiyatlarla sanayi ürünleri satmaktadır. Böylece gerçekte kapitalist ülkeleri besleyen geri bıraktırılmış ülkeler ayrıca kendi hammaddeleriyle kendi emeklerinin sonucu olan pek çok sanayi ürününü bu defa çok yüksek fiyatlarla satın almak zorunda kalmaktadırlar. Herkesin bildiği gerçek, kapitalist ülkelerin aynı sanayi ürününü birbirlerine, geri bıraktırılmış ülkelere olduğundan çok daha düşük fiyatlarla sattıklarıdır.

Geri bıraktırılmış ülkeler arasında Amerikan emperyalizmi bakımından özel bir yer işgal eden Latin Amerika ülkelerini gözden geçirirsek şöyle bir durumla karşılaşırız:

TABLO VII

AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN LATİN AMERİKADAKİ MADEN VE TARIM ÜRÜNLERİNDEKİ PAYI.

Maden	Amerikan Emperyalizminin payı	Tarımsal Ürün	Amerikan Emperyalizminin Payı
Çinko	%68	Muz	%37
Kurşun	%62	Kakao	%60
Demir	%62	Kahve	%69
Krom	%60	Ş. Kamışı	%41
Bakır	%59	Tütün	%43
Küherçile	%41	Kereste	%24
Kalay	%25		
Petrol	%24		

(Kaynak: E.C.L.A. BULLETIN)

Tablo VII'de verilen bilgilere ek olarak belirtelim ki, Peru'da çıkartılan petrolün % 70'i, Venezüella petrolünün % 80'i Amerikan şirketlerinin malıdır. Şili'deki bakır üretiminin % 90'ı yine Amerikan şirketlerinin kontrolu altındadır. Amerikan sermayesiyle kurulmuş olan Cerro de Pasco şirketi Peru bakır üretiminin % 67'-sine sahiptir. Aynı şirket 1906-1938 yılları arasında yine Peru'daki altın üretiminin % 36'sına, gümüş üretiminin % 55'ine ve bakır üretiminin % 84'üne sahip çıkmıştır. Amerikan burjuvasına tropik meyvalar sunan United Fruit şirketi, Latin Amerika'da 12 milyar metrekarelik bir araziye sahiptir.

Kapitalistlerin, özellikle Amerikan emperyalistlerinin geri bıraktırılmış ülkelerin doğal zenginliklerine ihtiyaçları o kadar büyüktür ki, Amerikan Cumhurbaşkanına bağlı Dış Ekonomik Politika Komisyonu (President's Commission on Foreign Economic Policy) bile bu hususu belirtmek zorunda kalmıştır: «*Biz şimdiye kadar kalay, nikel ve platin gurubu metallere olan ihtiyacımızı hep ithal yoluyla tatmin edebildik. Bundan başka asbest, krom, grafit, manganez, cıva, mika ve tungsten ihtiyaçlarımız da genellikle ithal yoluyla tatmin olunmuştur. Dışardan ithal mecburiyetinde bulunmadığımız madenler sadece kömür, sülfür, potas, molibden ve magnezyumdur.*» Gene International Development Advisory Board'un verdiği bir rapora göre, gelecekteki sıkıntıyı önlemek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne ithal olunan madenlerin % 75'i geri bıraktırılmış ülkelerden gelmektedir. 1966 yılında A.B.D.'nin ithal ettiği madenleri inceleyecek olursak tablo VIII'deki durumla karşılaşırız.

Görüyoruz ki, Amerikan sanayiinin geri bıraktırılmış ülkelerin madenlerine mutlak ihtiyacı vardır. Dünya tungsten üretiminin % 19'unu Güney Kore'nin, % 8'ini Bolivya'nın, dünya kolombiyum üretiminin % 54'ünü

Brezilya'nın, dünya krom üretiminin % 19'unu Türkiye'nin, % 18'ini Filipinler'in, dünya kobalt üretiminin % 60'ını Kongo'nun, % 13'ünü Fas'ın sağladığı ve bütün bu ülkelerin şu veya bu şekilde Amerikan emperyalizminin pençesinde oldukları gözönünde tutulacak olursa ne demek istediğimiz daha iyi anlaşılmış olur. Aynı nedenlerle Ortadoğu'daki petrol rezervlerinin % 59'u da Amerika'nın elindedir.

TABLO VIII

A.B.D.'nin 1966 YILINDAKİ NET MADEN İTHALİ (A.B.D.'deki MADEN VEYA PETROL ÜRETİMİNİN YÜZDESİ OLARAK)

Maden	Net İthal Miktarı
Demir Cevheri	% 43
Bakır	18
Kurşun	131
Çinko	140
Boksit	638
Petrol	31
Tungsten	24
Kolombiyum	100
Nikel	75
Krom	100
Kobalt	100

(Kaynak: The Age of Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Haziran 1968)

İkinci Dünya Savaşından sonra dünya kapitalizminin liderliğini mutlak olarak eline geçirmiş olan Amerikan emperyalizmi, eski İngiliz, Fransız, Hollanda, Portekiz sömürgelerinde de ön plana geçmiş ve bu ülkelerin eski efendilerinin yerini almıştır. Tablo IX, geri bıraktırılmış ülkelerin bir kısmında Amerikan nüfuzunun kuvvetlendiğini göstermektedir:

TABLO IX

SEÇİLMİŞ GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELERİN YAPTIĞI İTHALATTA AMERİKA'NIN PAYI

Ülke	1938	1966	Artış
Hindistan	% 6,4	%41,7	%551
Pakistan	—	32,4	
Türkiye	10,5	26,8	%155
İran	8,4	20,0	%138
İspanya	10,5	17,4	% 65
Nijerya	5,8	15,8	%172

(Kaynak: The Age of Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1968)

Tablo IX, geri bıraktırılmış ülkelerin giderek Amerikan emperyalizminin kontrolu altına girdiklerini ve bu ülkelerin ihtiyaçları olan ürünleri artık Amerikan kapitalistlerinden almak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Amerikan kapitalizmi dünya kapitalizminin lideri kaldığı sürece Tablo IX'da verilen değerler de artacak ve geri bıraktırılmış ülkeler, rejimlerinin adları ne olursa olsun, Amerikan kuklası olmaktan kurtulamıyacaklardır. Kapitalist ülkelerle geri bıraktırılmış ülkelerin 1950-1965 yılları arasında ihracatlarındaki değişmeleri inceleyecek olursak, geri bıraktırılmış ülkelerin kapitalist ülkelere bağımlılığı bir kere daha ortaya çıkmış olur. (Tablo X)

Görülüyor ki, kapitalist ülkelerin birbirlerine yaptıkları ihracat, yaptıkları toplam ihracatın % 69,6'sından % 78'ine yükselirken, geri bıraktırılmış ülkelere yaptıkları ihracat % 30,4'ten % 22'ye düşmüştür. Buna karşılık geri bıraktırılmış ülkelerin birbirlerine yaptıkları ihracatın toplam ihracattaki payı % 29,5'tan % 22,5'a düşerken, kapitalist ülkelere yaptıkları ihracatın payı % 70,5'tan % 77,5'a yükselmiştir. Bu rakkamların en kısa açıklanması şudur:

TABLO X

KAPİTALİST ÜLKELERLE GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELERİN İHRACATLARINDAKİ DEĞİŞMELER
(İHRACATIN DEĞERİ MİLYAR DOLAR)

Kapitalist Ülkeler	1950	Toplam İhracata Oranı	1965	Toplam İhracata Oranı
Toplam	35,9	%100,0	122,5	%100,0
Birbirlerine	25,0	69,6	95,5	78,0
Geri Bıraktırılmış Ülkelere	10,9	30,4	27,0	22,0
Geri Bıraktırılmış Ülkeler	**1950**	**Toplam İhracata Oranı**	**1965**	**Toplam İhracata Oranı**
Toplam	17,6	%100,0	33,8	%100,0
Kapitalist Ülkelere	12,4	70,5	26,2	77,5
Birbirlerine	5,2	29,5	7,6	22,5

(Kaynak: The Age of Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1968)

Geri bıraktırılmış ülkelerin doğal kaynaklarıyla tarım ürünleri giderek artan bir hızla kapitalist ülkelerin eline geçmekte, bu ülkeler kapitalist sömürü dolayısıyla birbirleriyle sıhhatli ticari ilişkiler kurmaktan alıkonulmakta, bütün bunlara karşılık kapitalist ülkeler sanayi ürünlerinin çoğunu birbirlerine satmakta, geri bıraktırılmış ülkelerin kalkınmasını önlemek için sürekli olarak çabada bulunmaktadırlar. Geri bıraktırılmış ülkelerin 1960-1965 yılları arasındaki ihracatlarının % 83,8'ini hammadde, tarım ürünleri, mineral yakıtlar teşkil ediyordu ve sanayi ürünlerinin toplam ihracattaki payı sadece 16,2 kadardı. Oysaki kapitalist ülkelerin ihraç ettikleri ürünlerin % 70'i sanayi ürünleridir.

Emperyalist kapitalizmin geri bıraktırılmış ülkeleri sömürme metotlarından birisi ve belki de en etkilisi kalkınma projeleri adı altında bu ülkelere uzun, orta ve kısa vadeli borçlar tanımak, geri bıraktırılmış ülkeleri borçsuz yaşıyamaz hale getirmek ve bu borçların faizleriyle emperyalizmin ekonomik egemenliğini kesintisiz olarak sürdürmektir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başına gelenler ve Düyunu Umumiye aracılığıyla Türkiye'nin ne şekilde soyulduğu yine Doğan Avcıoğlu'nun «Türkiye'nin Düzeni» adlı eserinde ayrıntılı olarak verilmiştir. Geri bıraktırılmış ülkelerin ve Türkiye'nin bugünkü durumuyla Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı sırasındaki durumu arasında hemen hiç fark yoktur. Sadece 1956-1967 yılları arasında geri bıraktırılmış ülkelerin orta ve uzun vadeli olarak kapitalist ülkelerden aldıkları borçlar 9,7 milyar dolardan 41,5 milyar dolara çıkmış, yani 11 yıl içerisinde bu borçlar azalmamış, % 328 artmıştır. Buna karşılık aynı yıllar içerisinde kapitalist ülkelerin birbirlerine tanıdıkları uzun ve orta vadeli borçlar 14,2 milyar dolardan sadece 16,6 milyar dolara yükselerek % 16,9 artmıştır. Ayrıca 1956 yılında geri bıraktırılmış ülkelerin uzun ve orta vadeli borçları kapitalist ülkelerin borçlarının % 68'ine eşitken, 1967 yılında bu oran % 250'ye yükseliyordu. Yine 1956 yılında geri bıraktırılmış ülkeler toplam olarak 800 milyon dolar borç ödemişlerdi ve bu ödemeler toplam ihracatlarının % 3'ü kadardı. Oysaki aynı ülkeler 1967 yılında 3,9 milyar dolar (yani 1956 yılındaki ödemelerin 4,9 katı) borç ödemişlerdi ve bu ödemeler toplam ihracatlarının % 10'u kadardı. Ayrıca 1966 yılında geri bıraktırılmış ülkeler aldıkları yardımların % 46'sını borçlarını ödemekte kullanıyorlardı. Kimin kime yardım ettiği, kimin kimi beslediği, kimin kimi geliştirdiği, kimin kimi geri bıraktığı meydanda değil mi?

Geri bıraktırılmış ülkelerin 1966 yılında yaptıkları ihracatın, dış borcun amortismanı ile yabancı sermaye yatırımlarına sağlanan kâr ve faizler şeklinde alınan kısmı Tablo XI'de verilmiştir.

TABLO XI

GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELERİN İHRACATLARININ BORÇLARA VE YABANCI SERMAYEYE AYRILAN KISMI (1966)

Ülke	Dış Borcun Amortismanı	Yabancı Sermaye Yatırımlarına Faiz ve Kâr Ödemeleri	Toplam
Brezilya	% 9,4	%13,8	%23,2
Şili	10,8	19,8	30,6
Kolombiya	14,3	18,2	32,5
Kosta Rika	8,8	11,6	20,4
Ekvator	6,0	19,6	25,6
Habeşistan	6,3	3,6	9,9
Guetemala	4,9	4,8	9,7
Honduras	1,3	9,0	10,3
Hindistan	11,3	15,6	26,9
Kenya	4.3	12,1	16,4
Meksika	29,3	30,4	59,7
Nikaragua	4,8	11,6	16,4
Nijerya	4,5	26,2	30,7
Pakistan	6,4	9,3	15,7
Panama	3,3	10,1	13,4
Paraguay	5,1	8,2	13,3
Peru	4,8	15,5	20,3
Filipinler	7,2	5,1	12,3
Türkiye	3,5	20,3	23,8
Uruguay	9,0	8,1	17,1
Venezuella	1,2	24,9	26,1

(Kaynak: The Age of Imperialism, Harry Magdoff, Monthly Review, Kasım 1968)

Tablo XI, geri bıraktırılmış ülkelerin ihracatlarının ortalama olarak % 21,4'ünü borç ödemeğe ve yabancı sermayeye verdikleri haraca ayırdıklarını göstermektedir. Kapitalist ülkelerin verdikleri borçlar geri bıraktırılmış ülkeleri daha da geri bırakmakta, bu ülkelere soktukları sermayeyse gümrük duvarlarını aşarak sömürüyü katmerleştirmektedir.

Yurdumuza giren yabancı sermayenin durumunu inceleyecek olursak 1965 yılı sonuna kadar, yurdumuza 533,1 milyon dolar yabancı sermaye girdiğini, bu toplam sermayenin % 44,3'ü olan 236,2 milyon doların petrol araştırılması ve rafineri işlemlerine yatırıldığını, % 30,7'si olan 163,8 milyon doların Ereğli Demir ve Çelik İşletmesi'ne yatırıldığını, % 12,9'u olan 68,6 milyonun yabancı sermaye girişini teşvik eden kanunla yurdumuza girdiğini ve % 12,1'ini teşkil eden 64,5 milyon dolarınsa sözümona yurdumuzun sınai kalkınması amacıyla sokulduğunu görürüz. 6224 sayılı kanunun çıkarılmasından sonra 1951-1960 yılları arasında bu kanun aracılığıyla yurdumuza sadece 103 milyon T.L. yabancı sermaye girmişken, 1961-1966 yılları arasında aynı şekilde giren yabancı sermaye 409 milyon T.L. kadardır. 6224 sayılı kanuna göre yurdumuza giren yabancı sermayenin değişik ülkeler arasındaki dağılışı Tablo XII'deki gibidir.

Tablo XII'ye göre 6224 sayılı kanunla yurdumuza sokulan yabancı sermayeler içerisinde % 30,35'la Amerikan sermayesi başı çekmekte, Amerikan sermayesini % 17,66 ile İsviçre, % 16,02 ile Hollanda ve % 14,60 ile Batı Almanya sermayeleri izlemektedir. Böylece bu dört ülkenin soktuğu yabancı sermaye, toplam yabancı sermayenin % 78,63'üne eşit olmaktadır. Diğer bir deyişle A.B.D., İsviçre, Hollanda, Batı Almanya yabancı sermaye yatırımında bir nevi monopol yaratmışlardır. Burada son zamanlardaki araştırmaların İsviçre kanalıyla ya-

TABLO XII

TÜRKİYE'YE 6224 SAYILI KANUNLA GİREN YABANCI SERMAYENİN KÖKENLERİ (1965 SONU)
(MİLYON DOLAR)

Ülke	Türkiyeye Soktuğu Sermaye	Toplam Yabancı Sermaye Oranı
A.B.D.	20.828	%30,35
İsviçre	12,120	17,66
Hollanda	10,991	16,02
Batı Almanya	10,024	14,60
Fransa	4,684	6,83
İngiltere	2,171	3,16
İtalya	2,157	3,14
Almanya - Fransa	1,879	2,74
Finlandiya	1,124	1,64
İsveç	773	1,13
Avusturya	584	0,85
Venezuella	320	0,47
Panama	300	0,44
Belçika	244	0,36
Lübnan İsviçre	194	0,28
Danimarka	190	0,28
Lübnan	22	0,03
Kanada	7	0,01
Fransa - İngiltere	6	0,01
Toplam	68,618	%100,0

(Kaynak: Guide to Foreign Capital Investment in Turkey, Kâzım Oksoy, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967)

pılan yatırımların yurdumuzdan kompradorların dışarıya kaçırdıkları dövizlerle finanse edildiğini ortaya çıkardığını da belirtelim. Yurdumuzdaki sermayenin sektörler arasındaki dağılımını incelersek Tablo XIII'deki durumla karşılaşıyoruz.

Tablo XIII, yabancı sermayenin yurdumuzda sanayi alanında değil lastik, ilaç ve gıda sektörlerinde yoğunlaş-

tığını ortaya koymaktadır. Makina ve Makina-Elektrik bölümündeki yabancı sermayenin büyük bir kısmıysa doğrudan doğruya montajla ilgili olduğu için yabancı sermayenin yurdumuzda ana sanayi dallarının kuruluşunda katkıda bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Yurdumuzdaki yabancı sermayenin 1953-1966 yılları arasındaki transfer ettiği kârların bu sermayelere oranını araştıracak olursak, yabancı sermayenin yurdumuzu talandan başka hiç bir amacı olmadığı bir kere daha ortaya çıkar. (Tablo XIV)

TABLO XIII
TÜRKİYE'DEKİ YABANCI SERMAYENİN SEKTÖREL DAĞILIMI

Önemli Sektörler	Yatırılan Yabancı Sermaye Yüzdesi
Tarım	% 0,19
Madencilik	1,34
Gıda	10,04
Lastik	24,49
İlaç	22,80
Makina	5,19
Makina Elektrik	13,69

(Kaynak: Yabancı Sermaye Ne Sağlıyor? Doç. Dr. Vural F. Savaş, Milliyet Gazetesi'nin 25 Kasım 1968 tarihli sayısı)

Yabancı sermayenin 1953-1955 yılları arasında faaliyetini yavaş yavaş artırdığını ve D.P.'nin son yıllarında kâr transferlerinin çok arttığını, 27 Mayıs Devrimi'nden sonraki yıllarda yine yabancı sermayenin bir duraklama devresine girdiğini, A.P. iktidarıyla birlikte kâr transferlerinin de yeniden hızlandığını görüyoruz. Yabancı sermaye hareketleriyle Türkiye'deki siyasi durum arasında, istatistiki bir deyimle, pozitif korrelasyon bulunmaktadır. Bunda da şaşılacak bir şey yoktur, çünkü Türkiye'deki siyasi dalgalanmaları doğuran etkenlerin başında, emper-

yalist kapitalizm ve bu kapitalizmin hizmetle yükümlü olduğu sermaye, bizim için yabancı sermaye, gelmektedir.

TABLO XIV
TÜRKİYE'DEN TRANSFER EDİLEN KÂRIN YABANCI SERMAYEYE ORANI

Yıl	Transfer Ediler Kâr / Yabancı Sermaye
1953	% 0,6
1954	1,0
1955	4,0
1956	20,8
1957	185,0
1958	208,6
1959	170,0
1960	143,7
1961	40,0
1962	23,8
1963	20,6
1964	24,8
1965	60,3
1966	68,4

(Kaynak: Yabancı sermaye ne sağlıyor? Doç. Dr. Vural F. Savaş, Milliyet Gazetesi'nin 25 Kasım 1968 tarihli sayısı)

Görüyoruz ki, ister geri bıraktırılmış ülkeleri bir bütün halinde, isterse ayrı ayrı inceleyelim, vardığımız sonuç aynıdır: *EKONOMİK, SOSYAL, KÜLTÜREL GERİLİK, DÜNYA KAPİTALİZMİNİN GELİŞMESİNİN DOĞAL SONUCUDUR. BU NEDENLE GERİ KALMIŞ YADA AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER YOK, GERİ BIRAKTIRILMIŞ ÜLKELER VARDIR.*

Bütün tatlı su sosyalistleriyle burjuva bilimadamlarının gizlemeğe çalıştıkları bu gerçek geri bıraktırılmış ülke halkları tarafından gün geçtikçe daha iyi anlaşılmak-

tadır. Geri bıraktırılmışlığın emperyalist sömürünün doğal sonucu olduğunun giderek bilincine varan geri bıraktırılmış ülke halkları kurtuluşlarının dualarla, yakınmalarla, küçük burjuva reformculuğuyla değil, emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin yok edilmesiyle gerçekleştirilebileceğini kavramağa başlamışlardır. Emperyalizmi kıyamet gününde bile kalkamıyacağı mezarına gömecek olan bu bilinçlenme Vietnam'da, Küba'da, Cezayir'de eyleme dönüşmüştür. Filistin'den Bolivya'ya, Laos'tan Panama'ya, Pakistan'dan Türkiye'ye kadar dünyanın dört köşesinde de eyleme dönüşmektedir.

3 Geri Bırakılmış Ülkelerin Kalkınma Sorunu

Hangi toplumsal aşama ve düzende bulunurlarsa bulunsunlar, bütün toplumlar için ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma «artık değer»in ne şekilde üretildiğine, kimlerin elinde yoğunlaştığına ve hangi amaçlarla kullanıldığına doğrudan doğruya bağlıdır. Feodal toplumlarda «artık değer» toprakta çalışan köylüler ve şehirli zanaatkârlar tarafından üretilir, derebeyleriyle din adamlarının elinde yoğunlaşır ve çok kereler olumlu bir şekilde kullanılmadan sefahat alemlerinde, saray ve kiliselerin inşaasında, sonu gelmeyen kutsal savaşlarda tüketilirdi. Kapitalist toplumda «artık değer» tarım ve sanayi işçileri tarafından üretilir, kapitalistlerin (kâr), büyük toprak sahiplerinin (rant, irat) ve tefecilerin (faiz) elinde birikir ve özellikle sanayi kapitalistleri tarafından toplumun üretim kapasitesini artırmak amacıyla üretim mallarının üretiminde kullanılırdı. Diğer bir deyişle feodal toplumdan kapitalist topluma geçişte sanayi kapitalistleri tarihin kendilerine verdiği görevi, biriken sermayeleriyle yeni üretim

araçları, yeni işgücü satın alarak yerine getirmişlerdi. Dolayısıyla feodal derebeylerine, tefecilere, din adamlarına, loncalara bağlı zanaatkarlara göre devrimci sınıfı temsil ediyorlardı ve bu nedenle burjuva devrimini başarıya ulaştırabilmişlerdi. Bununla beraber üretimin giderek sosyalleşmesi, buna karşılık özellikle üretim araçlarının kişilerin mülkiyetinde kalması, sonunda toplumun üretim kapasitesi ile bu kapasiteyi sürekli olarak kısıtlayan mülkiyet ilişkileri arasında çatışmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Böylece feodal topluma göre çok ileri bir aşamanın önderi olan burjuva sınıfı giderek, devrimci niteliklerini yitirmiş, daha doğrusu sınıfsal nitelikleri toplumun üretim kapasitesiyle çelişmeye başlamış ve günümüzde burjuva sınıfı, tıpkı orta çağların asilleri, papazları gibi mutlak asalak sınıf haline gelmiştir. Bu sınıfın elinde biriken «artık değer» toplumun üretim kapasitesini artırmaktan çok lüks mallarının üretiminde tüketilmekte ve kapitalist toplum içerisinde burjuva sınıfıyla bu sınıfa uşaklık edenleri doyuramıyan «artık değer»e geri bıraktırılmış ülkelerden gaspedilen «artık değer» eklenmektedir.

Oysaki üretim araçlarının kamulaştırıldığı toplumlarda «artık değer» işçi sınıfı tarafından üretilir, bu sınıf tarafından kontrol edilen kurumlar aracıyla hem tüketim hem de üretimin artmasını sağlıyacak şekilde bilimsel bir plana uygun olarak işlem görür. Böyle bir toplumda kapitalist toplumdan farklı olarak «artık değer»in bilimsel olarak kullanılması ve de üretilmesi, kalkınmanın da belirli bir plana göre gerçekleştirilmesi ve hızlandırılması imkanlarını yaratır. Ayrıca bu aşamaya varmış bir toplum zorunlu olarak milli bağımsızlığına da kavuşmuş ve emperyalist sömürüyü de sona erdirmiş demektir. Dolayısıyla evvelce emperyalizm tarafından gaspedilen artık değer de toplum kalkınmasına yararlı olur, katkıda bulunur.

Buraya kadar söylediklerimizi somut olarak ortaya koymak amacıyla aynı üretim kapasitesine sahip iki toplum düşünelim. Diğer bir deyişle bu toplumların üretim malları miktarı ve cinsi, teknolojisi, işgücü, doğal kaynakları birbirine çok yakın olsun. Yalnız toplumlardan birini kapitalist olarak niteleyelim. Diğerindeyse özellikle ağır sanayi, dış ticaret, bankalar, ulaştırma sistemi devletleştirilmiş ve kamu kontrolunda olsun. Bu ikinci toplума sosyalist aşamaya doğru yol alan kapitalist olmıyan bir toplum olarak bakabiliriz. Ayrıca kapitalist toplumda genellikle bilimsel bir üretim planı bulunmadığını, buna karşılık kapitalist olmıyan toplumda dış ticaretin, bankaların, temel sanayiin, ulaştırma sisteminin kamulaştırılması yüzünden ayrıntılı bir üretim planı uygulandığını öngörelim. Kapitalist toplumda üretim, temel olarak üç grupta toplanabilir.

I. Üretim malları üreten sektör.

II. Zaruri tüketim malları üreten sektör.

III. Lüks malları üreten sektör.

Oysaki kapitalist olmıyan toplumda lüks malları üreten sektör ya çok küçüktür yada hiç yoktur. Bu bakımdan üretim temel olarak,

I. Üretim malları üreten sektör ve,

II. Zaruri tüketim malları üreten sektörde toplanabilir. İster tüketim ister üretim malı olsun, herhangi bir ürünün değeri üç kısımdan oluşur. Birinci kısım bu malın üretimine giden hammaddelerin, üretimde kullanılan makinelerin yıpranma değerinin (amortisman) meydana getirdiği değerdir ki, buna genellikle «sabit sermaye» adı verilmekte ve «*c*» harfiyle gösterilmektedir. İkincisi emek gücünün satın alınmasında (kapitalist olmıyan toplumlarda istihdam olunmasında) kullanılan değerdir buna «değişken sermaye» adı verilir ve «*v*» harfiyle gösterilir. Üçüncüsü emek gücünün kristalize olmuş emeği (ham

maddeyi, makineleri) kullanarak yarattığı ek değerdir ki, buna «artık veya artı-değer» adı verilir ve «s» harfiyle gösterilir. Öyleyse rekabetin hakim olduğu kapitalist toplumlarla, kapitalist olmıyan toplumlarda bir malın değeri $c+v+s$'dir. Burada değerle malların kullanılma yada öznel fayda değerlerini değil, değişim (mübadele) değerlerini kastettiğimizi belirtelim. Daha önce kapitalist toplumda üretimin üç ana gurupta toplanacağını göstermiştik. Bu üç sektörü I, II ve III indeksleriyle belirtir ve sektörlerce üretilen tek bir malı değil de her sektörün toplam üretimini gözönünde tutacak olursak, belirli bir üretim süresi sonunda (örneğin bir yıl), her sektörün ürettiği malların toplam değeri şu şekilde verilebilir:

Üretim malları üreten sektör - Toplam Değer = $C_I+V_I+S_I$

Zaruri Tüketim malları üreten sektör - Toplam Değer = $C_{II}+V_{II}+S_{II}$

Lüks mallar üreten sektör Toplam Değer = $C_{III}+V_{III}+S_{III}$

Kapitalist toplumda, üretim süresi içerisinde kapitalist sınıfı elindeki sermayenin bir kısmıyla hammadde satın almakta ve ayrıca yıpranmış üretim mallarını amortize etmektedir. Bütün sektörler için bu toplam sermaye $C_I+C_{II}+C_{III}$'dir. Ayrıca yine kapitalist sınıfı «artık değer»i ele geçirebilmek için emek gücünü satın almaktadır. Kapitalist sınıfının işçi sınıfından satın aldığı toplam emek gücü için yaptığı toplam ödemeyse $V_I+V_{II}+V_{III}$'dir. Üretim süresi sonunda toplam artık değer, yani $S_I+S_{II}+S_{III}$, üretim araçlarına sahip olan kapitalist sınıfın elinde yoğuşmaktadır.

İşte kapitalist toplumda kâr, rant ve faiz gelirlerinin toplamı bu toplam artık değere yani $S_I+S_{II}+S_{III}$'e eşittir. Üretim süresinin sonunda, görüleceği gibi toplam gayri

safi milli hasıla üç sektördeki değerlerin toplamına yani, $C_I + V_I + S_I + C_{II} + V_{II} + S_{II} + C_{III} + V_{III} + S_{III}$'e eşittir. Aynı süre içerisindeki net milli hasılaysa

$$V_I + S_I + V_{II} + S_{II} + V_{III} + S_{III}\text{'dir.}$$

Yine aynı süre içerisinde işçi sınıfının toplam geliri $V_I + V_{II} + V_{III}$'e eşittir.

Şimdiye kadar bütün kapitalist ülkelerde yapılan sayısal araştırmaların da ortaya koyduğu gibi, işçi sınıfının toplam geliri tümüyle tüketim mallarının satın alınmasında kullanılmakta, işçi sınıfı üretim mallarına sahip olabilecek bir birikim yapamamaktadır. Dolayısıyla yeni üretim malları ve ek yeni emek gücü için ek yatırım ancak kapitalist sınıftan gelebilir, kapitalist sınıfsa bu yatırımı elinde birikmiş olan artık değerle karşılar. Diğer bir deyişle kapitalist sınıf artık değerin bir kısmıyla zaruri tüketim mallarını, bir kısmıyla lüks mallarını, bir kısmıyla da ek üretim mallarını ve ek emek gücünü satın alır. Görüyoruz ki, kapitalist sınıfının elindeki artık değer üçe bölünmektedir ve artık değerin ancak bir bölümü üretimi artıracak yatırımlara gidebilir.

Feodalizmden kapitalizme geçiş sıralarında sanayi kapitalistleri bu artık değerin çok küçük bir kısmını zaruri tüketim mallarına ayırıyor, hemen tümünü yatırımda kullanıyor ve lüks malları için pazarda bir talep yaratmıyorlardı. Dolayısıyla toplumsal aşamalar bakımından varlıkları ve fonksiyonları gerekliydi. Nitekim kapitalizmin gelişmesi sırasında politik ekonomi konusunda eserler vermiş olan Adam Smith, Ricardo gibi büyük iktisatçılar hep feodal egemen sınıfları yaptıkları lüzumsuz israflardan dolayı en ağır bir şekilde suçlar ve yeni yeni gelişmekte olan genç burjuva sınıfını savunurlar. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte artık değerin mutlak değerinde artma olmuşsa da burjuva sınıfı giderek bu artık değerin

büyük bir kısmını lüks mallarının tüketiminde kullanmaga başlamış ve lüzumsuz israflar bakımından feodal egemen sınıfların yerini almıştır. Bugün en ilerisinden en gerisine kadar bütün kapitalist toplumlarda artık değerin en gereksiz malların üretiminde kullanıldığı görülmekte, örneğin kapitalizmin ve kapitalist emperyalizmin önderi A.B.D.'de 40 milyona yakın zenci ve beyaz çocuklarına süt, hastalarına ilaç, ailelerine insan gibi yaşayacakları bir konut bulamazken, aynı ülkede burjuva sınıfı sadece köpeklerini doyurabilmek için köpek maması sanayiine, sarkmış etlerini düzeltebilmek için estetik uzmanlarına, kaybolmuş erekliklerini geriye getirebilmesi için üfürükçülere milyarlarca dolar para harcamakta, böylece artık değeri en sorumsuz bir şekilde har vurup harman savurmaktadır. Geri bıraktırılmış ülkelerde yabancı sermayeye aracılık ederek ekonomik ve siyasi egemenliği ele geçirmiş olan satılmışların davranışları da tıpkı böyledir. Fakat bu aracı sınıflar için bir yozlaşma söz konusu değildir. Kapitalist ülkelerdeki kapitalist sınıfı toplumsal gelişim içinde zorunlu olarak yozlaşır ve tutucu bir güç haline gelirken, sermaye birikimini kendine hiçbir zaman görev almamış komprador burjuvazisi ortaya çıktığı tarihten itibaren soysuz, kişiliksiz, satılmış ve asalaktır. Diğer bir deyişle, tarihsel evrim içinde burjuva sınıfının olumlu ve devrimci bir yönü vardı, oysaki geri bıraktırılmış ülkelerdeki işbirlikçi kapitalistlerin, kompradorların tek yönü başından beri satılmış ve tutucu oluşlarıdır.

Kapitalist toplumda bu üç üretim sektörünün pürüzsüz olarak işlem görebilmesi için üretim süresi sonunda pazara sunulan bütün malların, yani hem üretim, hem tüketim, hem de lüks mallarının satılması gerekir. Diğer bir deyişle bu ürünlerin pazara arzıyla bu ürünlere pazarda duyulan talep birbirlerine eşit olmalıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi kapitalist toplumda üretimi bilimsel olarak

düzenleyen bir merkezi planlama örgütü yoktur. Dolayısıyla binlerce cins ürünün arz ve talebinin birbirlerine yaklaşması işlemi sadece pazarlar aracıyla ve o da kısmen olur. Şu yada bu nedenle belirli bir sektörün mevcut talepten fazla üretimde bulunması demek, bu üretim fazlasının satılamaması, dolayısıyla bir ileriki üretim süresi için bu sektördeki kapitalistlerin yatırımlarını kısmaları demektir. Bir sektördeki kapitalistlerin yatırımlarını kısmaları ya sabit sermaye, ya değişken sermaye ya tüketim yatırımlarını yada bu üç yatırımın bazılarını birarada (belki de hepsini birden) kısmaları demektir. Bu kısıntı zorunlu olarak diğer sektörlere sıçrayacaktır. Çünkü diğer sektörler yatırımlarını ancak kendi ürünlerine duyulan talepleri gözönünde tutarak yapmaktadırlar. Örneğin üretim malları sektöründeki kapitalistlerin bu mallara duyulan talepten daha fazla üretimde bulunduklarını düşünelim. Üretim süresi sonunda pazar talebinden daha fazla üretimde bulunduklarını anlıyan kapitalistler ellerindeki malları satabilmek için bu malların normal değerlerini indirmek zorunda kalacaklardır. Böylelikle üretim araçları sektöründeki kapitalistlerin ürünleri umduklarından daha küçük bir büyüklükteki kapitale dönüşmüş olacaktır. Bunun üzerine pazar talebini gözönünde tutmak zorunda kalan bu kapitalistler bir ileriki üretim süresi için genellikle daha az sabit ve değişken sermaye yatırımında bulunacaklar, ayrıca büyük bir ihtimalle lüks malları tüketimlerini kısıtlayacaklardır. Sabit sermaye yatırımlarını azaltmaları kendi sektörleri, yani üretim malları sektöründeki iç talebin azalmasına sebep olurken, değişken sermaye yatırımı kısıtlamaları zaruri tüketim malları sektörünün ürettiği mallara duyulan talebi azaltacaktır. Çünkü üretim malları sektöründe değişken sermaye yatırımlarının azalması, tanımlamaya göre bu sektörde çalışan işçilerin toplam gelirlerinin azalması demektir. Gelirleri azalmış olan işçi sınıfının

zaruri tüketim mallarına talebi de böylelikle kısıntıya uğrayacaktır. Dolayısıyla tüketim malları sektöründeki kapitalistler bir ileriki üretim süresi sonunda düşük bir pazar talebiyle karşı karşıya geleceklerdir. Bu durumda tüketim malları sektöründeki kapitalistlerin davranışları, üretim malları sektöründeki kapitalistlerin bir önceki üretim süresi sonundaki davranışlarından farklı olmıyacak, yani bu sektördeki kapitalistler de zorunlu olarak sabit ve değişken sermaye yatırımlarıyla lüks malları tüketimlerini kısıtlayacaklardır. Daha önce üretim malları sektöründeki kapitalistlerin lüks malları tüketimini kısıtlayacaklarını belirtmiştik. Demek ki, aynı şekilde bir ileriki üretim süresi sonunda lüks malları üreten sektördeki kapitalistler de düşük bir pazar talebiyle karşılaşacaklar ve tıpkı üretim ve zaruri tüketim malları sektöründeki sınıfdaşları gibi davranacaklardır. Böylelikle, görüldüğü gibi, bir sektördeki talep eksikliği zorunlu olarak diğer sektörlerde ortaya çıkacak, dolayısıyla toplam toplumsal üretim kısıntıya uğrayacaktır. Bununla beraber sektörler arası talep kısıntıları etkisi sonsuza kadar devam edip toplumun üretim kapasitesi sıfıra inecek değildir. Bir sektördeki talep eksikliğinin ancak bir bölümü diğer sektörü etkilemektedir. Örneğin üretim malları sektöründe talep eksikliği üzerine, bu toplam eksikliğin bir kısmı sabit sermaye yatırımlarına, bir kısmı değişken sermaye yatırımlarına, bir kısmıysa lüks mallar talebine etki etmektedir. Dolayısıyla talep eksikliği sektörler arasında gittikçe küçülen büyüklükler halinde dengeleme işlemi görmektedir. Böylece belirli bir süre sonra kapitalist pazarda üretim malları arzıyla üretim malları talebi, tüketim malları arzıyla tüketim malları talebi ve lüks mallar arzıyla lüks mallar talebi daha evvelki seviyelerinin altındaki bir seviyede birbirlerine eşit olacaklardır. Bununla beraber arz ve talebin birbirlerine eşit olabilmesi için toplumsal toplam üretim

kısıntıya uğramış olacaktır. Görüyoruz ki, çok kaba olarak belirttiğimiz gibi, kapitalist üretim mekanizmasının genel ve merkezi bir planlamadan yoksun oluşu topluma pahalıya malolmaktadır.

Ekonomik, dolayısıyla sosyal ve kültürel kalkınma genellikle iki etkene bağlıdır: Toplumun sahip olduğu üretim araçları ki, buna kristalize olmuş (yoğuşmuş) emek adı verebiliriz ve toplumdaki toplam işgücü. Kapitalist bir toplumda artık değer kapitalistlerin elinde biriktiğinden ve bu toplam artık değerin ancak bir bölümü sabit ve değişken sermaye yatırımına dönüştüğünden, kapitalist toplumlarda üretim araçlarının artış hızı aynı ilk kapasiteye sahip bir sosyalist toplumdan çok daha küçüktür. Ayrıca işçi ücretlerini belirli bir seviyede tutabilmek için kapitalist sınıf, üretimde bulunabilecek işgücünün bir kısmını işsiz bırakmak (surplus population) zorundadır. Böylece emek gücü pazarında yaratılan suni bir arz fazlalığıyla kapitalistler işçilere verecekleri ücretleri kontrol edebilmek imkanlarına kavuşacaklardır. Bütün bunlardan başka, değerli bilim adamı Paul Baran'ın «*The Political Economy of Growth*» adlı eserinde de ayrıntılı olarak ortaya koyduğu gibi, kapitalist toplum kendi yapısı gereği, çok daha olumlu üretim çabalarında bulunabilecek milyonlarca kabiliyetli kişiyi hizmetler sektörüne itmekte, böylece doktor, tarım uzmanı, mühendis, hastabakıcı, öğretmen, teknisyen olarak çalışabilecek kişiler muhasebeci, sekreter, ticari davalara bakan avukat, burjuva düzenini savunan yalancı bilimadamı yada siyasetçi olarak sermayeye uşaklık etmektedirler. Bu şekilde toplumun toplam zihinsel emek gücünün önemli bir kısmı varlığını asalak olarak sürdürmekte, üretime ne doğrudan doğruya ne de dolayısıyla bir katkıda bulunmamaktadır. Sermayenin iç ve dış çıkarlarını koruyabilmek için muazzam bir polis ve asker kadrosunun beslenilmesi de üretim kapasitesini ayrıca sınırlamaktadır.

Kapitalist ülkelerde ordu, halk ordusu olmadığından üretime katılmayan, doğrudan doğruya tüketen bir baskı ve terör kurumudur. Görüyoruz ki, neresinden bakılırsa bakılsın, kapitalist toplumda mevcut üretim kapasitesinin ve emek gücünün ancak sınırlı bir bölümü kullanılmakta, ayrıca özellikle üretim araçlarının artışı, kapitalistlerin lüks malları tüketiminden ötürü, sınırlı olmaktadır.

Şimdi bu kapitalist toplumda emekçilerin iktidara gelerek dış ticaretin, bankaların, temel sanayiin, ulaştırma sisteminin kamu isteklerine uygun olarak devletleştirildiğini ve genel bir üretim planının uygulanmağa başladığını düşünelim. Kapitalist olmıyan bu aşamada zorunlu olarak, lüks malları tüketimi kısıtlanacak ve toplumsal üretim giderek iki ana sektörde toplanacaktır.

I. Üretim malları üreten sektör,

II. Zaruri tüketim malları üreten sektör.

Ayrıca, bu üretim yapısı gereği toplam «artık değer» de ikiye bölünecektir. «Artık değer»in bir bölümü üretim araçlarına yatırılacak, diğer bölümüyse zaruri tüketimin artırılmasında kullanılacaktır. Diğer bir deyişle, kapitalist olmıyan bu toplumun üretim araçlarını artırmak, yenilemek, daha verimli şekle sokabilmek için yapacağı yatırımlar, kapitalist toplumdakinden daha büyük olacaktır. Böylelikle doğal olarak ekonomik kalkınmanın hızı da artacaktır. Ayrıca, hem üretim malları hem de zaruri tüketim malları sektöründeki üretimin ana hatlarıyla bilimsel bir plana göre yürütülmesi, sektörler arası arz ve talep dengesizliklerini de giderek ortadan kaldıracaktır. Yine bu aşamada daha önce kullanılmayan emek gücüne de çalışma imkanları açılacak, hizmetler sektöründe asalak olarak varlıklarını sürdürenlerin büyük bir kısmı, sonunda hepsi, ya el yada zihinsel emek gücünü kullanarak üretime doğrudan doğruya katılacaklardır. Böylelikle kalkınma hızı ivme kazanacaktır.

Buraya kadar ileriye sürdüğümüz hususları belirtmek üzere şimdi sayısal bir örnek vereceğiz. Bu örnekteki kabullerimiz şunlardır:

I. Milli gelirdeki artış üç ana etkene bağlıdır:

a) Üretim mallarına yapılan net yatırım (amortisman çıktıktan sonraki ek yatırım),

b) Çalışan nüfusun artışı (yılda % olarak),

c) Yeni üretim teknolojisinin etkileri (yeni ve daha verimli üretim metodlarının bulunması, daha az hammadde kullanılabilmesi, aynı emek gücüyle daha fazla üretim yapılabilmesi gibi).

II. Net yatırımlar milli geliri, *Net Yatırımlar X % 0,15* kadar artırmaktadır.

III. Nüfus artışı milli geliri, *Nüfus Artışı X % 1,5* kadar artırmaktadır.

IV. Yeni teknoloji milli geliri, % 0,50 artırmaktadır.

Bu durumda net milli geliri (yani vasıtasız vergilerden önceki ve amortisman çıktıktan sonraki) 100 olan kapitalist bir toplum alalım. Net milli gelirin % 80'i kapitalist olmıyanların, % 20'siyse kapitalistlerin payı olsun. Ayrıca kapitalistlerin toplam gelirlerinin % 75'ini tüketiklerini ve ancak % 25'ini yatırıma ayırabileceklerini kabul edelim. Böylece net milli gelirin ancak % 20 X % 25 = % 5'i net yatırım olabilecektir. Kapitalist düzenin yapısına uygun olarak tüm yatırımların kapitalistler tarafından yapılabileceğini öngörüyoruz. Ayrıca kapitalistlerin, net yatırım için mevcut miktarın bir kısmını envanter artışına; bir kısmını lüks konut yapımına ayırdıklarını ve diğer bir kısmını da yabancı ülkelere döviz şeklinde kaçırdıklarını dikkate alalım. Böylece % 5 olan net yatırım daha da azalacak ve örneğin % 2 gibi bir değere düşecektir. Çalışan nüfus yılda % 0,6 artsın. Bu durumda daha önce yaptığımız kabullere göre, bu kapitalist toplum-

da milli gelir yılda $0,15 \times 2 + 0,60 \times 1,5 + 0,50 = \%\,1,7$ artacaktır. Şimdi evvelce olduğu gibi bu toplumda emekçilerin iktidara geldiklerini düşünelim. Kapitalist olmıyan bu yeni aşamada net milli gelirin % 85'i zaruri tüketime, % 5'i savunma ve diğer kamu harcamalarına ayrılmakta, % 10'u net yatırım halinde kullanılmaktadır. Bu durumda net milli gelir yılda, $0,15 \times 10 + 0,60 \times 1,5 + 0,5 = \%\,2,9$ hızla artacaktır. Görüyoruz ki, kapitalist olmıyan aşamada milli gelir daha büyük bir hızla artmaktadır. Her iki toplumun 5, 10, 20 yıl sonraki durumlarını karşılaştırırsak şöyle bir durumla karşılaşırız:

KAPİTALİST TOPLUM

	Şimdiki Dönem	5 Yıl Sonra	10 Yıl Sonra	20 Yıl Sonra	Artış %
Toplam Net Milli Gelir	100,0	107,8	117,5	140,0	40
Kapitalistlerin Payı	20,0	21,6	23,5	28,0	40
Kapitalist Olmıyanların Payı	80,0	86,2	94,0	112,0	40

KAPİTALİST OLMIYAN AŞAMADAKİ TOPLUM.

	Şimdiki Dönem	5 Yıl Sonra	10 Yıl Sonra	20 Yıl Sonra	Artış %
Toplam net milli gelir	100,0	115,9	136,1	197,8	97,8
Toplam Tüketim	85,0	98,5	115,9	168,0	97,8

Görüyoruz ki, kapitalist toplum düzeni içerisinde 20 yıl sonra toplam milli gelir mutlak değerce % 40 artarken, aynı süre içerisinde kapitalist olmıyan toplumun mil-

li gelir artışı % 97,8 dir. Biz burada sadece üretim malları yatırımının toplam üretimi ve milli geliri artırışını inceledik. Hizmet sektöründen üretim sektörüne doğru zorunlu olarak kayacak olan emek gücünü de dikkate alan bir model kullansaydık, aradaki fark daha da büyük olacaktı.

Üretim malları sektörünün ekonomik kalkınmadaki hayati önemini belirtmek için, değerli bilimadamı P. F. W. Preece, ekonomiyi üç sektörde taplamaktadır. Bunlar da sırasıyla,

I. Tüketim malları üreten sektör,

II. Tüketim malları üreten sektörün ihtiyacı olan üretim mallarını üreten sektör.

III. Makine yapan makineler sektörü (diğer bir deyişle hem II no.'lı hem de III no.'lı sektörler için üretim malları üreten sektör).

Preece ayrıca her sektördeki üretim artışının bu sektörde üretim malları için yapılan yatırımla doğru orantılı olarak büyüdüğü kabulünü yapmaktadır. Diğer bir deyişle, hangi üretim sektörünü dikkate alırsak alalım, bu sektörde üretim malları için yapılan yatırım ne kadar büyükse, sektörün üretim büyüme hızı da o kadar büyük olacaktır. Preece'nin gerçeklerle tamamen uyuşan bu modeli bölümün sonunda ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu modelin ortaya koyduğu gerçekler şöyle sıralanabilir:

I. Tüketim malları sektöründe kısa süre içinde büyük bir büyüme hızı elde edilebilmesi için makine yapan makineler sektörünün ürettiği üretim ürünlerinin büyük kısmı II no.'lı sektörde, yani tüketim malları üreten sektörün ihtiyacı olan üretim mallarını üreten sektörde kullanılmalıdır. Diğer bir deyişle tüketim mallarını kısa sürede artırmak için ağır sanayi yatırımları ihmal olunmalıdır.

II. Ekonomide uzun süreli ve dengeli büyüme hızlarının elde olunabilmesi için makine yapan makineler sektörünün üretiminin büyük bir kısmı yine aynı sektörde yatırım olarak kullanılmalıdır. Diğer bir deyişle temel ve ağır sanayi yatırım bakımından öncelik kazanmalıdır. Bu strateji I no.'lı stratejiye zıt olan bir stratejidir.

III. II no.'lı stratejinin benimsenmesi, yani makine yapan makineler sektörüne yatırımlar bakımından öncelik tanınması halinde kısa bir müddet sonra tüketim malları üreten sektörün büyüme hızı da artacak ve belirli bir süre sonra bu sektörün üretimi I no.'lı stratejinin benimsenmesi halindeki üretimi çok aşacaktır. Dolayısıyla özellikle geri bıraktırılmış ülkeler ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirebilmek için, burjuva bilimadamlarının söylediklerinin aksine yatırımlarını ağır sanayi, temel sanayi, makine yapan makineler (tornalar, frezeler, planyalar, makkaplar) bölümünde yoğunlaştırmalıdırlar. Yatırımların hafif sanayide, hizmetlerde, turizmde yoğunlaştırılması, tüketim malları sektörünün üretimini kısa süre içerisinde artıracak, fakat bu büyüme hızı sınırlı kalacaktır. Bu stratejinin matematik açıklanması bölümün sonunda ek olarak verilmiştir.

Şimdiye kadar söylediklerimizi ve verdiğimiz modelleri geri bıraktırılmış ülkelere uygularken ayrıca bazı özellikleri gözönünde tutmamız gerekir...

Geri bıraktırılmış ülkelerin üretimi de tıpkı kapitalist ülkelerde olduğu gibi üç sektör altında toplanabilir:

I. Üretim malları sektörü.

II. Zaruri tüketim malları sektörü.

III. Lüks mallar sektörü.

Geri bıraktırılmış ülkelerde üretim malları sektörü çok zayıftır. Üretim kapasitesi genellikle zaruri tüke-

tim mallarıyla lüks mallar üretimine ayrılmıştır. Hatta emperyalist kapitalizmin sömürüsü altında geri bıraktırılmış ülkeler çok kereler kendileri için gerekli tüketim mallarının tamamını da üretmekten alıkonulmuşlar, daha önce de belirttiğimiz gibi, kapitalist ülkelere belirli sanayi bitkilerini satan ülkeler haline gelmişlerdir. Bu durumda geri bıraktırılmış ülkelerde üretim malları talebiyle tüketim malları talebinin bir kısmı ileri kapitalist ülkeler tarafından karşılanmaktadır. İleri kapitalist ülkeler kendi sanayi ürünlerini ya ihraç yada montaj yoluyla geri bıraktırılmış ülkelere sokarlarken ürünlerine kapitalist rekabetle belirlenen fiyatlar değil, monopol fiyatlar koymakta ve böylece geri bıraktırılmış ülkelerdeki artık değeri kendi ülkelerine taşımaktadırlar. Bundan başka geri bıraktırılmış toplum ihtiyaç duyduğu üretim mallarını satın alabilmek için ileri kapitalist ülkelere çok kereler emek gücü de satmak zorunda kalmaktadır. Batı Avrupa kapitalizminin geri bıraktırılmış ülkelerden, örneğin Türkiye'den çektiği emek gücü sadece kapitalist toplumların gelişmesinde yararlı olmakta, bu yabancı emekçilerle kapitalist emek gücü pazarında emek gücünün değeri düşürülmektedir. Ayrıca geri bıraktırılmış ülke emekçileri yabancı ülkelerde kazandıklarının büyük bir kısmını, yine bu kapitalist ülkelerde üretilen televizyon, buzdolabı, otomobil gibi tüketim mallarına harcamakta, böylelikle kendi ülkelerinin sanayi kalkınmasına dövizle çok sınırlı bir katkıda bulunmaktadırlar.

Bununla beraber geri bıraktırılmış ülkelerdeki işbirlikçi kapitalistler açısından, ülke emek gücünün yurt dışına çıkarılışının sağladığı faydalar büyüktür. Bir kere, geri bıraktırılmış ülkeyi, ne bahasına olursa olsun, sanayileştirmemeğe andiçmiş ve bu hususta emperyalist efendilerine namus sözü vermiş olan işbirlikçi kapitalistlerin ülke içinde büyüyen işgücüne çalışma alanları açmağa ne

niyetleri vardır, ne de yetenekleri. Dolayısıyla artan işsizler ordusunun yaratacağı toplumsal patlamayı bu işgücünün ileri kapitalist ülkelere kaydırılması önleyebilir. Ayrıca sınırlı da olsa bu işgücünün sağladığı dövizlerle işbirlikçi kapitalistler kendi durumlarını bir miktar düzeltebilir, ülke içerisindeki emekçileri daha bir süre için uyutabilirler. Görüyoruz ki, geri bıraktırılmış ülkelerin hem mevcut, hem de gerçekleşebilecek (potansiyel) «artık değeri» kapitalistlerin elinde birikmektedir. Bütün bunlara ek olarak, geri bıraktırılmış ülkeler büyük yatırımlarla yetiştirdikleri mühendislerinin, teknisyenlerinin, doktorlarının büyük bir kısmını da ileri kapitalist ülkelere kaptırmaktadırlar. Böylelikle kapitalist ülkeler tamamen sosyal özellikte olan bu eğitim yatırımlarını kısabilmekte ve yatırımları iç ve dış proleteryanın sömürülmesine kaydırabilmektedirler. Bu arada geri bıraktırılmış ülkeler ekonomik kalkınmalarında çok önemli rol oynayacak elemanlardan yoksun bırakılmaktadırlar. Ayrıca geri bıraktırılmış ülkelerdeki eğitim sisteminin de bu ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek bir yapıdan çok, ileri kapitalist ülkelerin ihtiyaçlarına cevap veren bir yapıya sahip olduğunu belirtelim. Örneğin geri bıraktırılmış ülkelerdeki tıp doktorlarının pratisyen doktor yerine büyük şehir merkezlerinde mütehassıs olarak çalışacak şekilde eğitilmeleri, teşvik olunmaları.

Yukarda belirttiğimiz özelliklerden başka, geri bıraktırılmış ülkelerde işgücünün çok önemli bir kısmı ayakkabı boyacılığı, belediye zabıta memurluğu, kahvecilik, piyango biletçiliği, işportacılık, kadın berberliği gibi üretimle hiçbir ilişkisi olmıyan faaliyetlere kaymakta ve böylece toplam üretim potansiyeli azalmaktadır. Toplam üretim potansiyelin azalması toplam üretimin, toplam tüketimin ve toplam «artık değerin» azalması demektir. Bu koşullar altında geri bıraktırılmış ülkelerin ekonomik kal-

kınmalarım gerçekleştirebilmeleri bir hayalden, bir zihinsel istimnadan ibarettir.

Herhangi bir hastalığın tedavisi için ilk olarak doğru teşhis edilmesi gerekir. Geri bıraktırılmış ülkelerin hastalığı, yani bu ülke halklarının hem maddi hem de manevi bakımdan sürünmeleri, emperyalist sömürünün doğal sonucudur. Dolayısıyla bu toplumlarda yapısal değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi, «artık değerin» israf olunmaması, üretim malları yatırımının büyümesi, işgücünün tümüyle üretime katılabilmesi, asalak hizmetler sektöründen üretim sektörlerine işgücü kaydırmalarının yapılabilmesi için ilk olarak bu ülkelerin emperyalist sömürüden kendilerini kurtarmaları gerekmektedir. Anti-emperyalist mücadelesini başarıyla sonuçlandıramamış, milli bağımsızlığına kavuşamamış bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını gerçekleştirebilmesi tek kelimeyle «İMKANSIZDIR.»

■ *Geri bıraktırılmış ülkelerin bugünkü planlama teşkilatları ve ne işe yaradıkları yada yaramadıkları.*

Bilimsel sosyalizme karşı efendilerinden aldıkları talimata uygun olarak başından beri mukaddes cihat açmış bulunan burjuva bilimadamları, ilk olarak bilimsel sosyalizmin ortaya koyduğu gerçeklerin, buluşların teorik alanda yanlış olduğunu ileriye sürmüşler ve bilimsel sosyalizmi çürütmek için laf ebeliğinden bilimsel göz boyamaya, gerçekleri kasıtlı olarak değiştirmekten doğrudan doğruya fikir fahişeliğine kadar her yola başvurmuşlardı. Fakat gücünü tarihin diyalektik gelişiminden alan bilimsel sosyalizmin bir bilim dalı, bir eylem yolu olarak günden güne güçlenmesi üzerine bu defa bilimsel sosyalizmin

bazı noktalarda haklı olduğunu, bununla beraber çok kereler gerçekleri abarttığını, olayların bir değil, bir kaç tefsiri olabileceğini, çok sınırlı olan bilgimizle fiziksel ve toplumsal gerçekliğin tümünü kavrıyamıyacağımızı, akli bilgiden başka kalbi bilginin de mevcut olduğunu ileriye sürmeğe başlamışlardı. Bütün bu yakınmalara, bütün bu hokkabazlıklara, bütün üç kağıtçılıklara rağmen bilimsel itibarları günden güne sarsıldıkça, bilimsel sosyalizmin geleceğe izdüşürdüğü bütün değerlendirmeler ana hatlarıyla doğru çıktıkça, sosyalist teori her geçen gün tarihi, sosyal, ekonomik ve hatta psikolojik gerçeklerle daha iyi uyuştukça, burjuva bilimadamları bu defa da bilimsel sosyalizmin genel olarak teorik alanda doğru olduğunu, bununla beraber hiç bir toplumun üretimini merkezi bir planlamaya göre yürütemiyeceğini, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasıyla, kâr sağlama imkanları da ortadan kalkacağı için, sermaye birikiminin, dolayısıyla üretim kapasitesinin gelişmesinin de duracağını ve böyle bir tecrübeye kalkışan her toplumun esasında toplumsal intihar yolunu seçmiş olacağını haykırmağa başladılar. Oysaki üretim araçlarının toplumsallaştırılmasıyla birlikte üretiminin bilimsel bir şekilde planlanması hiç de kaosla, anarşiyle, üretim kapasitesinin gerilemesiyle sonuçlanmadı. Bilimsel sosyalizmin pratik alanda da ne kadar geçerli olduğu, insan toplumlarının üretimlerini gerçek toplumsal ihtiyaçlarına uygun olarak kendi akıllarıyla, kendi planlı gayretleriyle düzenleyebilecekleri, kendi kaderlerini tarihte ilk olarak kendilerinin belirleyebileceği gün gibi ortaya çıkınca, burjuva bilimadamları bütün bilimsellik maskelerini attılar ve ezelden ebede kadar değişmeyecek insan tabiatının, gafur ve rahim bir tanrı'nın, kilisenin, hristiyan ikiyüzlülüğünün arkasına sığınıp sosyalist planlamaya, sosyalist düzene öcü dediler. Bu defa soyut bir özgürlüğün, kutsal bir varlığa duyulan muhabbet ve sevginin,

hızlı bir ekonomik ve sosyal kalkınmaya tercih olunması gerektiği ortaya sürüldü, özellikle sömürülenler, özellikle geri bıraktırılmış ülke halkları sabıra, kanaatkarlığa, tevekküle davet edildi, yalancı manevi değerlerin maddi değerlerden çok daha önde gelmesi gerektiği en yüzsüz beyin yıkama metodlarıyla ezilen halk kitlelerine aşılanmağa çalışıldı. Fakat burjuva bilimadamlarının anlayamadığı, anlayamıyacağı en önemli gerçek toplumların ve toplumlarla birlikte bu toplumlar içindeki kişilerin de sürekli olarak değişmeleri, evrimden geçmeleridir. Toplumsal bilinçlenmeyi durdurmağa feodal derebeylerinin, papazların gücü yetmedi, kapitalistlerin ve burjuva bilim adamlarının gücü de yetmeyecektir. O halde, mademki bütün dualara, yakınmalara, yalanlara, tehditlere, vaatlara rağmen özellikle geri bıraktırılmış ülke halkları gerçeği görmeğe, geriliklerinin nedenlerini kavramağa başlamışlardır, o zaman bu devrimci potansiyeli, zorunlu hedefine varmaktan mümkün olduğu kadar alıkoyabilmek için, planlama kelimesine duyulan büyük nefrete rağmen, bu ülkelerde yalancı bir planlama uygulanmalı ve bu plan sadece görünüşte kalmalıdır. İşte geri bıraktırılmış ülkelerdeki planlamanın temel amacı: *Uyutmak, uyutmak, uyutmak ve devlet eliyle zengin yaratmak.*

Geri bıraktırılmış ülkelerdeki küçük burjuva aydınlarının bir kesimi, ülkenin geriliğinin, plansızlığın, ülke kaynaklarının bilimsel olarak kullanılmayışının sonucu olduğunu kabulle, ilk planı hazırlamak görevini yüklenirler. Küçük burjuva ilericiliğinin iyiniyetiyle başlatılan bu planın hazırlanması sırasında hem gerçekler tespit olunurken hem de bu gerçeklere dayanan gerekli tavsiyeler yapılırken egemen sınıfların çıkarlarıyla karşı karşıya gelinir. Bu durumda küçük burjuva aydını bir süre için kalkınmayı gerçekleştireceğini sandığı reformları savunur, küçük burjuva aydın planı savundukça egemen sınıfla-

rın böyle bir planlamaya saldırısı da artar. Çünkü onlar hazırlanacak planın kendi çıkarlarını tehlikeye düşürmemesi gerektiğini daha başında ihtar etmişlerdi gereken makamlara. Küçük burjuva aydınları bu ihtarlardan habersiz idiyseler, kabahat gene de kendilerinindir, demek ki, memleket gerçeklerini doğru olarak değerlendirecek yeteneklere bile sahip değiller. Bu diyalektik gelişim sonunda küçük burjuva aydınlarının bir kısmı egemen sınıfların isteklerini olduğu gibi kabullenir, bir kısmı bu kadar satılmayı kabullenemiyerek planlama örgütünden ayrılır, gider dünya kapitalizmine, dünya bankasına, geri bıraktırılmış ülkedeki işbirlikçi kapitalistlerin doğrudan doğruya ağababalarına hizmete başlar. Böylece planlama teşkilatı kuruluşundan çok kısa bir süre sonra tüm ilerici özelliklerini yitirir, emperyalistlerin ve geri bıraktırılmış ülkedeki egemen sınıfların istedikleri gibi kullandıkları tutucu bir alet haline gelir. Bu yozlaşma tamamlandıktan sonra planlama teşkilatı ülke içindeki esas kalkınma yatırımlarının özel teşebbüsten gelmesi gerektiğini, kamu'nun özel teşebbüsün kâr sağlayamadığı alanlara iltifatla zorunlu olduğunu, bu alanların da kâr getirmeğe başlamasıyla özel teşebbüse devrinin memleket ekonomisine çok yararlı olacağını ileriye sürmeğe başlar. Sanayi yatırımlarının şimdilik gereksiz olduğu, esas gayretin tarım ve turizm alanlarında yoğunlaştırılmasıyla toplumsal kalkınmanın sağlanacağı belirtilir. Bir süre sonra geri bıraktırılmış ülke (eğer o zamana kadar değildiyse) emperyalistlerin kerhanesi haline sokulur, milli burjuvazi (eğer herşeye rağmen sınırlı bir gelişme alanı bulabilmişse) yok edilir, devlet eliyle işbirlikçi kapitalist yetiştirilir, ülkenin kaynakları, emek gücü emperyalistlere bir plana uygun olarak peşkeş çekilir, teknik elemanların, kalifiye emekçilerin ülke dışına çıkmaları için bütün imkanlar sağlanır, devletin üreticilerden gaspettiği değerler tefecilere, büyük toprak sahiplerine yi-

ne plana uygun olarak dağıtılır ve bütün bu hırsızlığa, bütün bu yağmacılığa planlama adı verilir. İşte geri bıraktırılmış ülkelerdeki planlamanın iç yüzü. İşte geri bıraktırılmış ülkedeki sözümona planlama uzmanlarının, sözümona planlama teşkilatının yaptıkları.

Yapamadıklarıysa şunlar: Emperyalist sömürü devam ettiği sürece, geri bıraktırılmış ülkelerdeki planlama teşkilatları ve de karma planları, karma ekonomileri sanayi devrimini yapamaz, «artık değerin» emperyalistlerin eline geçmesini, işbirlikçi kapitalistlerce israf olunmasını önleyemez, «artık değeri» üretim alanında yatırım olarak kullanamaz, gelişen işgücüne çalışma alanları açamaz, ülkenin doğal kaynaklarını toplum çıkarları açısından değerlendiremez, tek bir kelimeyle geri bıraktırılmış ülkenin kalkınabilmesi için hiçbir olumlu çabada bulunamaz.

Buraya kadar söylediklerimizin en iyi örneği yurdumuzdaki I. ve II. Beş Yıllık Planlama gayretleridir. İlerde ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi, I. Beş Yıllık Planlama'nın başlangıç süresinde teşkilata ilerici küçük burjuva aydınları hakimdi. Bir süre sonra egemen sınıfların (işbirlikçi kapitalistlerin, büyük toprak sahiplerinin) meclisteki temsilcileriyle bu aydınlar arasında zorunlu bir çatışma belirdi. Çatışma, küçük burjuva tutuculuğunun tipik örneği İnönü'nün zamanında plancıların büyük bir kısmının istifası, yani egemen sınıfların galibiyetiyle sonuçlandı. Planlamanın toplumsal özellikleri teker teker bir yana itildi, sosyal adalet ilkelerinden sürekli olarak taviz verildi ve sonunda işbirlikçi kapitalistlerin egemenliğini resmen tescil eden II. Beş Yıllık Planla ortaya çıkıldı. İkinci Beş Yıllık Plan bekleneceği gibi turizme, görünüşte tarıma, hizmetler sektörüne, serbest kredi piyasasına, sanayi bitkileri üretimine öncelik tanıyan, milli sanayii, teknik eğitimi, sağlık hizmetlerini, işsizliği genellikle ihmal eden bir sözümona plandır.

■ *EK: Makina yapan makinalar sanayiinin kalkınmadaki rolü.*

Bu bölümde verilen kalkınma modeli P. F. W. Preece tarafından geliştirilmiş ve «*Science and Society*» Dergisi'nin 1968 yaz sayısında «*The Priority Given to Heavy Industry in Socialist Economic Planning*» başlığı altında yayınlanmıştır. Biz burada bu araştırmayı ana hatları aynı kalmak üzere kısaltarak veriyoruz.

Kalkınma sorunu incelenen her toplumda ekonomi üç sektöre bölünebilir:

1. Tüketim malları üreten sektör,

2. Tüketim malları sektörüne üretim malları üreten sektör.

3. Makina yapan makinaları üreten sektör.

3 no.'lı sektör hem kendisi hem de 2 no.'lı sektör için üretim malları üretmektedir. Her sektördeki üretim artışının bu sektöre yapılan üretim malları yatırımıyla doğru orantılı olduğunu kabul ediyoruz. Diğer bir deyişle, bir ekonomik sektördeki üretim malları yatırımı ne kadar büyükse üretim artış hızı da o kadar büyüktür.

U_1 = 1. Sektördeki üretim

U_2 = 2. Sektördeki üretim

U_3 = 3. Sektördeki üretim.

$\frac{dU_1}{dt}$ = 1. Sektördeki üretimin zamana göre türevi, (zamana göre değişimi).

$\frac{dU_2}{dt}$ = 2. Sektördeki üretimin zamana göre türevi.

$\frac{dU_3}{dt}$ = 3. Sektördeki üretimin zamana göre türevi.

Makina yapan makinalar sanayiinin üretimi ikiye bölünmektedir. Bir bölüm iç yatırımları, diğer bölümse 2. no.'lu sektördeki üretim malları yatırımını teşkil ediyor. Dolayısıyla toplam U_3 üretimi iki kısma ayrılıyor. İç yatırımları kU_3 diye gösterirsek, 2. no.'lı sektördeki üretim malları yatırımı $U_3 - kU_3 = (1-k)\,U_3$ olur. Mademki her hangi bir bölümdeki üretim artışı, bu bölüme yapılan üretim malları yatırımıyla orantılı olacaktır, o halde makina yapan makinalar sanayiinin üretim artışı kU_3 yatırımlarıyla doğru orantılıdır. Bu orantılık katsayısını m olarak gösterelim. Diğer bir deyişle m, makina yapan makinalar sanayiinde yatırım - hasıla oranının tersini temsil etmektedir. Bu durumda 3. no.'lı sektördeki üretim artış hızı $\frac{dU_3}{dt} = m\,k\,U_3$ olur. Bu fonksiyonun zamana göre integrasyonu $U_3 = U_{30}\,e^{mkt}$ sonucunu verir. Burada U_{30} dikkate alınan zaman periodu başındaki (yani $t = 0$ iken) makina yapan makinalar sanayiinin üretimini göstermektedir. e tabii logaritmaların tabanı ve U_3'se zaman periodu sonundaki makina yapan makinalar sanayii üretimidir. Diğer bir deyişle $t = 0$ iken U_{30} olan üretim «t» zaman sonra $U_{30}\,e^{mkt}$ değerine çıkmaktadır. Aynı şekilde 2. no.'lı sektördeki üretim artışı için, $\frac{dU_2}{dt} = n\,(1-k)U_3$ yazılabilir. n, 2. no'lı sektördeki yatırım - hasıla oranının tersini göstermektedir. Son olarak da tüketim malları sektörü için $\frac{dU_1}{dt} = p\,U_2$ yazılır. p 1. no.'lı sektörde yatırım - hasıla oranının tersidir. Bu son yazılan foksiyonların da zamana göre integrasyonu yapılır ve kısa süreli bir kalkınma yerine uzun süreli kalkınmalar dikkate alınırsa, hem tüketim malları üreten sektör için, hem de tüketim malları sektörüne üretim malları üreten sektör için uzun süreli kalkınma fonksiyonlarının sırasıyla $U_1 = C_1\,e^{mkt}$ ve

$\dot{U}_2 = C_2 e^{mkt}$ oldukları ortaya çıkar. Demek ki, makina yapan makinalar sanayiinin büyüme hızı olan *(mk)* uzun süre içerisinde 1. no.'lı sektörle 2. no.'lı sektörün de büyüme hızı olmaktadır. Diğer bir deyişle makina yapan makinalar sanayiinin üretiminin büyük bir kısmı iç yatırımlara ayrılacak olursa, tüketim malları üreten sektörün kalkınma hızı da çok büyümektedir. Şimdi bu sonuçları sayısal bir örnek üzerinde görelim. Kabuller:

1. Yatırım-hasıla oranları her sektörde aynı ve 4'tür.

Diğer bir deyişle $m = n = p = \frac{1}{4}$ 'tür.

2. «*t*» zaman periodu başında

$\dot{U}_{10} : \dot{U}_{20} : \dot{U}_{30} = 40 \quad 1 \quad 10$'dur.

Bu kabuller altında tüketim malları üreten sektördeki büyüme, değişik «*k*» değerleri için şöyle olacaktır:

	k = 0		k = 0,2		k = 0,5		k = 0,8	
Yıl	$\dot{U}_1$	Yıllık artış yüzdesi	$\dot{U}_1$	Yıllık artış yüzdesi	$\dot{U}_1$	Yıllık artış yüzdesi	$\dot{U}_1$	Yıllık artış yüzdesi
0	100	%0,625	100	%0,625	100	% 0,625	100	% 0,625
4	115	%6,0	113	%5,4	110	% 4,3	106	% 2,4
8	155	%8,5	151	%8,6	141	% 8,1	123	% 5,5
12	220	%8,8	219	%9,6	207	%10,8	167	% 9,7
16	310	%8,3	323	%9,7	329	%12,3	269	%13,9
20	425	%7,5	471	%9,2	547	%12,9	500	%16,9
24	565	%6,7	675	%8,7	919	%13,0	1020	%18,6
28	730	%6,1	945	%8,2	1550	%13,0	2180	%19,4
56	2585	%3,4	6540	%6,0	54600	%12,6	571000	%20,0

Görüldüğü gibi «*k*» değerinin küçük seçilmesi, yani makina yapan makinalar sanayiindeki iç yatırımların küçük tutulması halinde, tüketim malları üreten sektörün yıllık artış yüzdesi başlangıçta yüksek olmaktadır. Fakat kısa bir süre sonra bu büyüme hızı azalmakta ve $k=0$

halinde 28 yıl içerisinde % 8,8 den % 6,1'e düşmektedir. 56 yıl sonra bu büyüme hızı % 3,4 değerine inmektedir. Oysaki $k=0,8$ seçilmesi halinde tüketim malları sektörünün başlangıçtaki büyüme hızı düşük olmakta, buna karşılık kısa bir süre sonra büyüme hızı büyük ölçüde artmaktadır. Böylece 28 yıl sonra yıllık artış yüzdesi % 19,4 ve 56 yıl sonraysa % 20,0'ye varmaktadır. Dolayısıyla $k=0$ seçilmesi halinde 56 yıl sonra tüketim malları üreten sektörün üretimi 100 değerinden 2585 değerine çıkarken, $k=0,8$ seçilmesi halinde 571000 değerine çıkmaktadır. Dolayısıyla geri bıraktırılmış ülkelerin kalkınmalarını gerçekleştirebilmeleri için ağır sanayie, makina yapan makinalar sanayiine öncelik tanımaları ve bu sektördeki yatırımları yüksek tutmaları gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

4 Geri Bıraktırılmış Bir Ülke Olarak Türkiye

Sosyalist bilim adamlarımızın açık, seçik ortaya koyduğu gibi Türkiye bugün:

I. Geri kalmış yada az gelişmiş bir ülke değil, geri bıraktırılmış bir ülkedir.

II. Türkiye'deki ekonomik, sosyal ve kültürel gerilik Türkiye'ye özgü iç etkenlerin değil, emperyalist sömürünün doğal sonucudur.

III. Türkiye'deki tutucu iç etkenler, tutucu egemen sınıflar, güçlerini emperyalist sömürüden alırlar. Bağımsız bir gelişimleri olamaz.

IV. Türkiye birinci milli kurtuluş savaşından sonra kısa bir süre için küçük burjuva sınıfının ilerici bölümünün itisiyle ekonomik ve siyasi bağımsızlığına kısmen kavuşmuştur.

V. Mustafa Kemal'de en olumlu ve en yapıcı liderini bulmuş olan küçük burjuvanın ilerici kanadı, Mustafa Kemal'in ölümünden sonra giderek pasifleşmiş, giderek yozlaşmış, giderek statükocu kesilmiş, giderek üretici halk tabakalarıyla olumlu ilişkilerini yitirmiş ve sonunda sırtını dünya finans kapitaline dayayan işbirlikçi sermayeye egemenliği kaptırmıştır.

VI. Bugün Türkiye'de egemen olan kuvvet, işbirlik-

çi kapitalistler ve büyük toprak sahipleriyle iş gördüren Amerikan emperyalizmidir. Türkiye'nin doğal kaynakları, iş gücü ve pazarları özellikle Amerikan emperyalizmi tarafından sömürülmektedir.

VII. Amerikan emperyalizmini Türkiye'den söküp atmadan ve üretimi bilimsel bir plana göre yürütmeden Türkiye'nin kalkınması imkansızdır.

Yukarıda ileriye sürdüklerimizi Türkiye'ye ait istatistiklerin ışığı altında yeniden değerlendirecek ve Türkiye'deki planlama gayretlerinin ne büyük bir gözboyama olduğunu belirteceğiz.

TABLO XV

TÜRKİYE İLE İLGİLİ BAŞLICA İSTATİSTİKLER

ÜRETİM	
Gayri safi milli hasıla (1966, milyon T.L.)	82,219
Nüfus Başına gari safi milli hasıla (Amerikan doları)	275
Gayri safi sabit yatırım, 1965 - 1966 ortalaması (milyon T.L. 1965 Fiyatları)	13,132
Gayri safi yatırımın gayri safi milli hasılaya oranı	%17
YAŞAMA STANDARDI	
Elektrik üretimi 1966 (fert başına kilovat saat)	164
Okuma yazma bilmeyenlerin Oranı (11 ve daha yukarı yaştaki nüfusun yüzdesi olarak)	52
Fert başına günlük kalori (1964 - 1965)	3110

DIŞ TİCARET

Başlıca Maddelere Göre İhracat (Toplam İhracattaki % oranı)		Başlıca maddelere göre İthalat (Toplam İthalattaki % oranı)	
Pamuk	%24,3	Nakil vasıtaları hariç, Makine ve teçhizat.	%30,4
Tütün	%20,7	Nakil vasıtaları.	% 9,3
Yaş ve Kuru Meyvalar	%20,2	Adi madenler	%12,1
Hayvanlar, Balık, Yün	% 6,3	Madeni Yakıt	% 8,7

İkinci Beş Yıllık Plan hakkında Konsorsiyum Raporu'ndan alınan ve Türkiye'nin temel özelliklerini belirten istatistikler TABLO XV'te verilmiştir:

Tablo XV, şu gerçekleri bir kere daha ortaya koymaktadır:

Türkiye dış pazarlar için sanayi bitkileri üreten, nüfusunun çoğunluğu okuma yazma bilmeyen, yurt içi yatırımları çok düşük olan, dış pazarlarda kapitalistlerden monopol fiyatlarda makine ve teçhizat almak zorunda bulunan bir tarım ülkesidir. Bu ülkede çalışan nüfusun % 74,5'u tarım, ormancılık ve balıkçılık, % 10,2'si sanayi, % 2,8'i inşaat sektöründe ve % 12,5'u hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir.

Bu sektörlerde çalışan nüfuslar, milli gelirden sırasıyla % 37, % 18, % 6 ve % 39 pay almaktadırlar. Bu duruma göre, memleket ekonomisi içinde çalışan nüfusun büyük çoğunluğu tarımla ilgili sektörde yeraldığı halde, milli gelirdeki payı çok azdır. Buna karşılık aracı durumunda olan ve genellikle üretime doğrudan doğruya hiç bir katkıda bulunmayan hizmetler sektöründeki nüfus milli gelirden çok büyük bir pay almaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, asalak özellikleri çok belirli hizmetler sektörü, geri bıraktırılmış ülkelerin zaten sınırlı olan üretiminin büyük bir kısmını, sırf toplumsal yapıdaki bozukluktan dolayı ele geçirmektedir.

Buraya kadar verdiğimiz kısa bilgi dahi bize Türkiye ekonomisinin dengesiz bir yapıya sahip olduğunu, ayrıca bu yapı içerisinde yapısal bozukluğa uygun olarak milli gelirin de çok dengesiz bir şekilde dağıldığını göstermektedir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda tarım kesiminde çalışanların % 90'ının tarımsal toplam gelirin sadece % 42'sini aldıkları, buna karşılık geriye kalan % 10'un tarımsal gelirin % 58'ine sahip oldukları belirtilmektedir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ysa, Tür-

kiye'deki ailelerin en alt gelirdeki % 20'sinin milli gelirden sadece % 4,5 oranında pay aldıklarını, en üst gelirdeki % 20 ninse % 57 pay aldığını ortaya koymaktadır. Görüyoruz ki, Türkiye sosyal adalet ilkelerinden çok uzaktadır.

Türkiye hakkındaki bu kısa bilgiden sonra Türkiye'de milli gelir ve üretim sektörlerindeki gelişmeleri, 1927-1966 yılları arasındaki değişik dönemler içerisinde inceleyelim. 1927-1966 yılları arasındaki bu 40 yıllık devreyi 1927-1938, 1938-1950, 1950-1961 ve 1961-1966 olmak üzere dört döneme ayıracağız. Bu dönemleri belirleyen temel özellikleri aşağıda veriyoruz:

1927-1938 Dönemi: Türkiye siyasi ve iktisadi bağımsızlığına kısmen sahip, egemen sınıfların başında Mustafa Kemal'in önderliğindeki ilerici küçük burjuva var.

1938-1950: Türkiye siyasi ve iktisadi bağımsızlığından taviz vermeğe başlıyor. Egemenlik giderek tutucu ve statüko'cu İnönü önderliğindeki küçük burjuvadan işbirlikçi kapitalistlere, büyük toprak sahiplerine geçiyor.

1950-1961 Dönemi: Türkiye açıkça siyasi ve iktisadi bağımsızlığını peşkeşe başlıyor, Amerikan emperyalizmi ülkede gün geçtikçe güçlenirken büyük toprak sahipleri ve işbirlikçi kapitalistler egemenliği tam olarak ellerine geçiriyorlar. Türkiye'nin doğal kaynakları, iş gücü doğrudan doğruya yabancı sermaye tarafından sömürülüyor.

1961, ilerici küçük burjuvanın kısa süreli, kısa nefesli bir hamlesine tanık oluyor. İlerici küçük burjuva, egemenliği birkaç ay içerisinde İnönü'nün şahsında ve eylemlerinde (daha doğrusu eylemsizliğinde) en güçlü temsilcisini bulan tutucu bürokratlara teslime çalışıyor, tutucu bürokratlar iktidara tek başlarına sahip olacak tarihsel güce sahip değiller, İnönü kendilerine büyük toprak sahiplerinden işbirlikçi kapitalistlere kadar her sınıftan des-

tek arıyor, Amerikan emperyalizmi tutucu küçük burjuvanın tutarsızlığına daha fazla tahammül edemiyeceği için işbirlikçi kapitalistler sonunda iktidara tek başlarına sahip oluyorlar. Dolayısıyla:

1961-1966 Dönemi: Kısa bir bocalamadan sonra işbirlikçi kapitalistlerin egemenliği doğrudan doğruya ele geçirdikleri süre. Türkiye'de Amerikan emperyalizmine ve onun içerdeki temsilcilerine direnme başlıyor ve gelişiyor.

Ana hatlarıyla ve çok kısa olarak belirtmeğe çalıştığımız bu dönemleri şimdi milli gelir ve sektörlerdeki gelişmeler bakımından karşılaştıralım:

TABLO XVI

TÜRKİYE'DE 1927 - 1961 YILLARI ARASINDA MİLLİ GELİRDEKİ GELİŞİM

	1927	1938	1950	1961
Milli Gelir	53	100	121	226
Adam Başına Gelir	65	100	101	125

(Kaynak: Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, sayfa 8)

Tablo XVI'ya göre 1927-1938 yılları arasında milli gelir yılda %6, 1927-1950 yılları arasında yılda % 2 ve 1950-1961 yılları arasındaysa % 6 artmıştır. Adam başına gelirinse aynı dönemler içerisinde yıllık artış yüzdeleri, sırasıyla % 4, % 0 ve % 2 dir. Tablo XVI'nın ortaya koyduğu gerçek, milli gelirin, özellikle adam başına gelirin, egemenliğin Mustafa Kemal'in önderliğindeki küçük burjuva sınıfının ilerici bölümünde olduğu 1927-1938 yılları arasında önemli artışlar gösterdiğidir. Buna karşılık İnönü'nün tüm tutucu gücüyle başta olduğu yıllarda milli gelirle, adam başına gelir hemen hiç artış göstermemiştir.

1927-1966 yılları arasında tarım, sanayi, hizmetler sektöründeki gelişmeler Tablo XVII'de verilmiştir:

TABLO XVII

TÜRKİYE'DE 1927 - 1966 YILLARI ARASINDA TARIM, SANAYİ VE HİZMETLER SEKTÖRÜNÜN MİLLİ GELİRDEKİ PAYLARI (%)

	1927	1938	1950	1961	1966
Tarım	%67	%48	%52	%42	%37
Sanayi	%10	%16	%16	%23	%29
Hizmetler	%23	%36	%32	%35	%34

(Kaynak: Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları)

Tablo XVII'den 1927-1938 yılları arasında tarımın milli gelirdeki payının % 67'den % 48'e düştüğünü, buna karşılık sanayiin payının % 10'dan % 16'ya çıktığını görüyoruz. 1938-1950 yılları arasındaki İnönü döneminde sanayiin milli gelir içindeki payı artmamış, buna karşılık tarımın payı belirli bir artma göstermiştir. Diğer bir deyişle tarımsal ekonomiden sanayie geçiş durdurulmuş, hatta geriye dönülmüştür. Bu dört dönem içerisinde sanayiin milli gelirdeki payı yılda sırasıyla % 4,5, % 0, % 3,5 ve % 5 artış göstermiştir.

Araştırmamızın başında değerli bilim adamı Andre Gunder Frank'ın geri bıraktırılmış ülkelerdeki kısa süreli ekonomik gelişimlerin bu ülkelerin emperyalist sömürünün baskısından kurtuldukları dönemlerde gerçekleştiğini belirttiğini söylemiştik. Bu kavramı Türkiye'ye uygular ve 1927-1938 arasındaki bağımsız süreyle, 1938-1950 arasında bağımsızlıktan taviz verilip küçük burjuvanın giderek yozlaşmağa ve tutuculuğa başladığı dönemi ayrıntılı olarak karşılaştırırsak şöyle bir durumla karşılaşırız:

TABLO XVIII

1927 - 1938 VE 1938 - 1950 DÖNEMLERİNİN AYRINTILI KARŞILAŞTIRILMASI

Yıl	Tarımsal Üretim	Artış	Demiryolları km.	Artış	Devlet ve İl Yolları km.	Artış	Öğrenci sayısı	Artış	Hastahanelerde yatak	Artış
1927	57	% 75	3756	% 50	18 335	% 127	350 000	% 217	3 300	% 260
1938	100	% 16	5639	% 36	41 600	% 13	1 110 000	% 60	11 900	% 53
1950	116		7611		47 100		1 780 000		18 800	

(Kaynak: Kalkınma Planı, Birinci Beş Yıl. 1963 - 1967. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.)

Görülüyor ki, ister üretim, ister eğitim, ister sosyal hizmetler bakımından inceleyelim, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi bağımsızlığına büyük ölçüde sahip olduğu 1927-1938 dönemi içindeki hamleler, bu dönemi izliyen 1938-1950 dönemine oranla çok daha belirli, çok daha güçlüdürler. Burada kıyafet, yazı, medeni kanun gibi küçük burjuva reformlarının tümünün de 1927-1938 döneminde gerçekleştirildiğini, İnönü döneminde Türk toplumunun bir kış uykusuna yatırıldığını, ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan emperyalizminin himayesine girilmek için küçük burjuvanın tutucu bölümünün eyleme geçtiğini de belirtelim.

Görüyoruz ki, Mustafa Kemal Türkiyesi çok kısa süreli bir ekonomik ve siyasi bağımsızlıktan sonra, İnönü döneminde tavizler, uyutmalar, sapmalar sürecine girmiş ve bu sürecin sonunda Amerikan emperyalizmiyle işbirliği yoluna sokulmuştur. 1950-1961 dönemi bu işbirliğinin giderek güçlendiği ve Türkiye'yi kıskıvrak bağladığı dönemdir. 1961 yılındaki toplumsal çalkantının durulmasıyla, bu defa Türk ekonomisinde sözümona planlı, karma ekonomi dönemine giriyoruz. Daha evvelce de açıkladığımız gibi Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, ilerici küçük

burjuva aydınları tarafından, küçük burjuva ideolojisine uygun olarak hazırlanmış bir plandı ve toplumsal kalkınmada devlete, devletin yapacağı yatırımlara, devlete bağlı kurumlara ağırlık tanıyordu. Oysaki İkinci Beş Yıllık Plan tamamen işbirlikçi kapitalistlerin isteklerine uygun olarak hazırlanmış, devlet eliyle zengin yaratmayı ve halkı uyutmayı amaç edinmiş bir plandır. Şimdi bu planları, özellikle İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planını gözden geçireceğiz.

■ ***Türkiye'nin Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1963-1967.***

«Milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararına, gerektirdiği önceliklerle yöneltmek ve iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek üzere Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı hazırlanmıştır.» «Birinci Beş Yıllık Planın yürürlüğe konmasıyla memleketimiz yeni bir iktisadi hayat düzenine girmiştir» «Özel teşebbüsün planda gösterilen yatırım tahminlerinin altına düşmemeye gayret etmesi beklenir. Özel teşebbüsün bu yoldaki gayretleri idarece plana göre bütün imkanlarla desteklenecektir.»

İsmet İnönü
(Devrin Başvekili)

(Kaynak: Kalkınma Planı Birinci Beş yıl 1963-1967, T. C. Başbaşkanlık Devlet Planlama Teşkilatı. sayfa 3-4)

İsmet İnönü'nün söylediklerine bakılacak olursa Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planıyla yeni bir iktisadi hayat düzenine giriyoruz. Gerçeklerden tamamen uzak bu görüşe rağmen Birinci Kalkınma Planı, yine de kamuya özel teşebbüsten daha fazla ağırlık tanıyan bir plandır. Özel

teşebbüsün yatırım gayretleri planlama teşkilatı tarafından desteklenecektir. Planlama teşkilatı, pasif bir teşkilat değil, memleket ekonomisinin düzenlenmesinde söz ve yetki sahibi olan bir teşkilattır. Bir noktaya kadar bağımsız bir yapısı ve gücü vardır. Çünkü küçük burjuvanın ilerici bölümü egemenliği henüz elinden tamamen kaçırmamıştır.

Yine birinci kalkınma planından: «*Meselelerin çok uzun olmıyan bir süre içerisinde çözülmesi ancak yüksek bir kalkınma hızının gerçekleştirilmesine bağlıdır. Oysa, kalkınma hızının büyük ölçüde artırılmasını sınırlayan birçok etkenler vardır. Türkiye'nin kaynakları ve bunları harekete geçirme imkanları gözönünde tutularak yılda ortalama yüzde 7 çevresinde bir kalkınma hızına ulaşmak hedef olarak alınmıştır... Kabul edilen kalkınma hızının gerçekleştirilmesi, ancak toplu bir çaba gösterilmesine, bazı fedakarlıklara katlanılmasına bağlıdır.*»

Bu çok sihirli % 7'lik kalkınma hızı nereden geliyor? Planlamacılarımız büyük fedakarlıklar gerektiren bu kalkınma hızını nasıl buldular?

1945-1961 yılları arasında Türkiye'de milli gelir, adam başına gelir ve tarımsal üretimdeki artışları inceleyecek olursak ilginç sonuçlarla karşılaşıyoruz:

TABLO XIX

1945 1961 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE MİLLİ GELİR - ADAM BAŞINA GELİR VE TARIMSAL ÜRETİMDEKİ GELİŞMELER. (1945 Yılı Değerleri 100 alınıyor)

Yıl	Milli Gelir	Adam Başına Gelir	Tarımsal Üretim
1945	100	100	100
1950	157	145	157
1958	277	187	269
1961	294	181	277

Tablo XIX'daki değerlere göre, 1945-1961 yılları arasında milli gelirdeki artış yılda % 7, adam başına milli gelirdeki artış % 4 ve tarımsal üretimdeki artış hızıysa % 6,5 olmuştur. Ayrıca milli gelir 1954-1955 yılları arasında % 7,6 ve 1957-1958 yılları arasında % 11,9 gibi artışlar göstermiştir. 1948 yılındaki sınai üretim indeksi 100 olarak alınacak olursa, 1960 yılı sınai indeksi 242'dir. Dolayısıyla 1948-1960 yılları arasında sınai üretimin yıllık artış hızı % 7,5'tur. Devlet Planlama Teşkilatı faaliyete geçmeden ve yurdumuz milli lider İnönü'nün deyimiyle yeni bir iktisadi hayat düzenine girmeden çok önce gerçekleşen bu kalkınma hızlarını Birinci Plan'ın çok fedakarlıklar gerektiren hızlarıyla karşılaştırdığımızda 1945-1961 yılları arasında milli gelirin artış hızının birinci planın öngördüğü hızla aynı, yani % 7 olduğunu görüyoruz. Bundan başka sınai üretim indeksi 1948-1960 yılları arasında yılda % 7,5 bir artış gösterirken, birinci planlama süresinde artış % 8,9 olmuştur. Yine 1945-1961 yılları arasında tarımsal üretim yılda % 6,5'luk bir hızla artarken, birinci planlama süresinde gerçekleşen hız % 3,3'tür. İkinci Planlamada tarımsal üretimde yılda % 4,1-lik bir artış hızı öngörülmektedir. Bu rakkamların ortaya koyduğu gerçek, Birinci Kalkınma Planında öngörülen kalkınma hızının plansız geçmişin olduğu gibi geleceğe izdüşürülmesinin bir sonucu olduğu, ayrıca % 7'lik bir kalkınma hızının, büyük olmak bir yana, plansız olarak gerçekleşebilecek bir kalkınma hızı mertebesinde dahi bulunmadığıdır. Diğer bir deyişle birinci kalkınma planı hedefleri, daha başlangıçtan çok sınırlı ve yetersizdiler.

●

Birinci Kalkınma Planı'nın ana hedefleri hakkındaki bu kısa açıklamadan sonra bu kalkınma süresi içerisinde Türkiye'nin ekonomisinde ve diğer sosyal sektörlerde meydana gelen gelişmeleri sırasıyla belirteceğiz.

■ *Birinci Kalkınma Planı Süresinde Türkiye'nin İthalat ve İhracatında Meydana Gelen Gelişmeler.*

TABLO XX
İTHALATIN BİLEŞİMİ (MİLYON DOLAR)

Yıl	Yatırım Malları	Ham Maddeleri	Tüketim Malları	Toplam	Yatırım malları toplam ithalatın yüzdesi olarak.	Hammadde toplam ithalatın yüzdesi olarak
1963	256.0	327.4	104.2	677.6	% 37,2	% 55,1
1964	197,3	295,9	44,2	537.4	% 36,7	% 54.7
1965	197.0	313.0	62.0	572.0	% 34,4	% 51.9
1966	260.0	373.0	85.0	718.0	% 36.2	% 47,6

Tablo XX, 1963-1966 yılları arasında yatırım malları ithalinin hemen hiç artmadığını, buna karşılık yurt içinde kurulan montaj sanayiinin gerektirdiği hammaddeler ithalatının büyük ölçüde arttığını göstermektedir. Aynı yıllar içerisinde toplam ithalat % 4,4 artarken, ham madde ithali % 14 artmıştır. Yurt içi kaynaklarının daha verimli bir şekilde değerlendirilmesi için Birinci Kalkınma Planı 1963 yılında 567.0 milyon dolarlık ve 1966 yılında da 675.0 milyon dolarlık bir ithalat yapılması gerektiğini öngörmekteydi. Oysaki 1963 yılında 687.6 milyon dolarlık ve 1966 yılında 718.0 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır. Diğer bir deyişle, Birinci Kalkınma Planına kıyasla, 1963 yılında 120.6 milyon dolarlık ve 1966 yılında 43 milyon dolarlık daha fazla ithalat yapılmıştır. İthalat mekanizmasına işbirlikçi kapitalistlerin hakim oldukları hatırlanacak olursa, kalkınma hedefleri ve sınırları dışına nasıl kolaylıkla çıkılabileceği anlaşılmış olur.

Aynı yıllar içerisinde ihracatımızın durumuysa şöyledir:

TABLO XXI

İHRACATIN BİLEŞİMİ (MİLYON DOLAR)

Yıl	Tarım Ürünleri	Madencilik ve Taş ocakçılığı	Sanayi Ürünleri	Toplam	Tarım ürünleri (toplam İhracatın yüzdesi)	Madencilik ürünleri %	Sanayi Ürünleri %
1963	284.2	10.5	73.3	368.0	77,4	2,7	19,9
1964	311.5	15.0	84.3	410.8	75,9	3,6	20,5
1965	351.9	21.0	90.8	463.7	76,0	4,4	19,6
1966	379.0	23,2	88.3	490.5	77,2	4,8	18,0

TABLO XXII

TARIMSAL İHRACATIN BİLEŞİMİ (MİLYON DOLAR)

	1962	1963	1964	1965	1966
Toplam İhracat.	381.1	368.1	410.7	463.7	490.5
Tarım Ürünleri (işlenmemiş)	294.6	282.0	310.5	351.2	376.8
Tarım Ürünleri (Toplam İhracatın yüzdesi olarak)	%77,4	%76,2	%75,6	%75,7	%74,9
Pamuk (Milyon Dolar)	64.5	81.2	92.3	102.7	129.0
Tütün (Milyon Dolar)	96.1	66.7	90.1	90.3	107.6
Pamuk + Tütün	160.6	147.9	182.4	193.0	236.6
Pamuk + Tütün (Toplam Tarımsal İhracatın yüzdesi olarak)	%54,5	%52,5	%58,8	%55,0	%62,6
Pamuk + Tütün (Toplam İhracatın yüzdesi olarak	%42,2	%40,3	%44,4	%41,6	%48,3

Tablo XXI, 1963-1966 yılları arasında ihracatımızda tarım ürünlerinin payının hemen hiç değişmediğini, buna karşılık sanayi ürünlerinin payında azalma ve madencilik ve taşocakçılığı ürünlerinin payındaysa artma olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle bu yıllar içerisinde Türkiye sanayileşmek yerine madenleri yabancılar tarafından artan bir hızla sömürülen bir ülke halini almaktadır. İhracatımız içerisinde en önemli yeri tutan tarım ürünlerinde aynı yıllar içerisinde meydana gelen gelişmeleri incelersek Türkiye'nin giderek dış pazarlara belirli bitkileri üreten bir ülkeye dönüştüğünü görürüz.

Tablo XXII, ihraç ettiğimiz ürünler içerisinde pamuk ve tütünün payının % 42,2'den % 48,3'e yükseldiğini göstermektedir. Yaptığımız toplam ihracatın % 50'ye yakın bir kısmını sadece pamuk ve tütün teşkil ettiğine göre, Türkiye'nin dünya emperyalizminin baskısı altında belirli bitkileri üreten bir ülke olma yolunda hayli ilerlediği ortadadır. Türkiye'nin ithalat ve ihracatının bileşiminde bu olumsuz gelişimler ortaya çıkarken, aynı yıllar içerisinde ihraç mallarımızın fiyatlarında devamlı olarak düşmeler ortaya çıkmıştır. 1963 yılındaki ihracat fiyatları indeksi 100 kabul edildiğine göre, bu indeks 1964 yılında 95,4'e, 1965 yılında 93,6'ya düşmüştür. Buna karşılık Türkiye'ye monopol fiyatlarla satılan ürünlerin fiyat indeksleri yükselmiş ve dış ticarette aleyhimize olan durum giderek büyümüştür. Böylelikle ihracatımız 1953 yılında ulaşmış olduğu seviyeyi ancak 1964 yılında aşabilmiştir.

Birinci Kalkınma Planı, gayrisafi milli hasılanın % 19,4'ünün yatırım halinde kullanılması gerektiğini öngörmekteydi. Buna karşılık gerçekleşen yatırım % 16 olmuştur. Demek ki, kasıtlı olarak küçük tutulan bir yatırım yüzdesi dahi gerçekleşmemiştir. Bunda Türkiye'nin toplam üretiminin % 76'sının tüketime, % 13'ünün ham madde üretimine ve ancak % 11'inin yatırım mallarına

ayrılışının büyük etkisi olmuştur. Ayrıca güya memleket içi kalkınmasını hızlandırmak üzere 1962-1966 yılları arasında sağlanan 1372 milyon dolar tutarındaki dış yardımların % 55'i de evvelce alınan borçların ana para ve faiz ödemeleri için kullanılmış, görünmez ama gerçek bir düyunu umumiye Türkiye'yi perde arkasından soymağa devam etmiştir. Bu arada öngörülen yatırımları gerçekleştirmek üzere sağlanması gereken kamu gelirleri de hedeflerine varamamışlardır. Tablo XXIII, bu durumu açıkça ortaya koymaktadır:

TABLO XXIII

BİRİNCİ KALKINMA PLANINDA KAMU GELİR HEDEFLERİ (G.S.M.H.'nın Yüzdesi Olarak)

1963		1964		1965		1966	
Hedef	Gerçekleşen	Hedef	Gerçekleşen	Hedef	Gerçekleşen	Hedef	Gerçekleşen
23,9	19,7	23,8	20,3	24,4	21,4	25,1	21,7

Görüldüğü gibi, 1963-1966 yılları arasında gerçekleşen kamu gelirleri öngörülen hedeflerin daima aşağısında kalmıştır. Bu durumda, kamu yatırımlarının da öngörülen hedeflerin aşağısında kalmaları kaçınılmazdı. Aynı yıllar içerisinde yatırımların sektörler arası öngörülen ve gerçekleşen dağılımları şu şekildedir:

Tablo XXIV, Tarım, enerji, eğitim ve sağlık sektörlerinde öngörülen yatırımların gerçekleşemediğini, buna karşılık turizm, montaj, konut gibi yüksek kârlar sağlıyan sektörlerdeki yatırımların öngörülen hedeflerin üstüne çıktığını göstermektedir.

1962-1966 yılları arasında, Merkez Bankası hariç, diğer bütün bankaların kredilerinin sektörlere dağılışını incelediğimizde, kamu sektörünün toplam krediler içindeki payının % 14'ten % 12,7'ye düştüğünü, özel sektö-

TABLO XXIV

TOPLAM YATIRIMLARIN SEKTÖRLERE DAĞILIMI
(Stok Yatırımları Hariç, Gayri Safi Yatırımlar, yüzde olarak)

	Birinci Planda Öngörülen	1963 - 1966 Arasında Gerçekleşen
Tarım	17,7	15,5
Madencilik	5,4	5,5
İmalat	16,9	18,3
Enerji	8,6	7,0
Ulaştırma	13,7	14,6
Konut	20,3	21,1
Eğitim	7,1	6,6
Sağlık	2,3	1,8
Turizm	1,4	1,9
Hizmetler	6,6	7,6

rün payınınsa % 86'dan % 87,3'e çıktığını görüyoruz. Ayrıca 1962 yılında 1451 milyon T.L. olan kamu sektörü kredileri % 74,4 artarak 1966 yılında 2574 milyon T.L.'na yükselirken, özel sektör kredileri % 97,7 artarak 10.362 milyon T.L.'dan 20.191 milyon T.L.'na yükselmiştir. Böyle bir gelişim içerisinde kamu yatırımlarının tatminkar olamıyacağı ortadadır.

■ *Birinci Kalkınma Planı İçerisinde Tarımsal Üretimde Eğilimler*

Birinci Kalkınma Planı'nın tarımsal ürünler için öngördüğü yıllık büyüme oranlarının sınai bitkiler hariç, hemen hiçbirisi gerçekleşememiştir. Tablo XXV bu durumu ortaya koymaktadır:

Son sütundaki değerler 1962-1967 yılları arasında % 2,6 olan nüfus artışı gözönünde tutularak elde edilmiştir. Tablo XXV, ihracat için üretilen pamuk ve tütün dışındaki ürünlerde net artışın ya çok küçük yada negatif

TABLO XXV

SEÇKİN ÜRÜNLER İÇİN BÜYÜME ORANLARI

(1962 - 1967)

	Birinci Planda Öngörülen.	Gerçekleşen Ürün artış oranı	Net artış*
I. Tarımsal Ürünler.			
Buğday	2,3	1,8	—0,8
Arpa	2,9	—0,7	—3,3
Mısır	8,8	5,9	3,3
Patates	7,5	4,6	2,0
Pamuk	6,3	8,1	5,5
Tütün	2,0	8,1	5,0
II. Hayvan Ürünleri			
A) Süt Ürünleri			
İnek Sütü	8,9	2,2	—0,4
Koyun Sütü	3,2	1,2	—1,4
Keçi Sütü	—	—1,3	—3,9
B) Et (Kümes Hayvanları hariç)	7,6	2,7	0,1
C) Yün, Tiftik	4,1	0,1	—2,5
D) Tavuk Eti	3,9	2,7	0,1
E) Yumurta	10,0	4,0	1,4

(*) Net artış, gerçekleşen ürün artış oranı ile nüfus artışı arasındaki farktır. Nüfus artış oranı % 2,6'dır.

olduğunu göstermektedir. Emperyalist sömürünün yüklediği şartlara gün geçtikçe daha fazla uymak zorunda kalan Türkiye için bu gelişim olağandır. Çünkü büyük toprak sahipleri, hatta çok kereler orta ve küçük toprak sahipleri dahi yurt içi ihtiyaçlarını bir kenara itmekte, toprak-

larını dış pazarlar için üretilen sınai bitkilere açmaktadırlar. Böylece diğer ürünlerde öngörülen artışların hiçbirisi sağlanamamaktadır. İşte bu nedenlerle bir zamanlar dünya tahıl üretim merkezlerinden birisi olacağı ileri sürülen Türkiye, bugün her yıl en az 300.000 ton hububat ithal etmek zorunda kalmıştır.

■ *Madencilik.*

Birinci Kalkınma Planı'nın başlıca madenlere ait üretim hedefleri tablo XXVI'da verilmiştir.

TABLO XXVI

BAŞLICA MADENLERE AİT ÜRETİM HEDEFLERİ
(1000 TON)

	Birinci Kalkınma Planı 1967 Yılı Üretim Hedefi	1967 Yılında Gerçekleşen Üretim	Gerçekleşme Oranı (%)
Taş Kömürü	4700	4880	103,8
Linyit	4900	4640	78,8
Demir	2000	1661	83,0
Krom	550	686	137,2
Petrol	2410	2041	85,1

Görüyoruz ki, ihraç edilmek üzere üretilen krom bir yana bırakılacak olursa, memleket ihtiyaçları için üretilen madenlerden taşkömürü hariç, hepsi birinci planda öngörülen seviyede üretilememişlerdir. Burada da memleket ekonomisinin değil, dış pazarların ağır bastığı meydandadır.

Yine Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 1963-1967 yılları arasında Türkiye'de 2.100.000 kişilik ek istihdam yaratılacağı ve böylece işsizliğin azaltılacağı ileri sürülmekteydi. Oysaki bugün Türkiye'de işsizlerin sayısı

1963 senesindeki sayının çok üzerindedir. 1961 yılıyla 1966 yılı arasında 1.033.500 kişi İş ve İşçi Bulma Kurumu'na yurt dışına çıkmak üzere başvurmuş ve bunların ancak 195.000'i dışarıya çıkış izni alabilmiştir. Bu satırların yazıldığı sırada en az 600.000 kişinin yurt dışına çıkmak için izin beklediği hesaplanmıştır. Tablo XXVI/A birinci kalkınma planındaki istihdam yaratma hedeflerinin ne dereceye kadar gerçekleşebildiklerini göstermektedir:

TABLO XXVI/A

BİRİNCİ PLANDA ÖNGÖRÜLEN VE GERÇEKLEŞEN İSTİHDAM ARTIŞLARI (15 ve daha yukarı yaşta çalışanlar) (Bin Kişi)

Sektörler	Birinci Planda Öngörülen Sayı	Gerçekleşen	Fark	Gerçekleşme Oranı (%)
Tarım	700,0	213.1	—486.9	% 32
Sanayi	316.0	375.5	59.5	%119
İnşaat	204.0	152.8	— 51.2	% 75
Hizmetler	890.0	474.0	—416.0	% 53
Toplam	2110.0	1215.4	—894.6	% 58

(Kaynak: Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl 1968-1972, sayfa 130).

Görülüyor ki, sektörler için öngörülen hedeflerden sanayi hariç diğerleri gerçekleşememiş ve 2.110.000 kişilik istihdam yerine ancak 1.215.000 kişilik istihdam yaratılmıştır. Ayrıca yaratılan istihdam içerisinde yaratılan toplam istihdamın % 39'uyla, hizmetler sektörü ek istihdamı başta gelmektedir. Diğer bir deyişle, birinci beş yıllık plan döneminde ortaya çıkan ek istihdamın büyük bir kısmı üretime dönük yaratıcı istihdam değil, aracı yada asalak istihdamdır. Hizmet sektöründeki istihdamın bü-

yük bir kısmı memleket üretimini artırmak yerine toplam üretimden pay alan ve yatırımda kullanılabilecek artık değeri küçülten bir istihdamdır. Birinci plan ortaya çıkan işsizliği önleyemediği gibi, mevcut işsizliği de azaltamamıştır. 1967 yılında Türkiye'de tarım sektöründe kullanılmayan ortalama iş gücü 5,3 milyon kadardı. Aynı yıl içerisinde tarım sektöründeki iş gücü arzı 9,94 milyon olduğuna göre, bu sektördeki toplam iş gücünün % 53,5'u kullanılmamaktadır. Yine aynı yıl için, tarım dışı sektörlerdeki iş gücü arzı 4.198.000 ve iş gücü talebiyse 3.799.000'di. Dolayısıyla tarım dışı sektörlerde toplam iş gücünün % 9,5'u iş bulamamaktaydı. Tarım sektörüyle tarım dışı sektörleri bir arada incelersek, 1967 yılında toplam iş gücü arzının 14.138.000 kişi, toplam iş gücü talebinin 8.549.000 kişi, iş bulamıyanlarınsa 5.589.000 kişi olduğu ortaya çıkar. Bu rakkamlara göre Türkiye'de toplam iş gücünün % 39,6'sı kullanılmamaktadır.

■ *Konut Sorunu*

Birinci Kalkınma Planı süresinde çözümlenmesi tamamen başarısızlıkla sonuçlanan sorunlardan birisi de konut sorunudur. 1965 yılında şehir konutlarının % 27'sinde mutfak, % 49'unda banyo, % 45'inde akarsu, % 26'sında elektrik mevcut değildi. Köy konutlarınınsa % 97'sinde elektrik ve akarsu, % 79,7'sinde mutfak, ve % 27'sinde hela bulunmamaktaydı. Bundan başka tarım sektörünündeki işsizlikten dolayı köylerden şehirlere doğru gittikçe büyüyen insan akını şehirlerde her türlü sağlık şartlarından uzak gecekondu mahallelerinin ortaya çıkmalarına sebep olmuştur. Tablo XXVII şehirlerdeki gecekondulaşma sürecini açıkça ortaya koymaktadır:

TABLO XXVII

10.000'DEN FAZLA NÜFUSLU ŞEHİRLERDE KONUT SAYISI (1955 - 1967)

Yıl	Şehir Nüfusu	Gecekondu Nüfusu	Normal Konut Sayısı	Gecekondu Sayısı	Gecekondu Nüfusu / Toplam Şehir Nüfusu (%)	Gecekondu Sayısı / Normal Konut Sayısı (%)
1955	5 324 397	250 000	1 000 000	50 000	4,7	5,0
1960	7 307 816	1 200 000	1 200 000	240 000	16,4	20,0
1965	9 395 159	2 150 000	1 450 000	430 000	22,9	29,7
1967	10 437 233	2 250 000	1 650 000	450 000	21,6	27,3

(Kaynak: Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl, 1968-1972, sayfa 275)

Tablo XXVII, 1955-1967 yılları arasında gecekondu sayısıyla gecekondu nüfusunun % 800 arttığını göstermektedir. Aynı yıllar içinde normal konut sayısı % 65 artmıştır. Ayrıca 1955 yılında gecekondular normal konutların % 5'ine eşitken 1967 yılında bu oran % 27'ye yükselmiştir. Bu gecekonduların % 30-60 kadarının kirayla tutulan gecekondular olduğu ortaya çıkmıştır.

Konut sorununun çözülmesi bu şekilde günden güne daha güçleşirken, birinci kalkınma planı sırasında konut için kamu yatırımları azalmış ve 1963 yılındaki 293.000.000 T.L.'dan 1965 yılındaki 126.000.000 liraya düşmüştür. Aynı yıllar içerisinde özel teşebbüsün konut yatırımları 2.160.000.000 T.L.'dan 2.500.000.000 T.L.'na yükselmiştir. Böylece kamu konut yatırımlarının toplam konut yatırımları içindeki payı % 11,9'dan % 4,8'e düşerken özel teşebbüsün payı % 88,1'den % 95,2'ye çıkmıştır. Diğer bir deyişle, devlet konut sorununun çözümünü tamamen özel teşebbüse bırakmıştır. Bu koşullar altında metre kare maliyeti ortalama olarak 276 T.L. olan yapılarda özel teşebbüs metre kareye 350-450 T.L. fiyat

biçme imkanlarına kavuşmuştur. Özel teşebbüsün bu çok kârlı istismar alanına büyük bir şevkle atılmasına rağmen, toplam konut yatırımları GSMH'nin yüzdesi olarak artmamış, 1963 yılındaki % 3,88 değerinden 1966 yılındaki % 3,68 değerine düşmüştür.

Görüyoruz ki, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, konut sorununa birinci planlama döneminde tatminkar bir çözüm getirilememiştir.

Küçük burjuva sınıfının ilerici bölümüne mensup kişiler tarafından hazırlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, görüldüğü gibi, hangi sektör içerisinde incelenirse incelensin, büyük bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu plan hedeflerinin öngördüğü ekonomik ve politik tedbirlerin bilimsel incelenmesi daha başından bu planın başarısızlıkla sonuçlanacağını kesinlikle ortaya koyabilirdi, çünkü kanserli bir hastanın aspirinle ve iyi niyetle tedavi olunduğuna, hiç kimse şahit olamamıştır. Mucizelerin varlığına inananların yada Türk halkını inandırmağa çalışanların baştacı ettikleri İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planını ise, şimdi incelemeğe, değerlendirmeğe başlıyabiliriz.

■ *Türkiye'nin İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*

«İkinci Planda özel sektörün potansiyel gücüne birinci plana göre daha fazla önem verilmiştir. Özel sektör yatırımlarının yılda % 12,6 gibi çok büyük bir hızla artışı beklenmektedir.» (İkinci Kalkınma Planı S. 9)

«Özel sektör tasarruflarını bankalar sistemi vasıtasıyla kamu sektörüne transfere devam edecek yerde, 1968 yılını takiben miktarı gittikçe artış kaydedecek fon ve kaynakların kamu sektöründen özel sektöre transfer olunduğuna şahit olacaktır.» (S. 10)

«Planda tesbit edilen ilkelere göre, *özel sektör arzu ettiği ve başarabileceğine inandığı projeye yatırım yapacak,* kamu sektörü ise sadece özel teşebbüslerin yatırım yapmadığı sahaları ele alacak ve ortaya çıkan boşluğu doldurmak için yatırım yapacaktır. Buna rağmen yatırımların ve özellikle ağır endüstri ve büyük tesislerle ilgili yatırımların çok önceden planlanması gerekir. Fakat kamu sektörünün bu yatırımlar için çok önceden planlar hazırlaması halinde özel sektörün bu sahaya girme imkanı azalmış olur.» (S. 69.)

«Ekonomide statik ve dinamik etkenlik esas olarak piyasa mekanizması yoluyla sağlanacaktır. Diğer bir deyimle, ekonomik kararların alınmasında esas, serbest piyasada meydana gelecek fiyatlar olacaktır.» (S. 101)

«Kamu ve özel kesimlerin üretimle ilgili olarak birarada faaliyette bulundukları alanlarda devletçe fırsat eşitliği sağlanacak ve ayırım yapılmayacaktır.» (S. 101)

«İkinci Beş Yıllık Plan döneminde imalat sektörü gelişiminin uzun vadede esas olarak özel sektöre bırakılmasını sağlayıcı bir politika izlenecektir.» (S. 101)

«Kamunun yeniden girdiği sanayi alanlarında özel teşebbüsün katkısını sağlamak için karma teşebbüsler tercih edilecektir.» (S. 101)

«Bankalar sistemi özel sektörün kısa ve orta vadeli kredi ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenecek...» (S. 118)

«Özel yabancı sermayeye, ek bir tasarruf, döviz ve teknoloji kaynağı olarak önem verilecektir.» (S. 119)

«Geniş imkanlar vadeden tarıma dayalı sanayilerin kurulmasına özel bir önem verilecek, işlenmiş tarım ürünleri ihracatının arttırılması teşvik olunacaktır.» (S. 120)

«İkinci Beş Yıllık Plan için öngörülmüş bulunan yatırım ve gelişme hedeflerinin gerçekleşmesi, 1968-1972

döneminde belirtilen ölçüde yabancı kredi sağlanmasına bağlıdır.» (S. 122.)

«Hükümet özel sektörün özellikle imalat, sanayi, turizm ve tarım sahalarında büyümesine yardım konusunda yeni hamleler yapacaktır. Özel sektöre devlet bütçesinden önemli miktarlarda ve gittikçe artan yatırım kaynakları devredilecektir. Bu, yeni yaratılan (kalkınma ve teşvik fonları) vasıtasıyla yapılacaktır... İktisadi Devlet Teşekkülleri yalnız özel sektörün gerekli zamanda yapamadığı veya yapmak istemediği yatırımlara girişeceklerdir... Yabancı sermaye getirmek için yapılan müracaatlara ait kararlar yeni bir komite tarafından çok kısa bir zamanda sonuca bağlanacaktır... Devlet ayrıca yeni sanayi siteleri kurmak, geliştirmek, turizmin gelişmesi için arazi satın almak ve bunların alt yapılarını inşa etmek suretiyle de özel sektöre yardım edecektir. Devlet tarafından yapılan bu tesisler sonradan özel sektöre satılacaktır.» (S. 105)

«İkinci planda öngörülen % 7 artış hızının nasıl gerçekleştirileceğine karar verirken takip edilen başlıca strateji şu olmuştur: Birinci Planın politikasına devam etmek ve imalat sanayii ile (özellikle ağır sanayi) ihracata yönelmiş imalattan çok, ithalat ikamesini hedef tutan imalat üzerinde durmak. Misyon eldeki bilgilerin ışığı altında kamu sektörüne ait bir kaç büyük ağır sanayi projesinin döviz veya yerli tasarruflar darlığı dolayısıyla üçüncü plana ertelenmesinin bir felaket teşkil etmiyeceği kanaatindedir.» (İkinci Beş Yıllık Plan Hakkında Konsorsiyum Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı Dergisi, 7 Mayıs 1968.)

Görüldüğü gibi, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı amaçlarını, hedeflerini mertlikle, doğrulukla, erkekçe ortaya koyan bir plandır. Bu amaçlar da yukarda belirtildiği gibi kısaca şunlardır:

1. Emperyalist sömürünün egemen olduğu Türkiye'de, milli kapitalist yetişmesi imkanları giderek kayboldu-

ğu halde, milli kapitalist yalancı adı altında işbirlikçi kapitalistlerin yetiştirilmesi görevini kamu sektörü yüklenecektir.

2. Döviz ve teknoloji bakımından yardımcı olacağı iddiasıyla yabancı sermayenin Türkiye'yi istilası daha da hızlandırılacaktır.

3. Yabancı burjuva uzmanların direktiflerine uyularak, sanayi kalkınması şimdilik kaydıyla bir yana itilecek, tamamen kapitalist dış pazarlardaki talebe uygun sanayi bitkileriyle, turizm sektörünün gelişmelerine hız verilecektir.

4. Planlama hedeflerine dış yardım olmaksızın erişilemiyeceği yalanı bilimsel bir hakikat gibi yutturulmağa çalışılacaktır.

5. Türkiye'nin doğal kaynaklarıyla emek gücünün emperyalistler ve işbirlikçiler tarafından sömürülmesi artık gelişigüzel olmıyacak, belirli bir plana göre yürütülecektir.

Temel amaçlarını böylece gördüğümüz İkinci Kalkınma Planı'nı şimdi ayrıntılı olarak inceleyelim:

TABLO XXVIII

BİRİNCİ VE İKİNCİ BEŞ YILLIK PLANLARDA GELİŞME HIZLARI

	Birinci Planda Öngörülen	Birinci Planda Gerçekleşen	İkinci Planda Öngörülen
Tarım	% 4,2	% 3,3	% 4,1
Sanayi	%12,3	% 8,9	%12,0
Hizmetler	% 7,2	% 7,6	% 6,8

(Not: İstihsal amilleri fiyatlarıyla)

Birinci planda öngörülen hedeflerle ikinci plan hedefleri arasında hemen hiç fark yoktur. Ayrıca planlı dönem-

lerden çok önceleri örneğin 1945-1961 yılları arasında tarımsal üretimdeki artış hızının % 6,5, 1948-1960 yılları arasında tarımsal üretimdeki artış hızının % 7,5 olduğunu Tablo XIX'da ortaya koymuştuk. Demek ki, ikinci plan hedefleri tatminkar olmaktan çok uzaktır. Örneğin, yurdumuzda ekime uygun alanların hemen sonuna geldiğimiz bir sırada tarımsal üretimin artması için artık yoğun üretime gidilmesi gerektiği herkes tarafından kabul edilirken, büyük toprak sahiplerine her yıl milyarlarca liralık kredi açılmasına rağmen, ikinci plan döneminde öngörülen % 4,1'lik bir tarımsal üretim artışı işin yine Allaha yada tabiata bırakıldığını göstermektedir. Sanayi sektöründe öngörülen % 12'lik bir artış hızı da ancak yabancı sermaye kontrolundaki montaj sanayiinin gelişmesiyle mümkündür. Çünkü konsorsiyum raporunda da gördüğümüz şekilde ikinci planlama süresinde, daha önceleri öngörülen ağır sanayi projeleri ertelenecektir. Bu şekilde ikinci planın sonunda da Türkiye sanayi kalkınmasını gerçekleştirememiş, yabancı sermaye kontrolundaki geri bıraktırılmış bir ülke olarak varlığını sürdürecektir.

TABLO XXIX

İTHALAT TAHMİNLERİ (MİLYON DOLAR)

Yıl	Yatırım Malları	Ham Madde	Tüketim Malları	Toplam	Yatırım malları toplamın yüzdesi olarak	Ham madde yüzde olarak	Tüketim malları yüzde olarak
1967	320	380	80	780	% 41,0	% 48,7	% 10,3
1968	332	418	85	835	% 39,8	% 50,1	% 10,1
1969	350	460	90	900	% 38,9	% 51,1	% 10,0
1970	370	510	95	975	% 37,9	% 52,3	% 9,8
1971	385	555	100	1 040	% 37,0	% 53,4	% 9,6
1972	405	605	105	1 115	% 36,3	% 54,3	% 9,4

(Kaynak: İkinci Kalkınma Planı, sayfa 91)

Tablo XXIX'dan yatırım mallarının toplam ithalattaki payının 1967-1972 yılları arasında % 41,0'dan % 36,3'e düştüğünü, buna karşılık hammadde payının aynı yıllar içinde % 48,7'den % 54,3'e yükseldiğini öğreniyoruz. İthalatımızın yapısındaki bu değişikliğin tek anlamı, Türkiye'deki montaj sanayiinin giderek güçlenmesi ve temel ve ağır sanayiinin yurt ekonomisi içindeki yerinin yine günden güne küçülmesidir. Diğer bir deyişle, ikinci kalkınma planı Türkiye'nin dış finans kapitaline bağımlılığını artıracaktır.

İthalatta meydana getirilecek bu olumsuz gelişimlere paralel olarak ihracatımızın yapısı da emperyalistlerin ve işbirlikçi kapitalistlerin isteklerine uygun olarak gittikçe yozlaştırılacaktır. Böylece 1967-1972 yılları arasında dış ticaret açığımızla faiz ödemeleri devamlı olarak büyüyecektir.

TABLO XXX
ÖDEMELER DENGESİ PROJEKSİYONLARI
(MİLYON DOLAR)

Yıl	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Açığı	Faiz Ödemeleri
1967	780	510	270	43
1968	835	540	295	49
1969	900	575	325	51
1970	975	615	360	55
1971	1040	665	375	61
1972	1115	720	395	66

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, sayfa 96)

Tablo XXX'da görüldüğü gibi, 1967-1972 yılları arasında dış ticaret açığımızla faiz ödemeleri sürekli olarak büyümektedir. Böylece 1967-1972 yılları arasında ihracatımızın mutlak değeri toplam olarak % 41 büyür-

ken, ithalatımızın mutlak değeri % 43 büyümekte, dış ticaret açığıyla faiz ödemeleriyse sırayla % 46,4 ve % 53,5 artmaktadır. Böylece 1972 yılı sonunda Türk ekonomisinin dışa bağımlılığı daha da belirgin olmaktadır. Aynı süre içerisinde şahsi kâr transferlerininse % 100 artarak, 1967 yılındaki 20 milyon dolardan 1972 yılında 40 milyon dolara çıkacağı hesaplanmaktadır. Ekonomimizde meydana gelen bu dengesizliği azaltmak üzere aynı yıllar içerisinde turizm gelirlerinin 24 milyon dolardan 135 milyon dolara yükseleceği umut edilmektedir. Bu çok mübalağalı artış gerçekleşse bile, 1972 yılındaki net dengesizlik (aynı yıl içindeki 135 milyon dolarlık turizm geliriyle 65 milyon dolarlık turizm gideri dikkate alınarak) 431 milyon dolar olacaktır. Oysaki 1967 yılındaki net dengesizlik 339 milyon dolardı. Aradaki farkın yurt dışında çalışan işçilerin göndereceği dövizle kapanacağına inanmaksa en hafif tabiriyle safdillikten başka bir şey olamaz. Görüyoruz ki, ikinci kalkınma planı süresinde Türkiye'nin ticareti üzerindeki emperyalist baskı ve kontrol gittikçe büyümektedir.

Memleket ekonomisini aynı yıllar içerisinde belirli sektörlerde ortaya çıkan talep artışlarıyla üretim artışları arasındaki farklar bakımından inceleyecek olursak, üretimin talebin daha gerisinde kaldığını görüyoruz.

Tablo XXXI, ikinci kalkınma planı süresinde Türkiye ekonomisinin ana üretim sektörlerinde taleple üretim arasındaki açığın giderek büyüyeceğini, böylelikle Türkiye'nin kendine yeter bir ülke olma durumundan ne kadar uzaklaşmış olacağını açıkça ortaya koymaktadır. Bununla beraber burada ayrıca belirtelim ki, Türkiye'de taleple üretim arasındaki açığın bu şekilde artışının temel nedeni, Türkiye'nin giderek sanayileşmesi ve bu bakımdan ara sanayi ürünlerine duyulan talebin büyümesi değildir. Türkiye'de verdiğimiz sektörler içerisinde talebin artışının

TABLO XXXI

İKİNCİ PLANLAMA SÜRESİNDE BELİRLİ ÜRETİM SEKTÖRLERİNDEKİ TALEP VE ÜRETİM ARTIŞLARI

SEKTÖR	1967 Taleple Üretim Arasındaki Açık	1972 Taleple Üretim Arasındaki Açık	Açıktaki Artış %
Demir Çelik :			
a) Yurt İçi Mamul	67 000 Ton	417 000 Ton	% 522
b) Yurt İçi Yarı Mamül	453 000 »	2075 000 Ton	% 368
Makina-İmalat	1304 Milyon T.L.	2535 Milyon T.L.	% 94
Tarım Aletleri ve Makinaları Sanayii	47 Milyon T.L.	60 Milyon T.L.	% 28
Elektrik, Makina Cihaz ve İmalat Sanayii	284,5 Milyon T.L.	425 Milyon T.L.	% 49,5
Elektronik Sanayii	145 Milyon T.L.	296 Milyon T.L.	% 97
Lastik Sanayii	130 Milyon T.L.	160 Milyon T.L.	% 23
Kimya Sanayii	1615 Milyon T.L.	1890 Milyon T.L.	% 17,7

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı)

temel nedeni, komprador burjuva ve küçük burjuva sınıflarının tüketimlerinin giderek çeşitlenmesi ve büyümesidir. Böylece örneğin dış kapitalistler tarafından işbirlikçi kapitalistler aracılığıyla açılan bir beyin yıkama kampanyasıyla özellikle küçük burjuva sınıfında otomobil sahibi olma çılgınlığı yaratılmakta ve milyonlarca çocuğun süt ve ilaç bulamadığı Türk toplumunda suni bir otomobil talebi yaratılmaktadır. Otomobil talebi, makina, lastik, boya, çelik taleplerini de artırmaktadır. Bu bakımdan, Tablo XXXI'deki rakkamlara bakarak Türkiye ekonomisinin sağlıklı bir şekilde gelişmekte olduğu yargısına varmak çok yanlış olacaktır. Türkiye'de taleple üretim arasındaki açığın muazzam ölçüde büyüyüşünün temel nedeni yukarda da belirttiğimiz gibi, komprador burjuvasıyla küçük burjuvanın tüketimlerindeki artışa ülkedeki üretim kapasitesinin ayak uyduramamasıdır. Bilindiği gibi, özellikle son on yıl içerisinde Türkiye'de daha önceleri varlık-

ları bile bilinmeyen tüketim mallarına karşı korkunç bir talep yaratılmıştır. Deodoranlar, renkli gazozlar, kadınların boyanmalarında kullandıkları malzemeler, çeşitli çamaşır temizleme tozları gibi tüketim mallarına duyulan talep zorlama ve kasıtlı olarak yaratılmış taleplerdir. Böylece Türkiye bir tüketim ekonomisi haline sokulmuştur.

Belirli üretim sektörlerinde taleple üretim arasındaki açığın büyümesine paralel olarak Türkiye'de teknik eleman talebiyle arzı arasındaki açık da büyümektedir.

TABLO XXXII

1967 1982 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE TEKNİK ELEMAN TALEP VE ARZINDAKİ GELİŞİMLER.
Taleple Arz Arasındaki Fark. (Kişi)

Meslek	1967	1970	1977	1982	Artış%
Mühendis	8600	12900	31300	55800	% 549
Teknisyen	6700	20000	87900	189200	%2720
Sanatkar	101000	337500	1133400	1866000	%1750

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı)

TABLO XXXIII

TEKNİK VE FEN EĞİTİMİNDE YATIRIMLAR
(MİLYON T.L.)

Eğitim Yılı	Yatırım
1968—1969	101,2
1969—1970	88,5
1970—1971	107,5
1971—1972	134,3
1972—1973	165,3

Ayrıca 1967 yılında her mühendise ortalama olarak 2,1 teknisyen ve 76 sanatkar düşerken, 1982 yılında bu oranlar sırasıyla 1,8 ve 56 olacak, yani her mühendise

düşen teknisyen ve sanatkar sayısında azalmalar ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla mühendis-teknisyen, mühendis-sanatkar oranları arasındaki dengesizlik daha da büyüyecektir. Teknik eleman talebiyle arzı arasındaki farkın bu şekilde büyümesine rağmen teknik ve fen eğitimi için İkinci Kalkınma Planı'nca öngörülen yatırımlar çok yetersizdir. Tablo XXXIII bu durumu ortaya koymaktadır.

1969-1973 yılları arasında teknik ve fen eğitimindeki yatırımların ortalama değeri olan 139,5 milyon T.L., 1968-1969 yılı yatırımlarından % 38 fazladır. Buna karşılık aynı yıllar içerisinde sadece mühendis talebindeki artış dahi % 45'in üzerindedir.

Kamu yatırımlarının yetersizliği ve teknik eleman talebinin büyük bir hızla artışı karşısında sermaye sahiplerine imkanlar ve kolaylıklar sağlanarak özel mühendis okullarının açılması cihetine gidilmektedir. Oysaki böyle bir gelişimin olumlu sonuçlar yaratmasına imkan yoktur. Çünkü açık ve seçik olarak ortaya konulduğu gibi, özel mühendis okullarının bina, teçhizat ve öğretim elemanı yetiştirilmesi için yaptıkları yatırımlar, kamu sektöründeki aynı cins yatırımlara kıyasla çok yetersizdirler. Örneğin İstanbul Teknik Üniversitesi'nde bir yüksek gerilim laboratuarı için yapılan yatırım, bir çok özel mühendis okulunun açılması için gerekli olan ilk yatırımdan daha fazladır. Devlete bağlı teknik üniversite ve okullarda öğrenci başına yapılan yıllık cari harcamalar, özel mühendis okullarında bir öğrenciden talep edilen ücretlerin bile çok üzerindedir. Tablo XXXIV bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

Tablo XXXIV 1968-1972 yılları arasında öğrenci başına her yıl için 11850 T.L. ek yatırım yapılacağını göstermektedir. Devlete bağlı teknik üniversite ve teknik okullara daha önceki yıllar içerisinde yapılmış olan milyonlarca liralık yatırımlar da göz önünde tutulacak olursa, öğrenci başına maliyetin her yıl için 11850 T.L.'nın

çok üzerinde olacağı ortaya çıkar. Oysaki özel mühendis okullarında gündüzlü öğrencilerden genellikle her yıl için 5000 T.L. ve gece öğrencilerindense 3000 T.L. alınmaktadır. Bu değerler kamu sektöründeki yıllık ek yatırımlardan, yani 11850 T.L.'dan çok azdır. Sermaye sahiplerinin öğrencilerden aldıkları paraların önemli bir kısmını yatırımlarının kârı olarak gördükleri ve bu kârı diğer yatırımlarında kullandıkları da hatırlanacak olursa, özel mühendis okullarında öğrenci başına yıllık ek yatırımın 3000 T.L.'nın altına bile düştüğü ortaya çıkar. Bu koşullar altında özel mühendis okullarının devlete bağlı mühendis okullarıyla aynı seviyeye ulaşmaları ve ehliyetli mühendis yada mimar yetiştirmeleri imkansızdır. Dolayısıyla özel mühendis okullarıyla devlete bağlı mühendis okulları arasındaki nitelik farkını ortadan kaldırmanın tek çaresi devlete bağlı mühendis okullarını giderek yozlaştırmak ve özel mühendis okulları seviyesine indirmektir. Her açılan yeni özel mühendis okulunun devlete bağlı mühendis okullarındaki öğretim üyelerini kendi saflarına çekmeleri ve böylelikle bu kişilerin olumlu bir şekilde

TABLO XXXIV

1968 - 1972 DÖNEMİNDE YÜKSEK TEKNİK ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ BAŞINA MALİYET STANDARTLARI
(1965 Fiyatlarıyla)

Kapasite Yaratmak için dönem süresinde toplam bina yatırımı	Kapasite Yaratmak için dönem süresinde toplam teçhizat yatırımı	Yıllık onarım ve yenileme yatırımı.	Yıllık Cari Harcamalar
7500 T.L.	7500 T.L.	400 T.L.	8000 T.L.

kullanılabilecek zamanlarına parayla el koymaları bu yozlaşmayı gerçekleştirmenin ilk adımlarıdır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1968-1972 dönemindeki hedeflere ulaşabilmesi için, tıpkı bundan önceki hükümet programları gibi, kamu gelirlerinde ağırlığın vasıtalı vergilere verilmesi gerektiğini öngörmektedir. Diğer bir deyişle devlet eliyle kapitalist yetiştirilmesi için gerekli olan sermaye, yine devlet eliyle az gelirli halk kitlelerinden, emekçilerden vergi şeklinde toplanacaktır. 1967 yılında vasıtasız vergilerin toplam vergiler içindeki payı % 30,2 iken 1972 yılında % 29,4'e düşmekte, buna karşılık vasıtalı vergilerin payı % 69,8'den % 70,6'ya yükselmektedir. Yüzde artış olarak bu artışlar önemli değilmiş gibi gözüküyorlarsa da, vasıtalı vergilerin 1967 yılındaki 10,4 milyar T.L.'dan 1972 yılındaki 16,1 milyar T.L.'na çıkışı, bu vergilerin 5 yıl içerisinde mutlak değerce % 54,8 arttığını göstermektedir. Oysaki aynı süre içerisinde vasıtasız vergilerin mutlak değerindeki artış % 48,9'dur. Dolayısıyla vergi sistemindeki adaletsizlik ikinci kalkınma planında aynen muhafaza edilmekte, hatta pekiştirilmektedir. Tablo XXXV bu durumu ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır:

TABLO XXXV

KAMU GELİR HEDEFLERİ 1967 - 1972 (Milyar T.L.)

	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Vasıtasız	4,5	4,5	5,0	5,5	6,1	6,7
Vasıtalı	10,4	11,3	12,3	13,4	14,6	16,1
Toplam	14,9	15,8	17,3	18,9	20,7	22,8
Vasıtasız %	30,2	28,5	28,9	29,1	29,5	29,4
Vasıtalı %	69,8	71,5	71,1	70,9	70,5	70,6

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı)

Aynı yıllar içerisinde toplam kamu harcamalarıyla toplam kamu gelirleri arasındaki fark da büyük bir hızla büyüyecek ve bu açık 1967 yılında 0,3 milyar T.L. iken 1972 yılında 2,5 milyar T.L. olacaktır. Diğer bir deyişle, 1967-1972 yılları arasında kamu harcamalarıyla kamu gelirleri arasındaki açık % 733 artacaktır.

■ *İkinci Kalkınma Planında Sağlık Yatırımları.*

Daha önce de belirttiğimiz gibi, İkinci Kalkınma Planı'nın uygulanma süresinde Amerikan emperyalizmi işbirlikçi kapitalistler aracılığıyla Türkiye'de her bakımdan egemen hale geçmektedir. İkinci Kalkınma Planı, bu uğursuz gelişime paralel olarak yürütülecektir. Öyle ki, bütün yaldızlı nutuklara, bütün yalancı dualara, bütün yapmacık merhamet gösterilerine rağmen, İkinci Kalkınma Planı'nda Türkiye'deki üretici halk kitlelerinin sağlıklarına hiç önem verilmemektedir. Dolayısıyla turizm alanındaki yatırımlar devlet aracılığıyla artırılır ve Türkiye giderek Amerikan denizcileriyle yabancı turistlerin cinsi zevklerini tatmin için teşrif buyurdukları bir belde haline gelirken, kamu sağlık yatırımları, hem GSMH'nın yüzdesi olarak, hem de mutlak değerce azalmaktadırlar.

TABLO XXXVI

İKİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI SÜRESİNDE SAĞLIK YATIRIMLARI (MİLYON T.L.)

	1968	1969	1970	1971	1972
Sağlık Ocakları	66	66	66	66	66
Sağlık Evleri	64,7	64,7	64,7	64,7	64,7
Yataklı Tedavi Kurumları	333,4	236,4	205,2	154,6	153,8
Halk Sağlığı Programları	58,8	50,8	51,3	51,3	50,9
Toplam	522,9	417,9	387,2	336,6	335,4

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı)

Tablo XXXVI, ikinci beş yıllık kalkınma süresinde kamu sağlık yatırımlarının 522,9 milyon T.L.'dan 335,4 milyon T.L.'na düştüğünü göstermektedir. Sağlık yatırımlarının mutlak değerindeki azalma % 36'dır. Böylece her 3000 kişiye bir doktorun düştüğü ve nüfusunun % 2,5'u veremli olan bir ülkede devlet üretici halk kitlelerini unutmakta, yine üreticilerden gaspettiği değerleri, kâr getiren alanlarda kullanmaları için düzmece kapitalistlere dağıtmaktadır. Oysaki sağlık yatırımlarının artırılmasıyla hiç olmazsa yurdumuzda her doğan 1000 çocuktan 165'inin ölmesi ihtimali azaltılırdı. Tabii ki, halka dönük böyle toplumcu bir yatırım politikasını Türkiye'deki egemen sınıflardan beklemek düpedüz zihinsel istimna olurdu.

Görülüyor ki, ister üretim, ister eğitim, ister sağlık açısından değerlendirelim, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, çok yetersiz, tutucu, gözboyayıcı ve ancak egemen sınıfların isteklerine, çıkarlarına uygun bir plandır ve hedeflerin tesbiti, ortaya konuluşu bakımından belirli toplumcu özellikleri olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın bile çok gerisindedir. Turizme, tarıma, yabancı sermayeye, düzmece kapitalistlere ağırlık tanıyan bu gibi planlarla Türkiye'nin, kalkınmak şöyle dursun, giderek daha da geri bıraktırılacağı, bağımlı kılınacağı ortadadır.

5 Türkiye'nin Komşularıyla Karşılaştırılması

Türkiye'de ve sömürü düzeninin egemen olduğu bütün ülkelerde, siyaset adamlarıyla yabancı bilimadamları ezilen halk kitlelerini uyutmak için mevcut üretim kapasitesini geçmişteki üretim kapasitesiyle karşılaştırır ve sözümona objektif kalarak, istatistik gerçeklerin yardımıyla toplumun ne kadar ileriye gittiğini göstermeğe çalışırlar. Böylelikle adam başına gelirin, gayrisafi ve net milli hasılanın eskisinden çok daha fazla olduğu, eğitim ve sağlık yatırımlarının büyüdüğü ileriye sürülür ve toplumun büyük bir hızla kalkındığı belirtilir. Oysaki, sadece artan nüfusun bile genellikle üretimi artırdığı, gelir dağılımını dikkate almıyan istatistiklerle kalkınmanın ortaya konulamıyacağı, bir toplumun gelişiminin çevresinden soyutlanamıyacağı bilinen gerçekler olduğuna göre, gerçek kalkınmayı belirtebilecek yöntem, toplumun yalnız başına incelenmesi olamaz. Yeterli olmasa da toplumu çevresindeki diğer toplumlarla karşılaştırmak, böylece kal-

kınmanın herhangi bir kontrola tabi olmıyan etkenlerin mi yoksa bilimsel bir planın mı sonucu olduğunu ortaya koymak gerekir. İşte bu nedenlerle, Türkiye'yi üretim, eğitim ve sağlık alanlarında komşularıyla karşılaştırmak ve böylelikle 1960 yılından beri Türkiye'de yeralmakta olduğu ileri sürülen toplumsal kalkınmanın gerçek büyüklüğünü ortaya koymak istiyoruz.

İlk olarak Türkiye ve komşularında 1953-1965 yılları arasındaki toplam ve adam başına üretim değerlerini karşılaştıralım:

TABLO XXXVII

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDA 1953 1965 YILLARI ARASINDAKİ TOPLAM VE ADAM BAŞINA ÜRETİM İNDEKSLERİ (SABİT FİATLARLA, 1963 İNDEKSİ 100 ALINIYOR)

Ülke		1953	1965	Artış (%)
Bulgaristan	A	51	118	131
	B	56	116	107
Yunanistan	A	58	116	100
	B	63	115	82,5
İran	A	—	115	
	B	—	108	
İrak	A	54	112	107,5
	B	74	108	46 (1964 Yılı)
Romanya	A	47	122	159,5
	B	52	121	133
Suriye	A	57	108	89,5
	B	78	102	30,8
Türkiye	A	65	109	67,7
	B	86	104	20,9

NOT: A toplam üretimi, B adam başına üretimi göstermektedir.

(Kaynak: United Nations Statistical Year Book, 1967, sayfa 542-545)

Tablo XXXVII, komşularıyla karşılaştırıldığında Türkiye'nin hem toplam üretim, hem de adam başına üretim artışı bakımından en sonda geldiğini göstermektedir. Örneğin Bulgaristan'da 1953-1965 yılları arasında toplam üretim % 131 artarken bu değer Türkiye'de % 67,7'dir. Suriye bile % 89,5'lik bir artışla bizim ilerimizdedir. Aynı şekilde Yunanistan'da adam başına üretim % 82,5 artarken, Türkiye'de bu değer sadece % 20,9'dur. Tablo XXXVII, hem sosyalist, hem de tam kapitalist düzen içerisindeki komşularının Türkiye'den daha büyük bir hızla kalkındıklarını göstermektedir. Toplam üretim yerine üretimdeki artış hızlarını karşılaştırırsak aynı sonuçla karşılaşıyoruz:

TABLO XXXVIII

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDA ÜRETİM ARTIŞI HIZLARI.

Ülke	Süre	Toplam Üretim Artışı	Adam Başına Üretim Artışı
Bulgaristan	1952—1960	% 9,1	% 8,1
	1960—1965	% 6,7	% 5,7
Romanya	1950—1960	% 10,4	% 9,0
	1960—1966	% 9,2	% 8,5
Yunanistan	1950—1960	% 5,5	% 4,5
	1960—1965	% 7,4	% 6,8
İran	1960—1965	% 6,4	% 3,4
Irak	1953—1960	% 6,8	% 3,8
	1962—1964	% 5,2	% 1,8
Suriye	1956—1960	%—1,9	%—4,9
	1960—1966	% 7,0	% 3,8
Türkiye	1950—1960	% 6,3	% 3,4
	1960—1966	% 5,4	% 2,3

(Kaynak: The United Nations Statistical Yearbook 1967, Sayfa 572-574)

Tablo XXXVIII'de üretim artış hızları karşılaştırıldığında, yedi ülke arasında Türkiye'nin sondan ikinci geldiği ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi, İran'daki üretim artış hızı bile Türkiye'dekinden daha yüksektir. Yunanistan'da adam başına üretim artış hızı Türkiye'dekinin üç katı kadardır. 1960-1966 yılları arasındaki adam başına üretim artışı hızlarının değişmiyeceğini farzedersek, Yunanistan'da adam başına üretim 11, Türkiye'deyse 32 yılda iki katına çıkacaktır. Diğer bir deyişle, 1971 yılında adam başına üretim Yunanistan'da 1960 yılı seviyesinin iki katına yükselirken, Türkiye aynı başarıya ulaşabilmek için 1992 yılına kadar bekleyecektir. Romanya ise aynı değere 8,5 yıl içerisinde yani, 1969 yılında ulaşacaktır. Görüyoruz ki, Türkiye'nin durumu tatminkar olmaktan çok uzaktır. Burada ayrıca 1950-1960 yılları arasındaki plansız devrede toplam ve adam başına üretim artışı hızlarının planlı 1960-1966 devresinden daha büyük olduklarını da belirtelim. Örneğin, 1950-1960 yılları arasındaki adam başına üretim artışı % 3,4 iken, bu değer 1960-1966 yılları arasında % 2,3'tür.

Türkiye'de üretim artışı hızlarının böyle düşük oluşunun başlıca nedeni, ülke içindeki yatırımların çok az olup, üretiminin büyük bir kısmının doğrudan doğruya tüketime gitmesidir. Gayrisafi milli hasılanın (sosyalist ülkelerde net maddi üretimin) Türkiye ve komşularındaki dağılımı Tablo XXXIX'da verilmiştir.

Tablo XXXIX, özel tüketim yüzdesinin 1966 yılında Türkiye'de en yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşılık sabit sermaye teşekkülü oranı bakımından Bulgaristan, Yunanistan ve İran, Türkiye'nin ilerisindedirler. Ayrıca, kamu tüketimi yüzdesinin Bulgaristan'da çok küçük oluşu da dikkati çekmektedir. Gayrisafi milli hasılasının % 74'ünü özel tüketime ayıran Türkiye'nin, özellikle sanayi alanındaki yatırımlarının çok düşük olacağı ve

TABLO XXXIX

GAYRİSAFİ MİLLİ HASILANIN KULLANILIŞ ŞEKLİ (SOSYALİST ÜLKELERDE NET MADDİ ÜRETİM)

Ülke	Yıl	Özel Tüketim	Kamu Tüketimi	Sabit Sermaye Teşekkülü	Envanter Artışı
Bulgaristan	1953	% 68	% 6	% 7	% 20
	1966	% 64	% 7	% 16	% 19
Yunanistan	1953	% 79	% 12	% 12	% 3
	1965	% 71	% 12	% 23	% 4
İran	1960	% 74	% 10	% 18	—
	1965	% 71	% 13	% 18	—
Irak	1953	% 63	% 17	% 14	% 1
	1965	% 58	% 25	% 13	% 2
Türkiye	1953	% 76	% 14	% 12	—
	1966	% 74	% 13	% 15	—

(Kaynak: The United Nations Statistical Yearbook 1967, sayfa 550-557)

böylece komşularıyla karşılaştırmada bile kalkınma hızı bakımından geride kalacağı ortadadır. Sanayi kalkınmasını tamamlamış emperyalist kapitalist ülkelerde bile özel tüketim yüzdesi, geri bıraktırılmış Türkiye'den daha az, buna karşılık sabit sermaye teşekkülü daha fazladır. Örneğin 1963 yılında A.B.D.'de gayrisafi milli hasılanın % 63'ü özel tüketime, % 16'sı sabit sermaye teşekkülüne ayrılıyordu. Aynı oranlar 1963 yılında B. Almanya için sırasıyla % 57 ve % 25, Fransa için % 65 ve % 20 ve İngiltere içinse % 66 ile % 16 idi. Görülüyor ki, geri bıraktırılmış bir ülke olan Türkiye emperyalist baskıların da etkisiyle bir tüketim ekonomisi olmaktan kurtulamamakta, sanayi kalkınmasını başaramamaktadır. Gayrisafi milli hasılanın sektörler içerisindeki dağılımı da aynı görüşü pekiştirmektedir.

TABLO XL

GAYRİSAFİ MİLLİ HASILANIN SEKTÖRLER ARASI DAĞILIMI (SOSYALİST ÜLKELERDE NET MADDİ ÜRETİMİN)

Ülke	Yıl	Tarım	Sanayi	İnşaat	Taşın	Toptan ve Perakende Ticaret	Diğer
Bulgaristan	1953	% 30	% 34	% 7	% 4	% 22	% 3
	1966	% 35	% 45	% 8	% 4	% 6	% 2
Yunanistan	1953	% 37	% 19	% 3	% 8	% 12	% 21
	1965	% 25	% 19	% 7	% 4	% 11	% 30
Iran	1960	% 30	% 28	% 4	% 7	% 10	% 19
	1966	% 28	% 30	% 5	% 6	% 9	% 22
Romanya	1953	% 28	% 44	% 6	% 4	% 12	% 6
	1966	% 31	% 49	% 8	% 4	% 6	% 2
Suriye	1953	% 32	% 14	% 4	% 11	% 15	% 24
	1966	% 28	% 15	% 4	% 11	% 17	% 25
Türkiye	1953	% 48	% 12	% 5	% 7	% 11	% 17
	1966	% 37	% 18	% 6	% 8	% 8	% 23

(Kaynak: The United Nations Statistical Yearbook 1967, sayfa 560-567)

Görüldüğü gibi, tarımın milli hasıla içerisindeki oranı Türkiye'de en fazladır. Buna karşılık sanayiin milli hasıla içerisindeki payı bakımından Türkiye sadece Suriye'nin ilerisindedir. Örneğin, sanayiin milli hasıla içerisindeki payı Türkiye'de sadece % 18 iken bu değer Romanya ve Bulgaristan'da sırasıyla % 49 ve % 45'tir. 1953 yılındaki değerleri karşılaştıracak olursak, Bulgaristan ve Romanya'da toptan ve perakende ticaretin milli gelir içerisindeki payının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Bununla beraber, sosyalizmin güçlenmesiyle Bulgaristan'da bu pay % 22'den % 6'ya, Romanya'da ise % 12'den % 6'ya düşmüştür. Ayrıca, doğrudan doğruya üretimde bulunmayan aracıların garisafi milli hasıladaki payını belirten «Diğer» sektöründeki değerler, Bulgaristan ve Romanya dışındaki ülkelerde çok yüksektir. Örneğin, 1966

yılında Türkiye'de bu değer % 23, oysa Romanya ve Bulgaristan'da sadece % 2'dir. Ayrıca, 1953 yılından bu yana, bu sektörün gayrisafi milli hasıla içerisindeki payı Türkiye'de % 17'den % 23'e çıkmıştır. Görülüyor ki, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, milli gelirin teşekkülü bakımından Türkiye sağlıklı ve güçlü bir ekonomiye sahip olmaktan çok uzak olup, birçok bakımdan komşularının bile gerisindedir.

Türkiye'yi komşularıyla belirli üretim dalları bakımından karşılaştırdığımızda da durum iç açıcı olmaktan çok uzaktır. Örneğin adam başına çelik tüketimi 1966 yılında Bulgaristan'da 205 kg, Yunanistan'da 97 kg, İran'da 29 kg, Irak'ta 39 kg, Romanya'da 213 kg, Suriye'de 38 kg ve Türkiye'de 31 kg dır. Demek ki, çelik tüketimi bakımından Türkiye sadece İran'ın ilerisindedir. Suriye dahi adam başına daha çok çelik tüketmektedir. Ayrıca, Bulgaristan ve Romanya adam başına Türkiye'dekinin yaklaşık olarak 7 katı çelik tüketmektedirler. Yunanistan'da adam başına çelik tüketimi, Türkiye'dekinin 3 katı kadardır. Türkiye'nin bu yürekler acısı durumu sadece çelik tüketimine inhisar etmemektedir. Örneğin, yine 1966 yılında Bulgaristan'da adam başına elektrik üretimi 1420 kilovatsaat, Romanya'da 1088 kilovatsaat, Yunanistan'da 635 kilovatsaat ve Suriye'de 122 kilovatsaatken, Türkiye'de 173 kilovatsaattir. Adam başına çimento üretimi aynı yıl için, Bulgaristan'da 345 kg, Romanya'da 307 kg, Yunanistan'da 416 kg, Suriye'de 126 kg ve Türkiye'de 121 kg'dır. Demek ki, elektrik üretiminde Türkiye sadece Suriye'nin ilerisinde bulunmakta, çimento üretimindeyse sonuncu sırayı işgal etmektedir. Bu değerlere göre Yunanistan adam başına Türkiye'den 3,5 defa daha fazla çimento üretmektedir. Bulgaristan'daki adam başına çimento üretimiyse Türkiye'dekinin yaklaşık olarak 3 katıdır. Yine 1966 yılında Bulgaristan'da adam ba-

şına 315 kg, Romanya'da 140 kg ve Yunanistan'da 12 kg demir cevheri üretilirken, bu değer Türkiye'de 52 kg'dır. Bundan başka, aynı yıl içinde Türkiye'de adam başına 1,1 kg pamuk ipliği üretilirken, bu değer Bulgaristan'da 7,7 kg, Romanya'da 4,2 kg ve Yunanistan'da ise 4,3 kg'dır. Yine 1966 yılında Türkiye'de adam başına 0,1 kg yün ipliği üretilirken, Bulgaristan'da 2,2 kg, Romanya'da 1,4 kg ve Yunanistan'da 1,5 kg yün ipliği üretiliyordu.

Türkiye'nin üretimde komşularından geride oluşu zorunlu olarak ithalat ve ihracatını da etkilemekte ve Türkiye'yi bu alanda da komşularının gerisinde bırakmaktadır. Tablo XLI, bu durumu ortaya koymaktadır.

TABLO XLI

TÜRKİYEYLE KOMŞULARININ İTHALAT VE İHRACAT DURUMLARI (1966 YILI İÇİN MİLYON DOLAR)

	Bulgaristan	Romanya	Yunanistan	Suriye	Türkiye
İthalat	1478	1213	1223	288	725
İhracat	1305	1186	406	173	464

(Kaynak: Monthly Bulletin of Statistics, Mayıs 1968, United Nations)

Tablo XLI'e göre Bulgaristan'ın 1966 yılında yaptığı ithalat Türkiye'nin yaptığı ithalatın 2 katıdır. Yunanistan ve Romanya'nın ithalatları ise yine Türkiye ithalatının 1,7 katı kadardır. Bulgaristan ve Romanya'nın ihracatları ise sırasıyla Türkiye'nin ihracatının 2,8 ve 2,6 katı kadardır. Aynı karşılaştırmayı adam başına ithalat

ve ihracat değerleri bakımından yaptığımızda Türkiye'nin komşularından ne kadar geride olduğu daha belirli olarak ortaya çıkmaktadır:

TABLO XLII

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDA ADAM BAŞINA İTHALAT VE İHRACAT DEĞERLERİ (1966 Yılı, Dolar)

	Bulgaristan	Romanya	Yunanistan	Suriye	Türkiye
İthalat	179	64	142	53	23
İhracat	163	62	47	32	15

(Kaynak: Monthly Bulletin of Statistics, Mayıs 1968, United Nations)

Tablo XLII'deki değerlere göre Bulgaristan adam başına Türkiye'nin 11 katı ihracatta bulunmaktadır. Romanya'nın adam başına ihracatı Türkiye'nin 4 katı, Yunanistan'ınki 3 katı ve Suriye'ninkiyse 2 katıdır. Aynı şekilde Bulgaristan adam başına Türkiye'nin yaklaşık olarak 8 katı, Romanya 3 katı, Yunanistan 6 katı ve Suriye 2 katı ithalatta bulunmaktadırlar.

Türkiye hem ithalat ve hem de ihracatta komşularından geride bulunurken, ayrıca ticaret filosunun zayıflığı yüzünden ithal ve ihraç ettiği ürünler için muazzam navlun ücretleri ödemek zorunda kalmaktadır. 1967 yılında sahip oldukları tankerler bakımından karşılaştırıldıklarında, Bulgaristan'ın 134.000 büyük tonluk, Yunanistan'ın 1.958.000 büyük tonluk, Romanya'nın 245.000 büyük tonluk ticaret filolarına sahip oldukları, buna karşılık Türkiye'nin 104.000 büyük tonluk bir ticaret filosu bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Üretim alanlarındaki bu gerilik, kendini tüketim alanında da göstermekte ve Türkiye adam başına belirli ürünlerin tüketilmesi bakımından da komşularından çok kere geride kalmaktadır. Tablo XLIII, bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO XLIII

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDA BELİRLİ GIDALARIN TÜKETİM MİKTARLARI (GÜNDE)

Ülke	Yıl	Hububat gm	Patates gm	Şeker gm	Et gm	Süt gm	Yağ gm	Kalori	Protein gm
Yunanistan	1963	398	137	46	89	374	52	2960	98
Iran	1960	394	10	52	44	176	18	2050	60
Irak	1960-1962	355	15	81	55	207	10	2140	62
Romanya	1963	520	178	38	85	352	25	3020	90
Suriye	1963	429	22	40	40	231	28	2360	72
Türkiye	1960-1961	611	111	28	37	193	22	3110	98

(Kaynak: The United Nations Statistical Yearbook 1967, Sayfa 498-501)

Tablo XLIII'e göre Türkiye'de adam başına günlük kalorinin büyük bir kısmını hububat tüketimi sağlamaktadır. Örneğin Türkiye'de hububat tüketimi adam başına günde 611 gm iken bu değer Yunanistan'da 398 gm'dır. Buna karşılık şeker ve et tüketimi bakımından Türkiye komşuları arasında sonuncu sırayı işgal etmektedir. Türkiye'de günde adam başına 37 gm. et tüketilirken Romanya'da bu değer 85 gm ve Yunanistan'da 89 gm.'dır. Süt tüketimindeyse, Türkiye sadece İran'ın ilerisindedir. Örneğin Türkiye'de adam başına günlük süt tüketimi 193 gm iken, bu değer Yunanistan'da 374 ve Romanya'da 352 gm'dır. Bu değerlere göre Yunanistan ve Romanya'da adam başına Türkiye'dekinin yaklaşık olarak 2,5 katı et tüketilmektedir. Yine Yunanistan ve Romanya'da

adam başına süt tüketimi Türkiye'dekinin 2 katı kadardır.

Buraya kadar verdiğimiz değerler Türkiye'nin üretim ve dolayısıyla zorunlu olarak tüketim alanlarında komşularından çok geride bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Üretim ve tüketim alanlarındaki bu karşılaştırmalardan sonra Türkiye'yi komşularıyla eğitim alanında karşılaştıralım. Bilindiği gibi, eğitim alanındaki karşılaştırmaların gerçek bir değer taşıması için mutlak değerlerin değil, oranların, örneğin öğrenci/öğretmen oranlarının karşılaştırılması gerekir. Bu tıpkı bir ülkede her doktora kaç hasta düştüğünü tespite benzer. Ancak böyle sayısal bir karşılaştırma bize belirli bir ülkedeki eğitimin kalitesi hakkında doğru fikir verebilir. Bu nedenlerle Tablo XLIV hazırlanmıştır:

TABLO XLIV

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDA ÖĞRENCİ/ÖĞRETMEN ORANLARI

Ülke	Yıl	İlkokul Öğrencisi/ İlkokul Öğretmeni	Orta ve Lise Öğrencisi/ Orta ve Lise Öğretmeni	Yüksek Tahsil Öğrencisi/ Yüksek Tahsil Öğretmeni
Bulgaristan	1965	22,80	19,10	15,70
Yunanistan	1964	39,40	—	45,80
Irak	1965	22,40	31,90	28,41
Romanya	1965	23,20	20,90	10,00
Suriye	1965	35,80	21,80	38,10
Türkiye	1966	47,10	22,10	16,20

(Kaynak: United Nations Statistical Yearbook 1967, sayfa 734-752)

Bilindiği gibi, genellikle öğrenci-öğretmen oranının

düşük oluşu eğitimde kaliteyi işaret eder. Çünkü bu oranın düşük olması bir öğretmene düşen öğrenci sayısının düşük olması, dolayısıyla öğretmen-öğrenci ilişkilerinin daha olumlu, daha verimli hale gelmesi demektir. Bir öğretmenin eğittiği öğrencilerin sayısı çoğaldıkça, onlarla teker teker ilgilenmesi, her öğrenciye kendi yeteneklerine göre yardım etmesi de güçleşir. Bu çok açık gerçeğin ışığı altında Tablo XLIV'e baktığımızda, ilkokullardaki öğrenci-öğretmen oranının Türkiye'de en yüksek olduğunu görüyoruz. Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın hazırladığı istatistiklere göre, Türkiye'de her ilkokul öğretmenine ortalama olarak 47,1 öğrenci düşmektedir. Buna karşılık örneğin Irak'ta bile bu değer 22,4'tür. Orta ve liselerdeki öğretmenlerimizse, ortalama olarak 22,1 kişiyi eğitmekle yükümlüdürler. Bulgaristan, Suriye ve Romanya'daki oranlardan daha büyük olmasına rağmen, bu oran ilkokullardaki kadar kötü değildir. Yüksek tahsilde en iyi öğrenci-öğretmen oranına yakın komşularımızdan Romanya sahip bulunmakta, Romanya'yı sırasıyla Bulgaristan, Türkiye, Irak, Suriye, Yunanistan izlemektedir. Burada eğitimin kalitesini belirleyen etkenler arasında okulların fiziksel durumunun, laboratuvar ve kütüphanelerin, öğretmenlerin kalitesinin ve eğitimin temel amaçlarının da bulunduğu belirtelim. Bununla beraber bu son etkenleri de dikkate alan bir karşılaştırma, bizim sınırlı incelememizin kapsamı dışında kalmaktadır.

Kalkınma çabasında bulunan ülkelerde, özellikle teknik eğitim üzerinde durulması gerektiğini daha önce belirtmiştik. Geri bıraktırılmış bir ülkede teknik ve mesleki eğitimde bulunan öğrencilerin sayısının artırılması, kalkınma planının ilk hedeflerinden birisi olmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, orta ve lise tahsilinde bulunan öğrencilerin kaçta kaçının teknik ve mesleki okullara devam ettikleri büyük anlam kazanır. Yine Birleşmiş Milletler

tarafından hazırlanan istatistiklere göre, Bulgaristan'da orta ve lise tahsilindeki öğrencilerin % 58,2'si teknik ve mesleki okullara devam etmektedir. Aynı değer Yunanistan için % 16,7, Irak için % 3,0, Romanya için % 42,2, Suriye için % 4,2 ve Türkiye içinse % 16,0'dır. Bu alanda da Türkiye'nin Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'ın gerisinde kaldığını görüyoruz. Örneğin 1965 yılında Bulgaristan'da mesleki okullara devam edenlerin sayısı 174.910 iken, bu değer Yunanistan'da 71.917, Irak'ta 7.626, Romanya'da 271.180, Suriye'de 8.030 ve Türkiye'de 99.281 idi (1966 yılı).

Eğitim alanındaki kriterlerden birisi de, bir ülkede basılan kitapların sayısı ve ayrıca bu kitapların yüzde kaçının tatbiki ilimlere ait eserler olduğudur. 1965 yılında Türkiye'de basılan 5442 kitabın sadece % 18,6'sı tatbiki ilimlere ait kitaplardı. Oysaki Bulgaristan'da aynı yıl içinde basılan kitapların % 26,4'ü, Romanya'da % 31,6'sı, tatbiki bilimleri konu alan kitaplardı. Bu değer Yunanistan için % 11,8'di. Görüyoruz ki, Yunanistan'ın ilerisinde, fakat Bulgaristan ve Romanya'nın gerisindeyiz. Türkiye'de basılan kitapların % 4,4'ünün, Yunanistan'da basılan kitapların % 8,4'ünün dini konuları işleyen kitaplar olması, buna karşılık bu değerlerin Bulgaristan ve Romanya'da sırasıyla sadece % 0,3 ve % 0,4 oluşları da ilgi çekicidir.

Kamu eğitiminde çok yararlı birer araç olarak kullanılabilen radyo ve televizyon alıcıları bakımından Türkiye'yi komşularıyla karşılaştırdığımızda, bu alanda da ne kadar geride olduğumuz ortaya çıkmaktadır. Tablo XLV bu gerçeği belirtmektedir.

Eğitim alanındaki karşılaştırmalarda Türkiye'nin komşularının çoğundan ne kadar geride olduğunu gördük. Sayısal geriliklerin yanında, öğretim elemanlarının hem yetenekleri hem de bilgileri bakımından yetersiz oluşları,

TABLO XLV

TÜRKİYE VE KOMŞULARINDAKİ RADYO VE TELEVİZYON ALICISI SAYILARI

Ülke	Yıl	Radyo (Bin)	Televizyon (Bin)
Bulgaristan	1966	2144	288
Yunanistan	1966	936	—
Romanya	1966	2925	712
Suriye	1965	1745	100
Türkiye	1966	2637	2,5
İran	1966	1700	130
Irak	1965	2500	180

ayrıca toplumsal bilinçten çoğunlukla yoksun bulunuşları, yetiştirilenlerin, eğitilenlerin de yetersiz kalmalarına sebep olmaktadır. Şimdi Türkiye'yi sağlık alanında komşularıyla karşılaştıralım:

TABLO XLVI

Ülke	Yıl	Doktor Sayısı	Dişçi Sayısı	Ebe Sayısı	Eczacı Sayısı	Bir doktora Düşen hasta sayısı.
Bulgaristan	1965	13593	2882	4529	1725	600
Yunanistan	1965	12573	—	3129	2556	680
İran	1965	6389	1357	1357	2402	3880
Irak	1964	1470	247	700	653	4760
Romanya	1965	24875	2585	7793	4715	760
Suriye	1963	978	243	290	348	5110
Türkiye	1965	10895	1932	4295	1774	2860

(Kaynak: The United Nations Statistical Yearbook 1967, Sayfa 696-698)

Tablo XLVI bir doktora düşen hasta sayısı bakımın-

dan Türkiye'nin komşuları Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'nın gerisinde Suriye, İran ve Irak'ın ilerisinde olduğunu göstermektedir. Bir doktora düşen hasta sayısının azlığının, sağlık hizmetlerinde ileriliği belirttiği herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Türkiye'de her doktor ortalama olarak 2860 hastaya bakmak zorundadır. Ayrıca nüfus artışı hızı, doktor artışı hızından fazla olduğundan, üstelik doktorlarımızın büyük bir kısmı ilk fırsatta yurt dışına kaçtığından, ileride her doktora düşen hasta sayısının daha da artması çok muhtemeldir. Ortalama değerler sağlık hizmetlerinin belirli bölgelerde ne kadar yetersiz, ne kadar geri, ne kadar ilkel olduğunu gizlemektedir. Oysaki örneğin Konya, Niğde bölgesinde her doktora 8414 hasta, Tokat, Sivas, Kayseri bölgesinde 8713 hasta, Bingöl, Tunceli, Elazığ, Malatya, Adıyaman bölgesinde 9484 hasta, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane bölgesinde 11.415 hasta düşmektedir. Buna karşılık imtiyazlı İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ bölgesinde bir doktora düşen hasta sayısı 701'dir. Ankara, Kırşehir, Yozgat, Nevşehir, Kastamonu, Çankırı bölgesinde bu değer 1964'tür. Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Muğla bölgesinde bir doktora düşen hasta sayısı 2552'ye çıkmaktadır. Görülüyor ki, doktorlarımız genellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerle bu şehirlerin yakınına yerleşmişlerdir. Örneğin nüfusumuzun % 10'unun yaşamakta olduğu İstanbul ve civarında doktorlarımızın % 42'si bulunmaktadır. İstanbul bölgesiyle Ankara ve İzmir bölgeleri bir arada alındığında toplam nüfusun % 30'unu barındıran bu bölgede doktorlarımızın % 69'unun icrayı sanat eyledikleri görülmektedir. Buna karşılık, nüfusumuzun % 5,6'sının yaşamakta olduğu Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane bölgesinde doktorlarımızın sadece % 0,13'ü, yani binde biri çalışmaktadır. Bölgeler arasındaki bu korkunç dengesizlik yüzünden, özellikle do-

ğu Anadolu bölgesinde ve daha çok kış aylarında en ilkel hastalıklar salgınlara sebep olmakta, her yıl yüzlerce çocuk birkaç gün içerisinde ilaç ve doktor yokluğundan yok olup gitmektedir. Ve yine her yıl satılmışlığı ve soysuzluğu meslek icabı haline getirmiş bir takım Bâbıâli basınında bu salgınların sebebinin tespit olunamadığı ve bilimsel bütün müdahalelere rağmen yavrularımızın hayatının kurtarılamadığı ileriye sürülmektedir. Doktorlarımızın bir kısmı şehirlerde simsarlar aracılığıyla yada özel kliniklerde milleti soyarak zenginleşirken % 30 kadarı da yerleşmiş oldukları yabancı ülkelerde yalancı bilimlerini, tıpkı bir fahişenin etini satması gibi, efendilerine satmakta ve yurttaki imkanların eksikliği yüzünden bu yolu seçmek zorunda kaldıklarını, yoksa ilk fırsatta seve seve yurda döneceklerini bütün satılmışlara özgü eziklik ve sırıtmalarla ileriye sürmektedirler. Bütün bunlardan başka Türkiye'de her yıl binlerce insan en ilkel hastalıklardan ölüp giderken, doktorlarımız pratisyen hekimlikten bucak bucak kaçmakta, mütehassıs olabilmek için her çareye başvurmaktadırlar. Bu nedenlerle bugün Türkiye gibi geri bıraktırılmış bir ülkede doktorlarımızın % 60,3'ü mütehassıs ve sadece % 39,7'si pratisyen hekim olarak çalışmaktadır. Oysaki temel sağlık hizmetlerinin yürütülebilmesi için pratisyen hekim sayısının mütehassıs hekim sayısından daha fazla olması gerekir. Doktorlarımızın mütehassıslığı pratisyenliğe tercih edişlerinin temel nedeni, büyük şehirlerde, büyük hastanelerde çalışmak ve kazanmak, daha çok kazanmaktır. Bundan başka kültür emperyalizminin etkisiyle tıp eğitimi dış ülkeler için eleman yetiştirmek amacına uygun olarak yürütülmektedir. Böylelikle altı yıllık bir eğitim sonunda çok kereler yurt gerçeklerinden tamamen habersiz, buna karşılık Avrupa yada Amerika'da kolaylıkla çalışabilecek kişiler ortaya çıkmaktadır. Toplumsal sorunlarımıza tepki olarak beli-

ren öğrenci hareketlerinde tıp fakültelerinin yer almamaları yada çok kereler pasif kalmaları, kültür emperyalizminin ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir. Zaten çoğunluğu burjuva olma çabasındaki küçük burjuva ailelerden gelen tıp fakültesi öğrencilerinin büyük bir kısmı böylece çok kereler bir apartman katı, bir otomobil ve süslü bir dişisel uzuvdan başka bir şey düşünemiyen robotlar haline gelmektedirler. Bu koşullar altında Türkiye'de her yıl doğan 1000 çocuktan 165'i bir yaşına varmadan ölmektedir. Oysaki komşumuz Bulgaristan'da bu oran 32,2 ve Romanya'da 55,2'dir. Yine Türkiye'de kaba ölüm oranının 12,6 olmasına karşılık, Bulgaristan'da kaba ölüm oranı 7,9 ve Romanya'da 8,0'dır. Yurdumuzda erkekler ortalama olarak 51,8 yıl ve kadınlar 53,4 yıl yaşamaktadırlar. Ortalama değerler daha evvelce de belirttiğimiz gibi, gerçekleri yumuşatmakta ve uçları gizlemektedir. Bugün Türkiye'de özellikle Doğu, Güney Doğu ve İç Anadolu bölgelerinde, köylerde ortalama hayat süresinin yukarda verilen değerlerden çok daha küçük olduğu ortadadır. Burjuva istatistikleri o şekilde tertiplenmiştir ki, araştırılan konunun sınıfsal niteliği yok edilir, farklar gözönünden kaldırılır, Türkiye'de herkes mutlu bir şekilde ayrı hayat süresine sahip olur.

Sağlıklı yaşayabilmenin gerektirdiği koşullardan birisi de, içinde yaşanılan konutların sağlam, daimi akarsuya ve temiz hela ve banyolara sahip olan konutlar olmasıdır. Ayrıca konutlarda oda sayısının da yeterli olması, insanların birbirinin üzerinde yaşamalarının önlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında da, Türkiye komşularının gerisinde kalmaktadır. Örneğin Bulgaristan'da köy evlerinin % 92,2'sinde elektrik bulunurken, Türkiye'de köy evlerinin sadece % 2,4'ü elektriğe sahiptir. Yunanistan'dan bu değer % 13,5, Suriye'de % 10,5 ve İran'da % 3,6 olduğuna göre Türkiye en geri sıradadır. Yine

Türkiye'de her odaya ortalama 2,3 kişi düşerken Yunanistan'da 1,5, Bulgaristan'da 1,2 ve Suriye'de 2,3 kişi düşmektedir. Türkiye'de köy evlerinin % 2,2 sinde akarsu bulunurken Bulgaristan'da % 7,8'i, Yunanistan'da % 49,8'i, Suriye'de % 22,6'sı akarsuya sahiptir. Bu koşullar altında yurdumuzda doğan her 1000 çocuktan 165'inin neden bir yaşına varmadan öldüğünü, her yüz kişide yaklaşık olarak 3 kişinin neden verem olduğunu, köylerimizde 40 yaşındaki kadın ve erkeklerin neden 60-70 yaşında göründüklerini anlamak kolay olacaktır. Yurdumuzda şehir ve köy emekçilerinin hayatlarının ancak ve ancak artık değer yarattıkları ve efendilerini besledikleri sürece bir değeri vardır. İçinde yaşamağa zorlandıkları koşullar, bu kişileri, tüm enerjilerini ve yaratıcı güçlerini tükettiklerinde sıkılmış bir limon gibi bir kenara fırlatır ve çok kereler ölüme terkeder. Bir zamanlar, üretimde bulunamıyacak bir duruma geldiklerinde, ihtiyarlarını buz üzerinde doğrudan doğruya ölüme terketmek zorunda kalan eskimolar, bir yerde Türkiye'deki kompradorlardan, büyük toprak sahiplerinden daha insancıl ve merhametliydiler. Eskimoları bu şekilde davranmağa sevkeden yaşama kaynaklarının sınırlılığı, dolayısıyla doğal bir zaruretti, Türkiye'de kompradorlarla büyük toprak sahiplerini bu şekilde davranmağa itense yaşama kaynaklarının tümüyle kendi ellerinde oluşları ve varlıklarını sömürüsüz bir ortamda sürdürememeleridir.

6 Kalkınma Sorunumuz Ve Bilimsel Sosyalizm

Burjuva bilimadamlarıyla tatlı su sosyalistleri kalkınmayı sadece ekonomik bir sorunmuş gibi ele alır, sorunun politik özünü kasıtlı olarak bir kenara bırakır ve toplumsal yapıya önemli hiçbir değişiklik getirmeyen tutucu, kısır, yetersiz reformları öğütlerler. Oysaki bu araştırmamızda belirtmeğe çalıştığımız gibi, kalkınma sorunu bütünüyle politik bir sorundur, çünkü geriliğin temel nedeni emperyalist sömürüdür. Dolayısıyla gerilik sorununun çözülmesi ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi, ancak politik eylemlerle mümkündür. Diğer bir deyişle emperyalizmi ortadan kaldırmadan, özellikle Amerikan emperyalizminin egemenliğine kesin bir son vermeden, Amerikan emperyalizmini geri bıraktırılmış ülkeden silahlarıyla, askerleriyle, uzmanlarıyla, barış gönüllüleriyle, okullarıyla, misyonerleriyle, sömürücü sermayesiyle söküp atmadan kalkınmadan söz açmak, zihinsel istimnadan başka bir şey olamaz. Geri bıraktırılmış bir ülke olan Türkiye için de durum aynıdır. Burada hemen belirtelim ki, Amerikan

emperyalizminin yurdumuzdaki sömürüsüne son vermekle, bu emperyalizmin Türkiye içindeki yardakçılarının, işbirlikçilerinin egemenliklerini ortadan kaldırmak birbirinden ayrı, birbirini izleyen eylemler değillerdir. Anti-emperyalist ve sosyalist mücadele diyalektik bir bütündür, aynıdır, birdir, tektir. Anti-emperyalist mücadeleyi sosyalistlerden başkasının yönetmesi, tarihin açıkça gösterdiği gibi, ya bilinçli yada bilinçsiz ihanetle, devrimin iflası, devrimin iğdiş edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu bakımdan anti-emperyalist mücadele ancak ve ancak bilimsel sosyalistlerin önderliğinde başarıya ulaşabilir.

Bundan başka, Amerikan emperyalizmine karşı mücadelemiz şiddetlendikçe, güçlendikçe hem Amerikan emperyalizmi hem de yurdumuzdaki yardakçıları devrimciler üzerindeki baskıyı, terörü, işkenceyi artıracaklardır, artırmaktadırlar. Aynı şekilde Türkiye'de toprak ağalarına, komprador burjuvaziye ve tutucu bürokratlara karşı mücadelemizi yoğunlaştırdıkça, pekiştirdikçe Amerikan emperyalizmi de işbirlikçilerini parayla ve bir yerde silahla destekleyecektir. Nitekim Amerikan emperyalizminin boyunduruğu altındaki pek çok geri bıraktırılmış ülkede, yerli işbirlikçiler bir devrim hareketi halinde Amerika'dan askeri müdahalede bulunacağına dair söz almışlardır. Çıkar ilişkileriyle göbeklerinden birbirlerine bağlı bu iki asalak guruba karşı ayrı ayrı mücadele etmek imkansızdır. Komprador burjuvazisiyle bürokrat kapitalistler ve çok kereler büyük toprak sahipleri birer sınıf yada tabaka olarak tarih sahnesine çıkışlarını, geçici güçlerini emperyalist sömürüye borçludurlar, emperyalist sömürünün dışında bağımsız bir varlıkları, güçleri olamaz. Aynı şekilde emperyalist kapitalizm, bir dünya sistemi olarak varlığını sürdürebilmek için, daha önce de belirttiğimiz gibi, geri bıraktırılmış ülkelerin emek gücüne, pazarlarına, doğal kaynaklarına muhtaçtır. Emperyalist sömürüyü eskiden

olduğu gibi, doğrudan doğruya silah kuvvetiyle, geri bırakılmış ülkeleri işgal ederek gerçekleştirmek günümüz koşulları içinde çok masraflı, çok sakıncalıdır. Vietnam, Kore, Küba bunun en iyi örnekleridirler. Dolayısıyla emperyalizm doğrudan doğruya sömürü yerine işbirlikçiler, yani kompradorlar, bürokrat kapitalistler ve büyük toprak sahiplerinin aracılığıyla sömürmeyi tercih eder. Bu bakımdan, neresinden bakılırsa bakılsın, emperyalizme karşı saldırıyla emperyalizmin yurt içindeki işbirlikçilerine saldırının aynı sonuçları verdiği gözükmektedir. Önce birine, sonra ötekine saldırı diye bir şey olamaz. Buna ne emperyalizm, ne de işbirlikçileri müsaade eder.

Bu çok açık gerçekler karşısında anti-emperyalist ve sosyalist iki ayrı mücadele olduğunu ileriye sürmek, ilericilik ve devrimcilik maskeleri arkasından bilerek yada bilmeyerek tutuculuk, gericilik, bölücülük yapmak demektir. Niceliksel ve de niteliksel gerçekler karşısında böyle yanlış bir tutumda ısrar etmek, bilimsel sosyalizmin katı kalıplar içerisinde, statik ve doğmatik olarak uygulanışının sonucudur. Anti-emperyalist ve sosyalist mücadelenin bir ve aynı olduğunu, ancak ve ancak bilimsel sosyalistlerin önderliğinde başarıya ulaşacağını ileriye sürmek emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı en geniş ve en güçlü devrimci cephenin kurulmasını istememek değildir. Küçük burjuva sınıfının ilerici kesiminden devrimci üniversite gençliğine, zenaatkarlardan toprak ve sanayi işçilerine kadar işbirlikçi olmıyan tüm tabaka ve sınıfların bir araya getirilmeleri, eğitilmeleri, eyleme sokulmaları, siyasi iktidara hazırlanmaları gereklidir. Bütün bu tabaka ve sınıflara, işçi sınıfı, bilimsel sosyalizme bağlı öncüleriyle önderlik eder. Bilimsel sosyalizme bağlı bu öncüler işçi sınıfının siyasi örgütünü kurar, bu örgütte bir araya gelirler.

Özetlemek gerekirse şöyle diyebiliriz:

1. Tüm geri bırakılmış ülkelerde emperyalizme,

özellikle Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş savaşlarına girişmek için gerekli objektif şartların hepsi mevcuttur.

2. Bu objektif şartların geri bıraktırılmış ülke halkları yararına kullanılabilmesi ve Amerikan emperyalizminin bozguna uğratılabilmesi için ayrıca şu üç öğenin birarada bulunması gereklidir:

- a) Geri bıraktırılmış toplumu etkileyen dış ve iç etkenleri doğru olarak değerlendirmede, yine doğru strateji ve taktiklerin saptanmasında yol gösterecek olan bilimsel sosyalist metod.

b) Bilimsel sosyalizmi temelinden, bütünüyle kavramış, devrimci kişilerden kurulu işçi sınıfının siyasi örgütü,

c) İşçi sınıfının siyasi önderliğinde biraraya getirilen, eğitilen, eyleme sokulan geri bıraktırılmış ülke halkları, yani sanayi ve toprak işçileri, küçük toprak sahipleri, küçük burjuvanın ilerici kesimi, devrimci gençlik v.b.

Bu çok açık gerçeklerin ışığı altında Türkiye'yi incelediğimizde, gördüklerimiz nelerdir? Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan kurtulabilmemiz için hangi eksiklerimizi gidermemiz gerekmektedir?

Objektif koşulları doğru olarak değerlendirecek ve kullanacak örgütlere sahip miyiz?

Kendi gerçeklerimizi şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Amerikan emperyalizmine karşı bir arada savaş vermeleri gereken güçler, tabakalar, sınıflar hâlâ çok dağınık, birbirlerinden çok kopukturlar.

2. Bu güçleri biraraya getirmesi gereken Türkiye İşçi Partisi giderek küçük burjuva sosyalizmine bağlanmakta, yönetici kadronun eylemsizliği fazilet haline getirmesi, bilimsel sosyalizmi küçük görmesi yüzünden pasifleşmekte, devrimci mücadeleden kopmakta, oy kaygısını her ilkenin önünde tutar hale gelmektedir.

3. Amerikan emperyalizmine karşı milli kurtuluş savaşımızın başarıyla sonuçlanması ve kurtuluştan sonra egemenliğin yeniden bürokratların eline geçmemesi için ya Türkiye İşçi Partisi'ne devrimci özellikler kazandırmak yada bilimsel sosyalizmi kendisine rehber almış yeni bir devrimci parti kurmak gereklidir.

4. Mevcut örgütlenmenin sağladığı faydaları, birikimleri, ilişkileri, kadroları bir kenara iterek yeni bir parti kurmak ancak Türkiye İşçi Partisi hakkındaki bütün ümitlerin kaybolması halinde başvurulması gereken bir yol olduğuna göre, Türkiye İşçi Partisi'ne devrimci özellikler kazandırma yolunun seçilmesi gerekmektedir.

5. Mevcut yönetici kadro partiye devrimci özellikler kazandıracak bilinç ve güçten yoksun olduğu için, bu görev parti içindeki ve dışındaki devrimci gençlere, militanlara düşmektedir. Diğer bir deyişle bilimsel sosyalizme bağlı devrimci kadroların parti yönetimine el koymaları zamanı çoktan gelmiştir.

6. Ancak devrimci özellikler kazandırıldıktan sonra, Türkiye İşçi Partisi geri bıraktırılmış ülkemizdeki diğer devrimci, milli güçleri biraraya getirebilir, anti-emperyalist cephenin güçlenmesini, eğitilmesini, yönetilmesini, eyleme sokulmasını sağlayabilir.

Bu gerçekler ilk aşamada Türkiye İşçi Partisi içerisinde bir ameliyatın gerekli olduğunu göstermektedir. Küçük burjuva sosyalizmi Türkiye'nin tek sol partisini tamamen yozlaştırmadan bu kanserin kesilip atılması gerekmektedir.

Bütün bu söylediklerimizin apaçık oluşlarına rağmen, küçük burjuva sosyalizmine karşı olduklarını ileriye süren bazı devrimci gençlerle sosyalist düşünürlerimizde rastlanan bir takım olumsuz tutum ve davranışları da burada belirtmekte fayda vardır. Devrimci gençler çok kereler sıkıcı olan, başarı için uzun ve planlı çalışmayı gerektiren

parti içi mücadeleyi çok heyecansız, çok önemsiz bulmakta, bu nedenlerle genellikle gösterileri, işgalleri, parti içi mücadeleye tercih etmektedirler. Gençlerin bir kısmında parti içi çalışmaları, ayrıntılı, titiz çabaları küçümsemek eğilimi vardır. Bu davranışta bilimsel sosyalizmin gerektirdiği kesin ama gönüllü parti disiplinini kuramamış parti yöneticilerinin sorumluluğu çok büyüktür. Çünkü gönüllü bir disiplin için ilk olarak gençlerin bilimsel sosyalizmle eğitilmeleri gerekirdi. Okumak için küçük burjuva sosyalizminin ağababası Proudhon palyaçosunun kitaplarını salık veren yöneticilerden bu eğiticiliği yapmaları beklenemezdi. Dolayısıyla gençler eğitimlerini çok kereler tek başlarına, dilimize çevrilmiş bilimsel sosyalist eserleri okuyarak, birbirleriyle tartışarak ve yine yalnız bırakıldıkları eylemler içerisinde elde etmişlerdir. Türkiye İşçi Partisi'nin giderek devrimci mücadeleden kopmasıyla da gençler tüm enerjilerini parti dışı mücadelelerde kullanmağa başlamışlardır. Fakat şimdi bu gençlere, militanlara düşen görev parti dışı eylemlerin kendilerine verdiği devrimci bilinç ve disiplinle partiye dönmek ve küçük burjuva sosyalizmine karşı ağırlıklarını koymaktır. Küçük burjuva sosyalizmine son verme mücadelesi en az sokaktaki mücadeleler kadar önemlidir.

Gençlerdeki bu tutarsız davranışlara karşılık, bazı sosyalist düşünürlerimiz, yazarlarımız, Türkiye İşçi Partisi'ndeki küçük burjuva sosyalist eğiliminin çok kısa süreli olduğunu, zorunlu diyalektik gelişimle devrimci görüşün partiye mutlaka hakim olacağını, temel tepkinin tabandan gelmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Ayrıca yine bazı düşünürlerimize göre anti-emperyalist ve de sosyalist mücadele tabandan gelmediği sürece emperyalizmin yenilgiye uğratılmasına imkan yoktur.

Bu gibi tutumlar, şimdi nedenleriyle de açıklayacağımız gibi gençlerin yukardaki tutumlarından daha tehlike-

li, daha tutarsızdırlar. Çünkü bilimsel sosyalizme bağlı olmak demek, toplumsal olayların temel nedenlerini, gelecekteki muhtemel gelişimlerini, sınırlı da olsa, şimdiden bilmek ve yine bilimsel sosyalizmin bize sağladığı metodolojiyle geleceği belirli sınırlar içerisinde şimdiden etkilemek, belirlemek demektir. Diğer bir deyişle, bilimsel sosyalizm, yani tarihi ve diyalektik materyalizm, statik bir dogmalar dizisi değil, kendi tarihimizi, kendi geleceğimizi bilinçli çabamızla yaratmamızda bize yol gösteren ve doğruluğu niteliksel ve de niceliksel gerçeklerle ispatlanmış bir yöntemdir. Dolayısıyla bilimsel sosyalizmi benimsemiş, kavramış bir kimse, sorumluluğu tarihe, kendi bilinçli iradesinin ve eylemlerinin dışındaki gelişimlere bırakamaz. Ellerini kavuşturup kendisinin yükümlü bulunduğu görevleri tarihin yerine getirmesini bekleyemez. Geleceği tıpkı bir papaz gibi dualarla, çekingen tebessümlerle, yakınmalarla, küsmelerle değil, bilinçli eylemle gerçekleştirir. Aksi takdirde, günün yirmi dört saatinde de devrimi düşünse, gerçekte kendi kabızlığını, kendi kısırlığını, kendi korkaklığını bir takım yaldızlı lafların arkasında saklamağa çalışan bir zavallıdan başka bir şey değildir.

Bu bakımdan, bugün Türkiye İşçi Partisi'ne egemen olan küçük burjuva sosyalizmine son vermek bütün sosyalistlerin ilk görevidir. Bu sorumluluğumuzdan kaçamaz, her olumlu gelişimi tevekkülle, miskinlikle, aczle tarihten, gelecekten bekleyemeyiz. Türkiye İşçi Partisi'ndeki küçük burjuva sosyalizmi zannedildiğinden de güçlü, zannedildiğinden de inatçıdır. Çünkü küçük burjuva sosyalizmi, bilimsel sosyalizmde olduğu gibi, niteliksel ve de niceliksel gerçeklerden değil, duygulardan, duyguların istismarından alır gücünü. Fukaralık edebiyatıyla, adalet, eşitlik, kardeşlik teraneleriyle devrimci potansiyeli körleştirir, boğar, ırzına geçer. Bu bakımdan küçük burjuva sosyalizmine karşı en insafsız, en uzlaşmaz, en disiplinli savaşın şimdiden

açılması ve bu ufunetli yaranın şimdiden patlatılması gereklidir.

Anti-emperyalist mücadelenin tabandan gelmesi gerektiği yolundaki teze gelince; bir defa anti-emperyalist yada sosyalist mücadelede ezilen, sömürülen halk tabakalarının aktif desteği olmaksızın başarıya ulaşılamıyacağı, kargaların bile bildiği bir gerçektir. Bununla beraber, ezilen halk kitlelerinin tek başlarına anti-emperyalist bilince varamıyacakları, sömürülen işçilerin bilinçlendirilmemeleri halinde sadece sınıf bilincine varacakları, sosyalist bilince sahip olamıyacakları da bir gerçektir. İşte sırf bu nedenlerle bir öncüye ihtiyaç vardır. Emekçileri, halk tabakalarını eğitmeyi, bilinçlemeyi, doğru eylemlere yöneltmeyi görev edinmiş bir öncüye... Rosa Luxemburg'ta ve bazan Troçki'de en iyi savunucularını bulmuş olan bu taban-tavan fikri, anti-emperyalist mücadelede gereksiz bir soyutlama, gereksiz bir bölünme yaratır. Örgütlenmenin zayıflamasına, devrimci öncü kadronun çözülmesine sebep olur. Anti-emperyalist mücadeleye katılmış olan her sosyalist, bilimsel sosyalizmi tümüyle kavraması ve benimsemesi halinde, sınıfsal kökeni ne olursa olsun, bir ve aynıdır. Burada suni bir taban-tavan ayrılması yapılamaz. Oysaki, bilindiği gibi İşçi Partisi tüzüğü dahi böyle bir bölünmeyi bir parti kuralı haline sokmuş, işçi sınıfından gelen devrimcilerle diğer sınıftan gelen devrimciler arasında suni bir bölünme yaratmıştır. Böyle tutucu bir hükmün tüzüğe geçirilmesinde elbetteki bazı sendikacıların rolü büyük olmuştur. Güya işçi sınıfının çıkarlarını koruyacak olan bu % 51, % 49 meselesi gerçekte küçük burjuvanın bilimsel sosyalizmden öcüden korkar gibi korkuşunun sonucudur.

Görüyoruz ki, bugün Türkiye'de anti-emperyalist mücadelenin gereği gibi yürütülememesinde, sosyalistler ve milli güçler arasındaki bölünmenin ortadan kaldırılamamasında, devrimci bir öncü yetiştirilememesinde Türkiye

İşçi Partisi'ne hakim küçük burjuva sosyalizminin sorumluluğu büyüktür. Bu küçük burjuva eğilimine son vermekse, söz ebelikleriyle, yakınmalarla, son hamleyi tarihten beklemekle değil, parti içinde disiplinli ve planlı bir mücadele vererek gerçekleştirilebilir.

Buraya kadar verdiğimiz niteliksel ve niceliksel gerçekler kalkınmanın ve geri bıraktırılmışlıktan kurtulmanın ekonomik değil politik bir mücadeleye bağlı olduğunu göstermektedir. İlk aşamada işçi sınıfının siyasi örgütünün önderliğinde emperyalizme karşı milli bağımsızlık savaşı kazanılacak, bu savaş süreci içerisinde komprador burjuvazinin, bürokrat kapitalistlerin ve toprak ağalarının egemenliklerine de son verilecek, ikinci aşamadaysa kapitalist olmıyan bilimsel bir kalkınma planı uygulanacaktır. Geri bıraktırılmış ülkelerin gerçek kalkınmalarının geçeceği tek yol budur.

Yugoslavya'dan anayurda göçetmiş bir ailenin çocuğu olan Sedat Özkol 1936 yılında İstanbul'da doğdu. Babası yazma işçisidir. İlk ve orta öğrenimlerini İstanbul'da tamamladıktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümüne devam etti. Üniversiteden 1960 yılında mezun oldu. Kısa bir müddet Mersin Liman İnşaatında kontrol mühendisliği yaptıktan sonra, İstanbul Teknik Üniversitesi Yapı Malzemeleri Kürsüsü'nde asistan olarak çalıştı. 1962 - 1965 yılları arasında doktora çalışması yaptığı A.B.D.'de kapitalizmi ayrıntılı olarak incelemek imkanlarını buldu. 1965 yılında Oklahoma Devlet Üniversitesi'nde inşaat mühendisliğinde doktora ve sanayi mühendisliğinde yüksek mühendislik çalışmalarını tamamladı. 1965 - 1967 yılları arasında St. Louis Üniversitesi'nde inşaat ve sanayi mühendisliği dersleri verdi. 1967 yılında yurda döndü. Araştırmaları «Yön» ve «Ant» dergilerinde yayınlanmış olan Dr. Özkol'un ilk kitabı «*Geri Bıraktırılmış Türkiye*»dir. Halen «Basit Örnekleriyle Diyalektik Materyalizm» adında bir kitap hazırlamaktadır.

5 Lira